

markсист teori 54

ISSN: 2757-8151

Kasım-Aralık 2022 15 TL

Seçim saflaşmasının
aynasında işbirliği mi
sınıf mücadelesi mi?

Baran Tatu

İki yol, üç cephe bir de SGB
Toprak Akarsu

ABD kampı ve demokrasi
Yücel Yıldırım

Syriza ve Podemos:
Ayaklanma itfaiyecileri
Ziya Ulusoy

Şili'de anayasa referandumu
"yenilgisi" ve dersler
Deniz Boran

Tarihin ışığında İran'da
kadın ayaklanması
Çiçek Otlu

Kadın özgürlük mücadelesinin
ihtiyaçları ışığında Dünya Kadın
Konferansı
Jiyan Aspir

Enternasyonal kümelenmelerin
güncel görünümü
Ivana Benario

Şanghay İşbirliği Örgütü nedir,
ne değildir?
İbrahim Okçuğlu

Devrim bedel istiyor dediğimiz ne?
Başkasından beklemek mi?
Şenol Sağaltıcı

**Dosya: Siyasi saflaşmalar tablosu
ve parlamentarizm tuzağı**

Marksist Teori

54

Kasım-Aralık
2022

Daima Marksist Teori - Yaygın Süreli Yayın

Varyos Gazete Dergi adına Yazı İşleri Müdürü: Tülin Gür

Yönetim Yeri: Aksaray Mah. Müezzın Sok. İlhan Apt. No: 12/1 D:7 Fatih/İSTANBUL

Tel: (0212) 529 15 94 **Faks:** (0212) 529 06 75

Web Sitesi: www.marksistteori4.org

Baskı: Ceylan Matbaacılık Tel: (0212) 613 10 79

Abonelik: Yıllık 80 TL (Hapishaneler için yıllık abone ücreti: 20 TL)

Posta Çeki Hesap No: Varyos Gazete Dergi 17629956

İçindekiler

- 7** | Seçim saflaşmasının aynasında
İşbirliği mi sınıf mücadelesi mi?
Baran Tatu
- 17** | İki yol, üç cephe bir de SGB
Toprak Akarsu
- 31** | ABD kampı ve demokrasi
Yücel Yıldırım
- 43** | Syriza ve Podemos: Ayaklanma itfaiyecileri
Ziya Ulusoy
- 53** | Şili’de anayasa referandumunu “yenilgisi” ve dersler
Deniz Boran
- 63** | Tarihin ışığında İran’da kadın ayaklanması
Çiçek Otlı
- 75** | Kadın özgürlük mücadelesinin ihtiyaçları ışığında
Dünya Kadın Konferansı
Jiyan Aspir
- 83** | Enternasyonal kümelenmelerin güncel görünümü
Ivana Benario
- 101** | Şanghay İşbirliği Örgütü nedir, ne değildir?
İbrahim Okçuğlu
- 115** | Devrim bedel istiyor dediğimiz ne?
Başkasından beklemek mi?
Şenol Sağaltıcı

Seçim saflaşmasının aynasında İşbirliği mi sınıf mücadelesi mi?

Baran Tatu

Faşizmden kurtulma yolunda parlamentarist hayaller yayma ve AKP-MHP blokuna karşı politik-taktik ustalık adına devlet başkanlığı seçiminde burjuvazinin bu kanadıyla gerçekte stratejik ittifaka yönelme anlayışı ne yazık ki azımsanmayacak kadar güçlü. İttifakın diğer zayıf yanı deklarasyonunda ve/veya siyasal sözcülerinin söylemlerinde bunun bir seçim değil mücadele ittifakı olduğu vurgusuna rağmen, bu fikri anlamlı düzeyde test edecek yeterli siyasal pratiğin olmaması oluşturuyor.

2023 genel seçimleri ve cumhurbaşkanlığı seçimi yaklaştıkça partilerin ve hali hazırda oluşmuş farklı ittifakların seçim taktikleri daha çok tartışılır oldu. Burjuva egemenler cephesinde aylardır süregelen vaatler silsilesi, seçmen hesapları, anket sonuçları, vekil transferleri, cumhurbaşkanı adaylık tartışmaları hız kazandı.

Bir yanda önemli oranda işlevsiz olsa da burjuva parlamentodaki vekil dağılımı hesapları, diğer yanda gerçek yetkinin cisimleştiği ve seçimin asıl kritik yanını oluşturan cumhurbaşkanlığı seçimi siyasetin odağında duruyor.

Emekçi sol cephede ise AKP-MHP blokunun oluşturduğu saray iktidarından kurtulmanın yolu tartışmaların merkezine yerleşirken yeni ittifaklar ilan edildi, saflaşma daha görünür hale geldi.

Başta seçim yasası olmak üzere kitle bilinci ve eylemi üzerinde etki

edecek yasa düzenlemeleri, uluslararası emperyalist bloklarla pazarlıklar ve en önemlisi Kürt halkına karşı birkaç cephede birden sürdürülen faşist sömürgeci savaşla devrimci-demokratik önelere dönük kesintisiz devlet terörü, AKP-MHP blokunun seçim stratejisinin ana eksenini oluşturuyor.

Bu blokun mali-ekonomik politikalarının ve güncel siyasal söylemlerinin burjuva eleştirisi, işbirlikçi tekelci sermayeyi ve uluslararası mali oligarşiyi kendi programına ikna etme çabaları, “tek adam” olarak kodlanan faşist şeffik rejimine karşı parlamenter sisteme dönüş ve bu temelde burjuva adalet ve hukuk anlayışının yeniden tesisi için seçim sandığının adeta kutsallaştırılarak işçi sınıfı ve ezilenlerin bekleme koridoruna alınması ise CHP ve İYİP’in başını çektiği burjuva muhalefetin, Millet İttifakı’nın seçim

politikasının temel çizgilerini karakterize ediyor.

CHP'nin başörtüsü yasa tasarısı, AKP'nin cemevleri düzenlemesi, objektif olarak karşıt pozisyonundaki geniş yığınları bir gövde olarak kazanma amacını yansıtırken, bu hamleler geleneksel burjuva politika olan işçi sınıfı ve ezilenleri dikey şekilde bölme ve saflaştırma taktiğinin de yansımaları oldu.

Kapitalist sömürü düzeninin ve sömürgeci faşist devlet rejiminin devamlılığının güvencelenmesi her iki burjuva blokun ortak paydası. Burjuvazi cephesindeki saflaşma görece ideolojik ve esasen de devletin politik yönetim biçimine dair karşıtlıkta cereyan ediyor. AKP-MHP faşist iktidar blokunda cisimleşen politik İslamcı-Türkçü faşist ideolojinin karşısında geleneksel laik-Kemalist anlayıştan rölatif düzeyde esneyen, son tahlilde ulusalcı-laik İslamcı anlayışta konumlanan bir burjuva restorasyoncu muhalefet duruyor. Bu cephede sorun kapitalist sömürü düzeninin ve faşist sömürgeci rejimin hangi programla, hangi uluslararası ittifaklarla ve ne tür bir anayasal kılfıyla devam ettirileceğidir. Burjuva egemenler cephesinde özdeki ayırım noktaları sınırlı, genel tablo ise oldukça net.

İşçi sınıfı ve ezilenler cephesindeki tablo ise daha girift. Egemenlerin iki cephesine karşı bu cepheden ne yazık ki tek bir program etrafında oluşmuş bir ittifak çıkmış değil. DBP, ESP, Devrimci Parti, SYKP, Yeşil Sol Parti ve diğer bileşenlerin oluşturduğu HDP'nin merkezinde durduğu ve EMEP, TİP, EHP, TÖP ve SMF'nin bir araya gelmesiyle kurulan Emek ve Özgürlük İttifakı ile TKP, Sol Parti, TKH ve Devrim Hareketi'nin yan yana gelmesiyle oluşan Sosyalist Güç Birliği İttifakı işçi sınıfı ve ezilenler cephesindeki ittifaklar olarak şekillendi. Fakat karmaşa emekçi sol hareketteki bu örgütsel saflaşmadan ve ittifak çeşitliliğinden ziyade ideolojik-politik düzeyde yaşanıyor.

Faşizme karşı mücadelede izlenecek strateji ve taktik, işçi sınıfı ve ezilenler cephesinde bir tür ideolojik, politik ve siyasi taktik karmaşasına yol açmış durumda. Son tahlilde "Faşist şefflik rejiminden kurtuluş nasıl başarılacak?" sorusuna verilecek yanıt, emekçi sol güçlerin seçim sürecindeki dizilimini belirlemesi kadar ideolojik-politik netliği de yansıtacaktır.

Seçimler ve burjuva parlamento

Gerek burjuva cephede gerekse de işçi sınıfı ve ezilenler cephesinde seçimlere doğru giderken belirginleşen siyasal güç dizilimlerine ve bunların temel perspektiflerine geçmeden önce konunun odaklandığı seçim ve parlamento mefhumuna dair kısa bir hatırlatmada bulunmak yararlı olacaktır.

Her şeyden önce parlamento ve seçimleri, burjuva sınıf egemenliği dünyasına aittir. Seçimler yoluyla parlamentoda temsiliyet elde etmek bir kazanım olsa da, nihayetinde ge-

nel oy hakkı her üç ya da altı yılda bir parlamentoda halkı yönetici sınıfın hangi üyesinin ‘temsil edeceği’ni ve ayaklar altına alacağını kararlaştırmak için düzenleniyor.

1848 burjuva devrimleri ve (erkekler için) genel oy hakkına dayalı seçimlerin ardından Marx’ın yaptığı bu tanımlama bugün de bütün beraklığıyla geçerli. Hatta emperyalist küreselleşme koşullarında ve neoliberal ekonomi politikaları altında parlamento dünden çok daha fazla işlev kaybına uğradı. Bunun temel objektif sebebi üretim sürecinin denetiminin doğrudan sermaye tekelleri eliyle yapılması ve bugün artık bunun burjuva iktidar bile olsa bir hükümete devrinin mümkün olmamasıdır.

Siyasal iktidarlar kesin bir şekilde sermaye tekellerinin güdümünde araçsallaşmış durumdadır. Latin Amerika’daki sol reformist iktidarlar başta gelmek üzere Yunanistan’da SYRIZA’nın, İspanya’da Podemos’un seçimler yoluyla hükümete gelmesi, sermaye ve siyasal iktidarına ve onun sınıf devletine bir meydan okuma gibi anlaşılrsa da, bu reformcu hükümetler mali oligarşinin siyasi iktidarını ve ekonomik temellerini kırmaya yönelmemiş, kimi reformcu girişimlerine karşın vaatlerini yerine getiremeyip, kendi programlarını uygulama kararlılık ve iradesi gösteremeyerek nihayet kendilerini destekleyen milyonlar için hayal kırıklığına yol açmış, kitle desteklerini kaybetmiş ve siyasal yenilgiye uğramışlardır.

Dünya ölçeğindeki bu nesnellikle bağı içinde coğrafyamızda da burjuva parlamentonun faşist şefflik rejimine geçişle birlikte biçimselleştigi, yasa yapıcı gücünün büyük oranda, yürütme erkinin ise tümünden elinden

alındığı bir mekanizmaya dönüştüğü ortada.

Seçimlerin ise siyasal sonuç almadaki rollerinin AKP-MHP iktidarı tarafından gerek yasa düzenlemeleleriyle gerekse defacto biçimde nasıl işlevsizleştirildiği son birkaç yılın genel ve yerel seçimleriyle sabittir.

Başka bir dizi faktör bir yana bugün itibariyle seçimlere ve parlamentoda elde edilecek temsil gücüne ne kadar değer biçileceği, öte yandan faşist şefflik rejimine karşı mücadelede bu araçların rolünün ne kadar yer tutacağı ancak bu nesnellik kavrana-

S seçimler tüm modern burjuva tarih boyunca sermaye diktatörlüğünün kamufлаjı olmuş, sömürü ve baskı politikalarına rıza üretim aracı haline getirilmiştir.

bildiği oranda anlam kazanacaktır. Seçimler tüm modern burjuva tarih boyunca sermaye diktatörlüğünün kamufлаjı olmuş, sömürü ve baskı politikalarına rıza üretim aracı haline getirilmiştir. Seçimlere girmek, burjuvazinin karşısında halkçı, demokratik adaylarla çıkmak önemli olsa da, sonuçlar, oy çokluğuna, dolayısıyla işçi ve emekçilerin niceliklerine göre değil, sınıfların siyasal ve iktisadi örgütlenme gücüne bağlıdır. Dolayısıyla seçim sonuçlarının kesin ve net şekilde temsili demokrasinin zaferi ve kabulü olduğu önermesi genellenemez, önsel olarak kabul edilemez. Hangi seçim sonuçlarının nasıl bir zeminde “milli iradenin te-

cellisi” olarak kabul edileceği sınıfların bu ekonomik ve siyasal örgütlenme düzeyine ve çıkarlarına bağlıdır, kullanılan oyların oranına değil. HDP’nin milyonların oyunu olarak parlamentoya girmesi ve karşılaştığı akıbet ile yerel seçimlerden sonraki kayyum tablosu bu soyutlamanın pratikteki karşılığıdır.

Gelelim egemenler ve ezilenler cephesindeki kuvvetlerin seçim sürecindeki pozisyonlarına. Başlıca kuvvetlerin dizilişinin nasıl olduğu, belli başlı siyasal odakların ne istediği, faşist şeflik rejiminin kumanda partileri AKP-MHP ile muhalifi burjuva restorasyon cephesinin liderliğini yapan CHP-İYİP için seçimlerin ne anlama geldiği, bu süreçte emekçi sol hareket içindeki yasalılık/reformculuk-devrimci meşruiyet ya da daha genel anlamda parlamentarizm-devrimcilik saflaşmasının nasıl yaşandığı soruları nesnel iktisadi ve siyasal koşulların ışığında aktüel yatırımlar bekliyor.

Faşist şeflik rejimi için kırılma eşiği

Egemenler cephesi 2018 genel seçimlerinin öncesinden bu yana iki

ana blok halinde bölünmüş durumda. Cumhuriyet İttifakı olarak kodlanan AKP-MHP’nin başını çektiği, Büyük Birlik Partisi (BBP) ve Vatan Partisi gibi kontrgerillanın politik organizasyonlarını da yedekleyen politik İslamcı faşist kümelenme, hali hazırda rejimin yönetici gücü olmanın da bütün olanaklarını arkalamış durumda. 20 yıllık tek parti iktidarı boyunca neoliberal ekonomi politikalarını pervasızca uygulamış, devleti yöneten güç olmanın avantajıyla da işbirlikçi tekellerle pazarlık payı yüksek bir blok olarak seçime hazırlanıyor. Ancak bu pazarlığın zayıf yanları da var. Birincisi; bu blok, son yıllarda özellikle Ortadoğu, Doğu Akdeniz ve Kafkasya’da izlediği yayılcı dış politika nedeniyle ABD/NATO ve AB emperyalistleriyle çelişkilere düşmüş durumda. Buradaki gerilimi Rusya emperyalizmiyle savaş diplomasisi, enerji ve askeri alanlardaki belirli düzeyde işbirliğiyle dengelemeye, Şanghay İşbirliği Örgütü gibi Rusya-Çin eksenli örgütlenmelerle dirsek teması kurmaya çalışsa da, ABD ve AB emperyalizminin mali-ekonomik sömürgesi olması son

tahlilde sonuç almasını engelliyor ve dengeyi batı merkezli kurmasını beraberinde getiriyor.

Emperyalist Rusya ve Putin iktidarının seçim sürecinde Erdoğan rejiminin en büyük uluslararası destekçisi olabileceğini burada kaydedip geçelim.

İkincisi; her ne kadar tekelci burjuvaziyle (TÜSİAD) kimi ideolojik-politik sürtünmeleri olsa da bütün iktidarı boyunca onun için bulunmaz nimet olan AKP'nin son birkaç yılda Merkez Bankası ve Maliye Bakanlığı üzerinden izlediği para ve faiz politikaları tekelci büyük burjuvazinin kar payını daralttı, bu durum onda

Fakat bu soyut olasılık gerçek ilişkiler bağlamında faşist şefflik rejiminin çöküşüne yeterli olamaz.

hoşnutsuzluk yarattı. Politik İslamcı rejim, iktidarı süresince kendi sermaye gücünü palazlandırdı, bir süredir izlediği düşük faiz politikasıyla da bu ekonomik gücü koruyarak seçimlere girmeye odaklandı.

Üçüncüsü; rejimin yapısal krizinin ana unsuru olan Kürt sorunu bu blokun seçim stratejisinin de odak noktası durumunda. 2015 yılında iktidar blokunun yürürlüğe koyduğu ve emperyalistlerin de tam desteğini alarak bugüne kadar uyguladığı “çöktürme stratejisi” gelinen aşamada kesin sonuç vermedi. Bir yandan 6 aydır sürdürülen Zap-Avaşın işgal saldırısı ve öte yandan Rojava'da yeni işgal alanları yaratma planı bu stratejinin güncel aşamasını oluşturuyor. Kimyasal silah kullanımı yalnızca sömürgeci ordunun ulaşabileceği vah-

şet düzeyini değil, rejimin de direniş karşısında kırılma eşiğinde olduğunu gösteriyor. Gerillaya karşı yenilgi alan bir siyasal iktidarın gerek iç gerekse de uluslararası dengelerde pozisyon kaybı yaşayacağını, askeri yenilginin rejime sert siyasal sonuçlar olarak geri döneceğini kesine yakın bir tahminle ileri sürmek yanlış olmayacaktır.

Dolayısıyla AKP-MHP blokunun seçim süreci boyunca Kürt direnişini kırmak ve kesin üstünlük elde etmek için her türlü yola başvuracağı, bu saldırıların yalnızca askeri değil siyasal biçimlerinin de olacağı (parti kapatma, kitlesel tutuklama terörü, politik suikastler vb.) açıktır.

Dördüncüsü; iktidar tarafından ağır ekonomik koşullar altına itilen geniş kitleler nezdinde AKP-MHP bloku siyasi etkisini ve inandırıcılığını yitiriyor, meşruiyet krizi yaşıyor.

Bütün bu olgular faşist şefflik rejiminin kumandasındaki bu blokun genel seçimleri ve cumhurbaşkanlığı seçimlerini her ne pahasına olursa olsun kazanmak isteyeceğini, bunun için yasal ve yasadışı hazırlıklarını sürdürdüğünü gösteriyor. BBP ve Vatan Partisi gibi ortakları bir yana bırakırsak, bu ittifak içinde AKP ve MHP arasında bir tür simbiyotik ilişkinin olduğunu, siyasal varlık gerekçelerinin bu simbiyoz içinde ele alınması gerektiğini, dolayısıyla faşist blok içinde bölünerek zayıflama ihtimalinin de düşük olduğunu söylemek mümkün.

Seçimlerde alınacak bir yenilgi AKP-MHP ittifakı için derin bir kriz anlamına gelecektir. Fakat bu soyut olasılık gerçek ilişkiler bağlamında faşist şefflik rejiminin çöküşüne yeterli olamaz. AKP-MHP faşist iktidarının böyle bir siyasal yenilgiyi kabul

etmeyeceği bizzat kendi açıklamalarında da verilir. Herhangi bir politik parti iktidarı veya hükümet değişiminden söz etmiyoruz. Rejimin faşist şeflik biçimindeki örgütlenişi onun seçim yoluyla iktidardan vazgeçmesinin de en büyük engelidir.

Bir yanılısama kaynağı:

Burjuva muhalefet

Millet İttifakı adıyla saflaşmış burjuva muhalefet işbirlikçi tekelci Türk sermayesinin bir diğer gücü olarak öne çıktı. Resmi bileşiminde henüz DEVA ve Gelecek gibi partiler yer almamış olsa da, bu ittifak “6’lı masa” kodlamasıyla tanımlanmış bir mutabakatla sürece hazırlanıyor. Politik İslamcı Saadet’ten milliyetçi-faşist İYİP’e, Davutoğlu ve Babacan gibi AKP artığı kadrolardan CHP gibi burjuva laik-Kemalist bir partiye kadar, ideolojik skalası geniş bir bileşime sahip bu ittifak, programını “güçlendirilmiş parlamenter sistem” adıyla ortaya koydu.

Faşist şeflik rejimini restorasyona tabi tutarak rejimi burjuva parlamenter sistem temelinde yeniden yapılandırmak, ABD/NATO/AB emperyalizmiyle Türk burjuvazisinin ilişkilerini tahkim etmek ulusal ve uluslararası tekellerin ekonomik çıkarlarını korumak, öte yandan “demokrasi, adalet, hukuk” söylemiyle çöküşün eşliğinde olan rejimi şiddetli bir toplumsal patlamadan korumak bu blokun siyasal stratejisi. Ancak bu strateji AKP-MHP faşist blokunu yenilgiye uğratmayı çok yönlü taktik politikalara, her koşulda kitle mücadelesine dayalı ve kesin sonuç alıcı olarak değil, tek bir taktiğe, yalnızca seçim sandığından çıkacak sonuca bağlanmış durumda. Bir burjuva cephe olarak bile olsa meşru temelde iktidarı zorlama ve

alma perspektifinden uzak, nihayetinde rejimin ve devletin güvenliğini her şeyin üstünde tutan bir sınıfsal pozisyonda kalarak değişim isteyen milyonların karşısına çıkıyor. Yayıdığı değişim umudunun sahte niteliği tam da durduğu bu sınıfsal pozisyondan kaynaklanıyor.

AKP-MHP faşist blokunun politikaları sonucu uğradığı ağır ekonomik, sosyal ve siyasal yıkım, yığınlarda “Erdoğan’dan kurtulma” biçiminde dışa vuran kendiliğinden bilinci üretirken, devrimci demokratik bir önderlik yoksunluğunda bu bilinç burjuva muhalif cephenin edilgen, potansiyel kitle gücü haline geliyor. CHP-İYİP liderliğindeki burjuva blok, yığınlardaki kendiliğinden bilincin ve öfkenin devrimci bir bilince dönüşmemesi, düzen sınırları dışına çıkarak yıkıcı bir güce ulaşmaması için var gücüyle çalışıyor, bütün değişim hayallerini sandığa havale ediyor. Bunun siyasal saflaşmadaki objektif karşılığı faşist şeflik rejiminin yedeği haline gelmektir.

Burjuva restorasyoncu blokun burjuva demokrasisi yönünde önemli reformları içeren bir değişim yapma şansı tam da izlediği politika nedeniyle yok. Geçmişte kapitalist merkezlerde olduğu gibi sosyal hakların, emperyalist küreselleşme ve kapitalizmin varoluşsal krizi koşullarında ve Türkiye gibi mali-ekonomik sömürge ülkelerde burjuva klikler tarafından gerçekleştirilmesi şansı da bulunmuyor. Kaldı ki CHP dünyada sosyal-demokrat nitelikteki programları uygulayan burjuva sol partilerin de çok daha sağında konumlanmış bir parti.

Velev ki iktidara geldiği durumda burjuva muhalif blok, emperyalist tekellerin ve ulusal ölçekteki serma-

ye oligarşisinin iktisadi programlarının dışına çıkmaya ne vaat olarak sahip ne de kapitalizm temelinde koşulları elverişli.

Millet İttifakı'nın, siyasi alanda rejimin sömürgeci karakterinin cisimleştiği Kürt sorununu demokratik formulla çözme niyeti ve kudreti yok.

Dahası ne iktisadi program olarak üretimin denetlenmesini sağlama ve bu yolla üreticiler sınıfının haklarını koruma ne de siyasal demokrasiyi uygulayarak ulusal, inançsal ve cinsiyet kimliklerin haklarını güvenceleme anlayışına sahip.

Özcesi, burjuva muhalefet cephesi, sermayenin siyasal egemenliği altında parlamenter rejime geçiş ve çok sınırlı bazı değişiklikler dışında faşist rejimi değiştirmeye yeltenmeyecek. Eleştiriler karşısında web sayfalarında mostralık duran demokrasi vaatli programını gösterecek fakat ne kitle ajitasyonunda halkı demokrasi yönünde hareketlendirecek ne de olası iktidar koşullarında fiiliyatta demokratik haklar konusunda önemli adımlar atacak. Ancak ve yalnızca alttan kitlelerin harekete geçirildiği dolayısıyla kendisine dayatıldığı

koşullarda siyasi alanda demokratik hakları vermek, ekonomik alanda bazı iyileştirmeler yapmak zorunda kalacak.

Millet İttifakı'nın on binlerce siyasi tutsak varken, Kavala ve Demirtaş dışında -onların serbest bırakılmalarını da oy kaygısıyla savunuyor- siyasi tutsaklara özgürlük vaadinde bulunmaması, bu yönde ajitasyon yapmaması, bu blokun demokratik haklara pek yanaşmayacağıının göstergesi.

Yine parlamenter rejimi kutsayan bu blokun, HDP'li vekillerin dokunulmazlıklarının kaldırılmasına vekillerinin çok geniş kesiminin "evet" demesi de ne kadar antidemokratik olacaklarının, "parlamenter demokrasi"yi bile pek fazla uygulamayacaklarının kanıtı. Vekilleri hapseden ve belediyeleri gasbeden Erdoğan ve çetesinin, ona emir erliği yapan faşist savcı ve yargıçları, halka karşı suç işleyen başta Akar ve Soylu olmak üzere militarist şefleri yargılama vaadi vermemesi de Millet İttifakı'nın antidemokratikliğinin bir diğer kanıtı.

Ayrıca faşist sürekle avıyla diktatörün kararnameyle açlığa sürüklenen

on binlerce memurun haklarının geri verilmesi konusunda ittifakın, “mahkeme kararıyla ceza almamış olma” şartı koyması da Erdoğan’ın mahkemelerini meşru gördüklerini, demokratik davranmayacaklarını gösteriyor.

Emekçi sol harekette saflaşma ve durum

Faşist şeflik rejimine ve diktatöre karşı yığınlarda oluşan kendiliğinden bilincin ne yazık ki emekçi solun çok önemli bir kısmını da basınç altına aldığı, bu durumun emekçi sol içinde seçim taktiğini bağımsız, devrimci-demokratik bir strateji ve

Bu blokun en büyük zafiyeti ise Kürt sorunu karşısında sosyal- şovenizm bataklığında daha derine batmış olmasıdır.

programa bağlamak yerine burjuva muhalefete yedeklenme anlayışının yatağına dönüştüğünü söyleyebiliriz.

Sol reformist, yasalıcı güçlerde özgüven yitimi, özellikle seçim süreçlerinde CHP’de somutlaşan egemen güçlere yedeklenme hali, dün de belirli düzeyde vardı. Ancak 7 yılı bulan faşist şeflik rejiminin açık terörcü, tasfiyeci saldırılarının ideolojik-politik-örgütsel düzeyde çözücü etkisinin içinden geçtiğimiz süreç içinde çok daha görünür hale geldiği açık. Emekçi solun özellikle yasalıcı, reformist bölüklerinde faşizme karşı antifaşist direnişin parçası olma, Kürt sorunu ve şovenizm karşısında tutarlı demokratlık ile sermaye sınıfına karşı bağımsız hareket etme anlayışı önemli oranda çözülmeye uğ-

ramış durumda. İster Sosyalist Güç Birliği’nde (SGB) yer almış olsun, isterse de HDP’nin öncülüğündeki Emek ve Özgürlük İttifakı’nda saf tutmuş olsun, tüm reformcu sol partilerde seçim sürecine dair ana hat aynı: Erdoğan rejiminden CHP/Millet İttifakı’nı destekleme yolundan kurtulma ve oluşacak parlamentoda temsiliyet gücü elde etme.

SGB ve sosyal-şovenizm bataklığı

İşçi sınıfı ve ezilenler cephesindeki saflaşmada ilk blok olarak öne çıkan Sosyalist Güç Birliği, göreceli olarak daha bağımsız bir pozisyonda konumlanmış gibi görünse de, Erdoğan karşıtlığında ve cumhurbaşkanlığı seçiminde son tahlilde arabayı CHP atına bağlıyor. Erdoğan’ın liderliğindeki faşist şeflik rejimine karşı bütün süreç boyunca anlamlı tek bir antifaşist pratiği dahi bulunmayan bu blokun en büyük zafiyeti ise Kürt sorunu karşısında sosyal-şovenizm bataklığında daha derine batmış olmasıdır.

Programlarında Kürt sorununun demokratik çözümüne dair anadilde eğitim vaadi dışında önerisi olmayan -ama o vaade ilişkin de halka ajitasyondan kaçınan- faşizme karşı direnişi geliştirmekten kaçan, buna karşılık emeğin kurtuluşuna dair bolca laf üreten, sıkça sosyalist iktidardan dem vuran bu ittifak içindeki güçler, Türkiye işçi sınıfının en geri bilincine hitap ederek ilerlemeye çalışıyor. “Dinci gericilik” kodlamasıyla burjuva laikliğine, “kör terör” ve “Kürt hareketi emperyalizme yarıyor” tanımlamasıyla sosyal şovenizme, “antiemperyalizm” sosuyla Türk ulusalcılığına demir atan bu cenah böylece nesnel olarak burjuvazinin işçi sınıfını ve ezilenleri gericici şe-

kilde saflaştırmasına hizmet ediyor. Bu ittifakı oluşturan reformcu, parlamentarist güçlerin bu ideolojik konumlanmasının ve “bağımsız hareket etme” anlayışının varıp varacağı yer yine CHP/Millet İttifakı’nın sol destekçiliği olacaktır.

Hayaller ile gerçekler paralel mi?

Emekçi sol hareket içindeki ana ittifak gücü ise HDP’nin öncülüğünde şekillenen Emek ve Özgürlük İttifakı (EÖİ) oldu. Egemen iki cepheye karşı üçüncü cepheyi örgütlemekte ileriye doğru bir adım olan, kitle desteği ve potansiyel kitle gücü yüksek, örgütsel hacmi itibarıyla Türkiye ve Kürdistan sathına yayılan bu ittifak, şüphesiz seçim sürecinde işçi sınıfı ve halklarımızın yegane alternatifi olarak şekilleniyor.

Ne ki, EÖİ’nin bu pozisyonu, gerek bütünlüklü olarak ittifakın gerekse de oluşumunda yer alan emekçi sol güçlerin önemli bir kısmının parlamentarizm hastalığından muzdarip olduğu, keza AKP-MHP faşist iktidarından kurtulmanın gerektirdiği mücadele stratejisinde yeterince pratik kararlılık gösteremedikleri, halkı direnişe seferber etme yeteneğinde zayıflıklar olduğu gerçeğini değiştirmiyor.

Faşizmden kurtulma yolunda parlamentarist hayaller yayma ve AKP-MHP blokuna karşı politik-taktik ustalık adına devlet başkanlığı seçiminde burjuvazinin diğer kanadıyla gerçekte stratejik ittifaka yönelme anlayışı ne yazık ki azımsanmayacak kadar güçlü. İttifakın diğer zayıf yanını deklarasyonunda ve/veya siyasal sözcülerinin söylemlerinde bunun bir seçim değil mücadele ittifakı olduğu vurgusuna rağmen, bu fikri anlamlı düzeyde test edecek yeterli siyasal pratiğin olmaması oluşturuyor.

EMEP, TİP gibi reformist partilerin netameli bir konu olan Kürt sorunu ve işgalci savaş veya faşist devlet terörü karşısındaki ölü taklidi rollerini, HDP’nin bu konudaki yer yer savruk ve tutarsız siyasal söylemlerini bir kenara bırakırsak eğer, örneğin Bartın’da 41 madencinin katledilmesine ya da açlık, sefalet, işsizlik gibi daha pratik ortaklaşmaların sağlanacağı gündemlerde dahi ittifak olarak güçlü bir karşı koyuş örgütlemeye yönelmemiş olması son derece düşündürücü. Oysa seçim gündemli bile olsa siyasal mücadelenin özünü kitleleri kimin kazanacağı oluşturur. Siyasal kampanyalar etrafında kitle örgütlenmesini ve mobilizasyonunu daha şimdiden başarmak, yasal sınırlara takılmaksızın fiili-meşru mücadeleyi geliştirmek, o çokça önemsenen seçim anı ve sonrası için bile son derece hayatidir. Faşizmi püskürtmenin tek güvencesidir. Faşist şeffik rejimi koşullarında seçim sonuçlarının bir garantisinin olmadığı düşünüldüğünde, kitlelerin devrimci demokratik temeldeki mücadelesini şimdiden yükseltmek, faşist şeffiğin şimdiden başlayan saldırganlığı tırmandırmasına da, seçimlerde zor ve hileyle iktidarını sürdürme muhtemel hamlesine karşı da, Millet İttifakı’nın olası seçim zaferiyle geçeceği parlamenter rejimde demokratik hakları kazanmanın temel güvencesidir.

İktidar perspektifi ve iddiasının zayıflığının eleştirisine de şimdilik girmiyoruz.

HDP’nin gelişiminin tarihsel serüveni ve onun en çarpıcı anı olan 7 Haziran seçim taktiği bile nesnel bir analize tabi tutulsa, gelişimin yönü kolaylıkla saptanabilir.

Emek ve Özgürlük İttifakı’nın bir çok bileşeni de dahil olmak üzere,

tüm emekçi sol hareketin reformcu, parlamentarist bölükleri şimdiki gerçek durum ile muhayyel gelecek arasındaki çelişkinin şiddetli basıncı altında. Kimileri Marksist, Marksist-Leninist, sosyalist, komünist olma iddiasındaki bu güçler, bir Marksist'in en temel niteliği olan, bir durumu olabilecek olandan değil, gerçek olandan hareket ederek analiz etme, taktik politikalarını saptarken bu ilkesel görüşü eksen almayı dahi unutmuş durumdadır. Nihayetinde seçimler de sınıf mücadelesinin bir anıdır ve esas olan, bu sınıf mücadelesinden doğan gerçeklere göre hareket etmektir.

Nedir bu gerçek? CHP'nin başını çektiği Millet İttifakı da bir burjuva sınıf organizasyonudur. Bu blok, iktidardaki AKP-MHP diktatörlüğü, kendilerine yönetime gelme hakkını tanımamasına ve parti başkanları ile vekillerine fiziki saldırı ve daha ağır tehditler yapmasına rağmen, faşist şefflik rejimiyle uzlaştı, uzlaşmaya devam ediyor. Tabii ki burjuvazinin egemenliği daha fazla krize girmesin, devletin siyasi istikrarı devam etsin, militarist devlet güçlerinin iç ve dış iç savaş saldırılarında "eli soğumasın" diye uzlaşıyor. Öyle ki faşist şef Erdoğan bu blokla uzlaşmıyor ama blok uzlaşmayı sınıfı adına gerekli görüyor.

Emekçi sol hareket, faşist şefflikten kurtulmak ve kötünün iyisi olarak parlamentar faşizan rejim altında bir süre nefeslenmek uğruna, Erdoğan-Bahçeli faşizmine karşı öfke duyan geniş kitlelerin demokratik devrimci potansiyelini harcama kolaycılığına düşmemeli. Son 30 yılı aşkın süreçte bu kolaycılık Özalları, Demirelleri, Ecevitleri, Erdoğanları iktidara taşıdı, kitlelerin mü-

cadele potansiyelini eritmeye yaradı. Dahası faşizmden de, aşırı sömürden de kurtulamadığı gibi geniş kitle desteğini de kazanamadı.

Emekçi sol hareket ve özgün olarak onun ileri ittifak biçimi olan Emek ve Özgürlük İttifakı, bu hatalı görüşten, Erdoğan rejimini seçim yoluyla yenilgiye uğratma ve parlamenter hayaller yayma anlayışından kurtulmalıdır. Gerçekte var olmasına rağmen burjuva demokrasisi varmış gibi davranmak ağır sonuçlar yaratacak politik bir hatadır.

Elbette AKP'nin ya da faşist şef Erdoğan'ın gitmesi önemlidir. Fakat faşist şef Erdoğan ve şefflik rejiminin gitmesi yeterli olamaz. Yerine gelecek Millet İttifakı yönetimindeki parlamenter rejime demokratik reformları dayatacak işçiler ile ezilenlerin mücadelesini büyütme, bu yolla demokratik ve sosyal hakları söz konusu yönetime dayatarak hem haklar kazanma hem de halk hareketinin özgüven ve gücünü büyüterek, faşizmi yıkacak gücü oluşturmaktır.

Faşist şefflik rejiminden kurtulmak için Millet İttifakı blokuna bel bağlamak mı, faşizmi yıkacak ve özgürlüğü kazanarak toplumsal devrim yolunu açacak güçleri büyütecek anti-faşist ve sınıf mücadelesi mi? Bugünün yol ayrımı budur.

İki yol, üç cephe bir de SGB

Toprak Akarsu

SGB, sosyalist ve devrimci lafzından ayrı olarak stratejik tercihi bakımından olduğu gibi siyasal güçlerin güncel dizilişi bakımından da “Millet İttifakı” cephesi ile Emek Özgürlük İttifakı cephesi arasına sıkışmış, Kürt ulusal özgürlük hareketi ve Emek ve Özgürlük İttifakı’na mesafeli durmayı ilke edinmiş, nesnel olarak Mİ cephesine esasen de CHP’ye yedeklenmeye teşne bir “güç birliği”dir.

Bugünün Türkiye’inde politik İslamcı faşist diktatörlüğe karşı mücadele açısından bakıldığında iki yol veya iki strateji var.

İlki; “Millet İttifakı”nın uygulamakta olduğu parlamento ve seçimlerle sınırlanmış faşist rejimle uzlaşma yolu.

İkincisi de fiili meşru kitle mücadelesini yükselterek ve bütün değişik mücadele biçimleriyle besleyip birleştirerek politik İslamcı faşist diktatörlüğü sosyalizme açılan halkçı demokratik devrimle yıkma ve politik özgürlüğü kazanma yolu.

Sosyalist Güç Birliği’nin (SGB) tuttuğu yol bu iki stratejiden hangisinin alanına giriyor?

Başlıca politik güçlerin diziliş ve saflaşması bakımından ise üç cephe mevcut.

İlki; AKP, MHP, Ergenekoncular ve Vatan Partisi’nin oluşturduğu “Cumhur İttifakı” cephesi. Faşist

cephe politik İslamcı faşist diktatörlüğü tahkim etmek için içeride faşist devlet terörü, dışarıda ise işgalci savaşlar stratejisini izliyor, içeride ve dışarıda amacına ulaşmak için her çeşit yöntemi kullanıyor.

İkincisi; CHP, İYİP, SP, DP, DEVA, GP’nin oluşturduğu 6’lı masanın Millet İttifakı cephesidir. Mİ cephesi de faşist şeffik rejimiyle uzlaşarak seçimler ve parlamento aracılığı ile güçlendirilmiş anti demokratik parlamenter sistemi restore etmek istiyor.

Üçüncü ise HDP-HDK ve diğer birleşik mücadele yapılarını kapsayan halkçı demokratik cephedir. Bu cephe şimdi Emek Özgürlük İttifakı (EÖİ) biçiminde görünüyor. Halkçı demokratik cephe politik İslamcı faşist diktatörlüğü yıkmak ve politik özgürlüğü kazanmak istiyor. Halklarımızın, işçi sınıfı ve emekçilerin, bütün ezilen toplumsal kesimlerin

temel talepleriyle ilişkiliniyor, sosyalizme açılan tutarlı demokratik halkçı bir programı gerçekleştirmek istiyor.

Kendi başına bağımsız bir cephe oluşturma politik güç ve yeteneğinden yoksun SGB bu üç cepheden hangisinin manyetik alanındadır?

Bir öngörü ve bir vargı olarak baştan söyleyelim, sınıfsal siyasal güçlerin mevcut saflaşma tablosunda Sosyalist Güç Birliği (SGB) ne kendi başına ayrı “bir yol” ne de üç cepheden ayrı “bir cephe” oluşturuyor. SGB ne “üçüncü bir yol” (ki, üçüncü bir yol zaten mümkün değil!) ne de “dördüncü bir cephe”dir! SGB, sosyalist ve devrimci lafzından ayrı olarak stratejik tercihi bakımından olduğu gibi siyasal güçlerin güncel

SGB ne “üçüncü bir yol” ne de “dördüncü bir cephe”dir!

dizilişi bakımından da “Milet İttifakı” cephesi ile Emek Özgürlük İttifakı cephesi arasına sıkışmış, Kürt ulusal özgürlük hareketi ve Emek ve Özgürlük İttifakı’na mesafeli durmayı ilke edinmiş, nesnel olarak Mİ cephesine esasen de CHP’ye yedeklenmeye teşne bir “güç birliği”dir. SGB şu anki varoluş eğilimiyle devrimci strateji tarafından yalıtılarak etkisizleştirilecek küçük burjuva reformist bir güç konumunda mevzilenmiştir.

Muhataplarımız, “Yolumuzun sosyalist olduğu adımızdan da belli, zaten bizler sosyalistiz”, üç cephenin hepsine, “alayına” karşı “bağımsız sosyalist” seçeneği oluşturduk, diye itiraz edebilir! Neden bu kadar beklediklerini, neden önce değil de seçim “sath-ı mailine” girdikten sonra

bu “bağımsız sosyalist güç birliği” alternatifini oluşturabildiklerini, neden politik İslamcı faşist diktatörlüğe, sömürgeciliğe, erkek egemenliğine ve emperyalizme karşı cephe, “güç birliği” veya ittifak oluşturmaya yönelmediklerini filan sormayalım! Halkçı demokratik cephe ile ittifak imkanına bakar gibi yaptıkları politik atraksiyonlarını ve hatta tuhaf ayak oyunlarıyla olmadan ilan etmeye kalkıştıkları ve fakat fiyasko olduğu açığa çıkan TKP ve SOL Parti’nin EMEP ile “bağımsız”, “ilkeli” cafcıflı ve gürültülü ittifak çalışmalarını da şimdilik geçebiliriz. Aslında güç birliğinin TKP (TKP ve türevleri demek işin aslına daha uygun olabilir!) ile Sol Parti arasında gerçekleşen bir “güç birliği” olduğu da bir kenarda tutulabilir! Keza neden faşizme karşı politik özgürlük mücadelesinin kararlı ve “en büyük kitle” gücü Kürt ulusal demokratik hareketiyle bir araya gelmemek gibi tuhaf bir ilkelerinin olduğuna da aynı şimdilik kaydıyla girmeyelim.

Hedef “politik İslamcı faşist diktatörlük” mü “politik İslamcı AKP” mi

Öncelikle ırkçı politik İslamcı faşist diktatörlüğü yıkmanın, politik özgürlüğü kazanmanın bu kadar yaşamsal ve yakıcı olduğu koşullarda kendini “komünist”, “sosyalist”, hatta “devrimci” gören boylu boyunca yasallığa batmış bir kaç parti ve örgütün “sosyalist” güç birliği oluşturmaya yaşamsal aciliyette görmeleri nasıl anlaşılabilir, bu yaklaşımın arkasındaki itici güç nedir, bunları aramak ve açığa çıkartmak gerekir. Okurun dikkatini güç birliğini oluşturan parti ve örgütlerin antifaşist niteliğine karşın mevcut diktatörlüğün

“faşist” karakterini “idrak” edememeleri tuhaflığına çekmeliyiz. Açıklama metninin siyasi analizlerinde “faşizm” kavramının hiç geçmemesi bir tesadüf olarak görülemez. Açıklama metninde; “AKP, yirmi yıllık iktidarı boyunca Cumhuriyetin kazanımlarını tek tek ortadan kaldırarak tam boy piyasacı ve işbirlikçi bir siyasal İslamcı rejimi kurdu”, “AKP’nin yarattığı bu felakete bütünlüklü bir hesaplaşma”, “Yirmi yıldır AKP’ye ve onun temsil ettiği bu düzene karşı mücadele” gibi formler kullanılıyor.

Geçerken işaret edelim ki, güç birliği metni “AKP’ye ve onun temsil ettiği bu düzene karşı” derken, AKP’nin tartışmasız temsil ettiği işbirlikçi kapitalist sosyo-ekonomik “düzen”den farklı olarak “politik İslamcı” siyasi “düzene” gönderme yapıyor, buradan hareketle de iktidarın “gerici” karakterini vurguluyor. AKP’nin politik İslamcı faşist bir parti olduğu gerçek fakat “politik İslamcı” olduğu kadar, hatta ondan da çok işbirlikçi kapitalist düzeni ve işbirlikçi tekelci burjuvaziye dört başı mamur hem de tekelci kapitalizmin emperyalist küreselleşme evresinin

gereklere uygun tarzda temsil ettiği de bir o kadar sarihtir.

AKP’nin 20 yıldır hükümet olduğu ve hala da iktidarın büyük ve belirleyici ortağı olduğu doğru, fakat “Millet İttifakı” tanımı metinde yer bulurken “güncel” AKP iktidarı olarak politik İslamcı faşist şeflik rejiminin dayandığı “Cumhur İttifakı”nın yer bulamaması dikkate değer bir “ayrıntı”! SGB’nin oluşturucularının “AKP iktidarının” dayandığı ittifaklardan bihaber oldukları düşünülemeyeceğine göre ortak metnin analizlerinde “AKP’nin yarattığı bu felakete bütünlüklü bir hesaplaşma”dan bahsedilirken, faşist diktatörlüğün dayandığı politik İslamcı ırkçı faşist bloktan neden söz edilmez? Mevcut rejim bu ittifaktan ayrı, onsuz analiz edilemez ve tanımlanamaz! Politik İslamcı faşist şeflik rejimiyle mücadele, onu ayakta tutan, varoluşunu sağlayan, temel dayanağı ittifakları hedeflemeden yürütülemez! SGB’nin ortak metinde bu gerçekliği sistematik olarak karartması tesadüf olabilir mi?

Faşizm kavramından kaçınmak, AKP’nin suç ortakları MHP, Ergenekoncular ve VP’yi hedef menzilin

dışına çıkartmak metnin temel siyasi kaygısı ve kastı bakımından tutarlı görünmektedir. Ortak metin “politik İslamcı faşist şeflik rejimi”yle değil de AKP politik İslamcılığıyla mücadeleyle temel sorun gördüğü için, “laiklik” ile görülecek hesabı olmadığını düşündüğü ırkçı faşist MHP’yi, Ergenekoncuları, VP’yi hedef menzilinin içerisine almıyor olmalı. Bu gerçeklik adı geçen ırkçı faşist yapıların “laiklik ilkesi” için mücadelenin muhtemel ittifak güçleri içerisinde mütalaa edildiğini ima ediyor. Tabi o arada İYİP’e hayırhah yaklaşım da Millet İttifakı’na meyilli politik duruş da çok daha anlaşılır oluyor. Politik

Politik İslamcı faşist diktatörlüğe karşı mücadele AKP politik İslamcılığı ile hesaplaşmaya indirgeniyor.

İslamcı faşist diktatörlüğe karşı mücadele AKP politik İslamcılığı ile hesaplaşmaya indirgeniyor.

Ortak metnin 4. “ilkesi”, “...Tarikat ve cemaat kadrolaşmaları tasfiye edilmelidir. Eğitim birliği sağlanmalı, tarikat ve cemaat okulları ile yurtları kapatılmalıdır” diyor. Burada bir terslik yok, ileri sürülenler demokratik önlemlerdir. SGB kurucuları bu ilkeyi televizyonlarda “Bizden başka tarikatların kapatılmasını savunan yok” gibi sözlerle övünerek propaganda ediyor. Herhangi bir tarikatın camına taş atıkları görülmedi ya hadi neyse... Şimdi bizi ilgilendiren şu; neden ırkçı faşist örgütlenmelerin kapatılması, dağıtılması, devlet bürokrasisindeki ırkçı

faşist kadrolaşmanın tasfiye edilmesi güncel olarak öne sürülmüyor, talep edilmiyor, savunulmuyor!? Örneğin sade bir şekilde “Politik İslamcı ve faşist kadrolar tasfiye edilsin” denilmiyor. Demek ki, politik İslamcı faşist diktatörlük gerçeği reddedilince ırkçı faşist örgütlenmeler ve onların devlette kadrolaşmaları da “sorun olmuyor”, öncelikli mücadele hedefleri içerisinde yer almıyor. ırkçı faşist örgütlenmelerin dağıtılması acil demokratik talepler ve önlemler içerisinde yer bulamıyor. MHP’nin devlette kazandığı ırkçı faşist kadrolaşma da günün sorunu olarak görülüyor.

Ortak açıklamanın yanı sıra kuruluş ilanını izleyen günlerde temsilcilerinin televizyonlardaki propaganda konuşmaları ve tartışmaları; daha sonra Cumhuriyetin 99. yıl dönümü nedeniyle yayınladıkları birbirine çok benzer kutlama mesajları, SGB’nin siyasi görüş açısı ve çabalarının merkezine AKP politik İslamcılığını koyduğunun, siyasal durum analiz ve siyasal güçlerin dizilimini bu eksene oturttuğunun en çarpıcı verileridir. “Padişahlık mı Cumhuriyet mi?”, keyfi politik kurgusu ve “Cumhuriyetin kazanımlarını savunmanın” en öncelikli görev tanımlanması SGB’nin varoluşunun birinci ve en belirleyici nedeni görünmektedir. Aynı politik yaklaşımı “gerici iktidardan ülkemizin kurtulması” ifadesinde de görüyoruz. Buradaki “gerici” tarihsel anlamdadır ki bu iktidarın burjuva ve faşist karakterini açıkça gizliyor, “Padişahlık mı; Cumhuriyet mi?” anakronik politik denkleme çıkarıyor.

SGB’nin politik analizi iki işlem yapıyor: İşlemlerden biri, politik İslamcı faşist şeflik rejimini onu

var eden ittifaklarından soyutluyor. Böylece MHP, Ergenekoncular, VP stratejinin hedef menzili dışına çıkartılıyor. Diğeri ise işlem içinde işlem! “Böylelikle aynı zamanda” “politik İslamcılık”la mücadele, “politik İslamcı faşist şeflik rejimi”yle mücadeleden soyutlanıyor ve sonuçta politik İslamcı AKP ile mücadele stratejisine ulaşıyor. Siyasal mücadele gerçekliğinde bir iktidara karşı mücadele onun dayandığı ittifaklara karşı mücadeleden ayrılamaz, soyutlanamaz ve kopartılamaz! SGB ittifakı imkansız olanı siyasi gerçekleri hiçe sayan öznelliklikle gerçekleştiriyor!

AKP politik İslamcılığıyla mücadeleyi siyasal stratejinin merkezine koyan yaklaşım, “politik İslamcı faşist şeflik rejimiyle mücadeleye” karartma uyguluyor, “faşizm” gerçeğini önemsemeyen ve hatta örten bir yaklaşım imal ediyor. Bu yönelim halk düşmanı burjuva Cumhuriyetin ateşli savunucusu burjuvaziyle yakınlığın, sınıf işbirliği ve sosyal şovenizmin olduğu kadar yasallık, parlamento ve seçimlerin stratejinin asıl araçları haline getirilmesinin de temel bir itici gücü olmaktadır.

Millet İttifakı ve Sosyalist Güç Birliği İttifakı

Yürürlükte rejimi doğru olarak “halk düşmanı” ilan eden ortak açıklama, “Millet İttifakı”nı “sağ ve sermaye yanlısı” tariflemekle yetiniyor:

“Bu durum bugün ülkenin en temel sorunu haline gelmiş, AKP’nin yarattığı bu felaketle bütünlüklü bir hesaplaşma geniş emekçi halk kesimleri için adeta bir hayat memmat meselesine dönüşmüştür.

Buna karşı Millet İttifakı’nın sağ ve sermaye yanlısı karakteri ile politikalarının da ülkemizin ve halkımızın gerçek sorunlarına çözüm olamayacağı açıktır.”

“Millet İttifakı”nın tarihi de oluşturucuları da ileri sürdükleri “güçlendirilmiş parlamenter sistem” gerici ve antidemokratik restorasyon programı da biliniyor. Gerçeği örtmeyin, AKP bu “felaketi” tek başına yaratmadı! MHP, Ergenekoncular ve VP ırkçı faşistlerinin yanı sıra ABD’den AB’ye, Rusya Federasyonu’na bilcümle emperyalistler bu “bu felaketin” suç ortaklarıdır. “Geniş emekçi halk kesimleri için adeta bir hayat memmat meselesine dönüşen” bütünlüklü hesaplaşmanın hedefini AKP ile

sınırlandırmak, “geniş emekçi halk kesimleri”ne gerçeği söylemekten imtina etmenin ötesinde çarpıtmaktır.

“Bu felaketi” yaratan faşist şeflik rejiminin kuruluşunda Millet İttifakı’nı oluşturan partiler ve liderlerinin rolü ne oldu? Daha eskiye gitmeye de gerek yok, faşist şeflik rejiminin kuruluşunda kesin bir eşik olan 7 Haziran seçimlerinin ortaya çıkarttığı, HDP oylarında ve halk vekillerinin temsiliyetinde somutlaşan halk iradesinin tasfiyesine CHP dahil hepsi katkı sunmadı mı? Saray cuntasının hazırladığı senaryonun figüranları ve aktörleri olmadılar mı? Hepsi faşist şeflik rejiminin kurucu terörünü desteklemedi mi? Kaldı ki, 6’lı masanın iki ayağı o süreçte AKP’nin içerisindeydi, bakandı, başbakandı. İYİP’in faşist lideri bir yandan MHP içerisinde iktidar mücadelesi verirken bir yandan da faşist şeflik rejiminin kurucu terörünü var gücüyle desteklemedi mi? Daha fazlasını sıralamak gerekmiyor, hepsi “bu felaketin” suç ortaklarıdır.

İşçi sınıfı ve emekçilerin, SGB’nin kavramını bile kullanmaktan imtina ettiği “ezilenlerin”, halklarımızın politik İslamcı faşist diktatörlüğe karşı mücadelesinin onu yıkacak halkçı demokratik bir çizgide ilerlemesinin, gelişmesi ve yükselmesinin önündeki en önemli engel nedir? “Geniş emekçi halk kesimleri”ne “Aman hareket etmeyin, aman sokağa çıkmayın, grev, gösteri yapmayın, kitlesel direnişe geçmeyin, geliştirmeyin, durun ve seçimleri bekleyin” diyen CHP ve ortakları değil mi? Doğru Mİ “sağ ve sermaye yanlısı karakter”de. Fakat yine de “halk düşmanı” olup olmadığını “geniş emekçi halk kesimleri”ne açıklamamız gerekir. SGB’nin ortak açıkla-

ması Millet İttifakı’nın halk düşmanı olduğu gerçeğini, halk düşmanı karakterini söylemekten, sergilemekten imtina ederek gizliyor.

Güç Birliği hakikaten sosyalist mi?

Herhalde bir “güç birliği” onu yapanların her biri kendini ve diğerlerini “sosyalist” görüyor diye sosyalist olmaz! Tıpkı adına “güç birliği” dediğiniz için ittifakın ittifak olmaktan çıkmayacağı gibi. Henüz bir icraatı olmadığı için güç birliğini, “güç birliği halinde” varoluşsal eylemleriyle analiz etme olanağı yoktur. O halde “birliğin” sosyalist amaçları, hedefleri var mı, birliğin programı, gerçekleşmesi öngörülen güç birliği “eyleminin muhtevasını” nasıl tanımlıyor, bunlara ve yanı sıra gerektiği ölçüde oluşturucularının varoluşsal pratiklerine bakılabilir! Ortak açıklama metninin 2. maddesinde kaydedilenler ilk anda okuyana “sosyalist bir izlenim” veriyor:

“Bu gidişi tersine çevirmek, sömürünün ve işsizliğin ortadan kaldırılacağı, insanca bir yaşamın kurulacağı bir cumhuriyet için harekete geçiyoruz. Özelleştirmelere son verilmeli, peşkeş çekilmiş bütün kamu varlıkları ve sektörler kamulaştırılmalıdır. Eğitim, sağlık ve bakım hizmetleri başta olmak üzere tüm insani ihtiyaçlar kamu hizmeti olmalı, eşit ve ücretsiz sunulmalıdır. Emperyalist tekellerin topraklarımız üzerindeki yağmasına son verilmeli, ekonomi planlama ilkesine göre yeniden tasarlanmalıdır” talepleri kaydediliyor. Açıklama “sömürünün ... ortadan kaldırılması” söyleminin yanı sıra “kamulaştırma” ve “planlama” kavramlarını da kullanarak “sosyalist” bir çağrı-

şım yaratıyor, demokratik taleplere sosyalist boya işlevi görüyor.

“Sömürünün ... ortadan kaldırılacağı ... bir cumhuriyet”, eğer buradaki “sömürü” kavramı ile kapitalist artı-değer sömürüsü kastediliyorsa (B. Ecevit Karaoğlanlık devrinde “sömürü”ye karşıydı ama çok geçmeden onun “sömürü” derken vergisiz kazancı kastettiği açığa çıkmıştı!), artı-değer sömürüsünü ancak üretim araçlarının toplumsallaştırılmasıyla ortadan kaldırılabileceğini bunun da ancak burjuvazinin iktidarının yıkılması ve proletarya diktatörlüğünün kurulması koşullarında gerçekleşebilir olduğunu vurgulayalım. Oysa ortak metinde bırakın proletarya diktatörlüğünü halkçı demokratik bir iktidar hedefi bile açıkça tanımlanmıyor. Ortak metinde sınıf kavramına, işçi sınıfı kavramına hadi onlar neyse “işçi” sözcüğüne bile rastlamıyoruz.

Çerçevesi her ne kadar “...peşkeş çekilmiş bütün kamu varlıkları ve sektörler kamulaştırılmalıdır” şeklinde sınırlı da olsa “kamulaştırma” sorunu üzerinde durulmalıdır. Burjuva devletlerin “kamu”/devlet yatırımları örgütledikleri ve 20. yüzyıla damgasını vuran sosyalizm deneyimlerinin etki ve baskısı altında “planlama” yaptıkları biliniyor. Özetle “kamulaştırma”/devlet mülkiyetine geçirmede “planlama”da kendi başına sosyalist olan hiçbir şey yoktur. Sayısız örnek gösteriyor ki, burjuva iktidarlar kamulaştırmayı da, planlamayı da, özelleştirmeleri de burjuva sınıfın çıkarlarına uygun, burjuva egemenliğini güçlendirecek araçlar olarak kullanıyorlar ve kullanmaktadırlar. İktidarın hangi sınıfta ya da sınıfların elinde olduğu, diğer bir anlatımla devletin

sınıf karakteri “kamulaştırma” ve “planlama”nın sınıfsal siyasal karakterini, yani “sosyalist mi burjuva-kapitalist mi” olduğunu belirler. Küçük burjuva sınıfsal düşünüş biçimsel benzerliğe bakarak her çeşit devlet mülkiyetini, devletçiliği, devletleştirmeyi sosyalizm olarak okur ve sunar. Küçük burjuva reformist sosyalistleri için de geçerlidir bu. Temelinde yatan küçük burjuva sınıflar üstü devlet anlayışıdır.

O halde ortak açıklama metni, yani birliğin “bildirgesi”/“programı”nın öngördüğü tedbirleri uygulayacak iktidarın siyasal sınıf niteliği sorunu-

Ortak metninde sınıf kavramına, işçi sınıfı kavramına hadi onlar neyse “işçi” sözcüğüne bile rastlamıyoruz.

na geliyoruz. Açıklama metni işbirlikçi tekelci burjuvazinin iktidarının, sınıf egemenliğinin yıkılmasını, burjuva devletin tasfiyesini öngörüyor mu? Hayır! Açıklama metni şunları kaydediyor:

“Yarınlarımızı sermaye çetelerinin, tarikatların, bir avuç haraminin ve emperyalizmin pençesinden gerçekten kurtararak emekçilerin laik, demokratik, bağımsız cumhuriyetini kurmanın yolu da buradan geçecektir.”

“Laik, demokratik, bağımsız cumhuriyet” bu alışıldık CHP dili değil mi? Sermaye çeteleri, tarikatlar, bir avuç harami ve de emperyalizmin pençesi... Bunlar bir sınıfı, bir sınıfın egemenliğini, iktidarını tanımlamıyor veya bir iktidar ve temel ittifaklarını yansıtmıyor, burada egemen sınıf he-

defe konmuyor! Hatta öyle ki egemen işbirlikçi tekeci burjuvaziyi sınıf olarak hedeflememek için özel olarak seçilmiş tanımlar izlenimi veriyor.

“Emekçilerin ... cumhuriyeti” mevcut burjuva devlet gerçekliği zemininde asla gerçekleşemez. “Emekçilerin ... cumhuriyeti” ancak ve yalnızca mevcut Cumhuriyeti var eden işbirlikçi tekelci burjuvazinin-sermaye oligarşisinin iktidarını, mevcut politik İslamcı faşist diktatörlüğü yıkarak kurulabilir! “Sorun” sermaye çeteleri (K. Kılıçdaroğlu da “beşli çeteye” yağıp gürlüyor!), tarikatlar, bir avuç harami, sosyo-ekonomik dayanaklarından soyutlanmış “emperyalizmin pençesi” filan değil bizzat sermaye sınıfının, işbirlikçi tekelci burjuvazinin sınıf egemenliğidir, onun faşist diktatörlüğüdür! Bırakın sosyalist önlemleri onun sınıf egemenliğine dokunmadan halk yararına tek bir temel reform, tek bir tutarlı demokratik önlem uygulamamaz! “Sömürünün ortadan kaldırıldığı...”, “Eğitim, sağlık ve bakım hizmetleri başta olmak üzere tüm insani ihtiyaçlar kamu hizmeti olmalı, eşit ve ücretsiz sunulmalı” ancak ve ancak sermaye egemenliğinin yıkılması ön koşuluyla, işçi sınıfı ve emekçilerin, halklarımızın sosyalizme açılan demokratik halk iktidarı koşullarında uygulanabilir. Halkçı demokratik bir iktidar, Halk Cumhuriyetleri Birliği de ancak mevcut faşist rejiminin devrimci yoldan yıkılmasıyla kurulabilir. Açıklamanın beş madde halinde ileriye sürdüğü istemlerin tamamı demokratik taleplerdir. Bu taleplerden bazıları ise “tutarlı demokratik” nitelikte bile değildir. Özetle ortak açıklamada ileri sürülen görüş ve taleplerde “birliğin” sosyalist nitelikte olduğunu

doğrulayan, gösteren dikkate değer hiçbir şey yoktur.

“Bağımsız ve egemen bir Türkiye”

Ortak metin, “Bağımsız ve egemen bir Türkiye için emperyalizme karşı mücadelede kararlıyız” diyor. Muhataplarımızı üzecek ama Türkiye’nin bugün de “bağımsız ve egemen” olduğunun altını çizmek zorundayız! Türkiye’nin emperyalist küreselleşme evresinde emperyalizmin mali, ekonomik sömürgesi olması siyasi bakımdan “egemen” ve “bağımsız” olmayışından kaynaklanmıyor! Mali ve ekonomik sömürgelik ile “bağımsız ve egemen” olma burjuvazinin iktidarı koşullarında “sorunsuz” gerçekleşebiliyor. Tıpkı kendisi emperyalizmin ekonomik ve mali sömürgesi olan Türkiye’nin Kürdistan’ı sömürgeleştirmesi gibi! Bağımsız ve egemen devletler burjuvazinin iktidarı koşullarında kendilerini uluslar arası mali sermayenin kollarına atıyorlar. Günümüzde tekelci kapitalizmin emperyalist küreselleşme evresinde burjuva devletlerin ve kapitalist ekonomilerin bütünleşik dünya ekonomisinin, mali sermayenin ağırları dışında kalması ise zaten olanaksız.

Devlet iktidarını “elinde tutan” işbirlikçi tekelci burjuvazi “bağımsızlık ve egemenliği” sınıf konumuna ve sınıf çıkarlarına uygun tarzda kullanıyor! Bu Türk sömürgeciliğinin bölgede yürüttüğü yayılcı savaşları için de geçerli, bütünleşik dünya ekonomisine eklenmesi bakımından da NATO ya da Şanghay İşbirliği Örgütü ile ilişkileri için de öyle! Dahası da var, Türkiye bugün bölgemizde açık emperyalist politika izleyen, işgalci, sömürgeci bir güç

olarak da öne çıkıyor. Kendini sistemin patronu ve efendisi gören Trump Erdoğan'ı "Ekonominizi çökertiriz" diye tehdit ederken işbirlikçi tekelci kapitalist sistemin bütünleşik dünya ekonomisine ekonomik ve mali bağımlılığını hatırlatmış oluyordu. O bakımdan "bağımsızlık ve egemenlik" sorununu günümüz Türkiye'sinde 20. yüzyılın başındaki gibi emperyalizme karşı mücadele sorunu olarak koymak, dışsallaştırmak olsa işbirlikçi Türk burjuvazisinin işine yarar! Bu yaklaşım sahiplerini işbirlikçi burjuvaziye yaklaştırır ki bu da emperyalizmin işine yarar!

Bırakın işbirlikçi tekelci burjuvaziye, sınıf olarak orta burjuvaziden onu temsil eden CHP gibi partilerden de antiemperyalizm çıkmaz, çıkartamazsınız!

Her biri yerli ve milli oluşlarıyla emperyalizme karşı güya kafa tutan, icabında gürleyen, temsil ettikleri işbirlikçi tekelci burjuvazinin çıkarları için emperyalistler ile sürtüşen lafta çatışan AKP, İYİP, MHP ve aynı soy egemen sınıf partilerinde antiemperyalizm bile bulabilir, "antiemperyalizmle milliyetçiliği" ayıramaz hale gelir. Bırakın işbirlikçi tekelci burjuvaziye, sınıf olarak orta burjuvaziden onu temsil eden CHP gibi partilerden de antiemperyalizm çıkmaz, çıkartamazsınız! Emperyalizmle mücadelede sahiden ciddi ve kararlıysanız bunu emperyalizme mali ve ekonomik bağımlılığın örgütleyici ve sürdürü-

cüsü egemen işbirlikçi tekelci burjuvaziye karşı mücadeleye yaklaşımınızla, işbirlikçi tekelci burjuvaziye ve onun politik İslamcı faşist diktatörlüğüne karşı mücadele program, strateji ve pratiğinizle, onun iktidarına karşı mücadele eden kuvvetlerle devrimci demokratik iş birliğinizle, ABD ve diğer emperyalizminin dünya egemenliği aygıtı NATO'nun ikinci en büyük ordusuna karşı savaşan Kürt ulusal özgürlük hareketiyle iş birliği ile göstermeniz gerekir.

SGB'nin Kürt ulusal özgürlük mücadelesine mesafeli olma ilkesi

Sol Parti, EMEP ve TKP'nin ittifak çalışmalarını anlattığı bir röportajında Kemal Okuyan "HDP'siz bir ittifak olmaz türünden bir değerlendirmenin hiçbir şekilde parçası değiliz" diyordu. Değişik vesilelerle Kürt ulusal demokratik hareketiyle yaptıkları seçim ittifakını da unutarak (ya da sanki olmamış gibi yaparak) büyük bir meziyet gibi yurtsever hareketle hiç ittifak yapmadıklarını ileri sürerek siyasal kibre atak yapıyordu. SGB'nin bileşenleri TKH ve Devrim Hareketi bilindiği gibi TKP kökenli hareketler. 2014 bölünmesiyle TKP'den önce HTKP çıktı, sonra da HTKP'den TKH ve Devrim Hareketi çıktı. TKP'nin bölünmesinin izini TİP'e kadar sürersek en önemli sorunun Kürt ulusal demokratik hareket ve emekçi sol hareketin TKP'nin solunda kalan kesimleriyle siyasal bakımdan ilişkileneceği olduğu düşününce altını çizmek yanlış olmaz. TKH ve Devrim Hareketi'nin yönünü tekrardan TKP'ye dönmesindeki en önemli etken de yine Kürt ulusal demokratik hareketi ve emekçi sol hareketle ilişkileneceği oldu. Özetle

TKP'nin 2014 bölünmesinden baskıldığında "Kürt sorunu" ayrıştırıcı, hatta "bölücü" bir rol oynuyor! Fakat daha önemlisi TKP'nin aynı zamanda ulusal sorunda revizyonist olmasıdır. TKP apaçık biçimde Leninizm'in ulusal sorundaki ilkesel tutumunu revizyondan geçirdi ve ulusal sorunda tutarlı demokratik tutumu reddederek sosyal şoven bir konumunu teorize etti, pratik olarak da bu revizyonist tutuma uygun tutarlı davrandı. Tutumunu Kurt ulusal demokratik hareketiyle ittifak yapan parti ve örgütlerle de ittifak yapma gerçiciliğine kadar ilerletti.

Bugünkü Sol Parti'nin ÖDP'nin devamı olduğu biliniyor. ÖDP'nin 2002'de (ki daha sonra da bölünmeler, kopmalar oldu) yaşadığı bölünmenin arka planında Kürt ulusal demokratik hareketiyle, emekçi sol hareketin ÖDP ve TKP'nin solunda kalan kesimleriyle politik ilişkileneş sorunu duruyordu. Eski ÖDP Genel Başkanı ve Sol Parti PM üyesi Alper Taş, Ocak 2022'de verdiği bir röportajda ÖDP'yi Kürt ulusal sorununun değil, Kürt ulusal demokratik hareketinin böldüğü şeklinde bir analiz yaptı. "Başarısızlık", partileşememek (o zamanlar Ufuk Uras "parti olmayan parti" diyordu, bölünmeden sonra "parti gibi parti" söylemine geçti!), kendi soluyla ilişkileneş ve diğer nedenler bir yana ÖDP projesini Türkiye ve Kuzey Kürdistan'ın yakıcı gerçekleri çökertti. Burada en önemli rolü de kuşkusuz Kürt ulusal sorunu oynadı, Kürt ulusal sorununun siyasal bakımdan saflaştırıcı, ayrıştırıcı karakterini bu sorun ile giderek güçlenen sosyal şovenizmi nedeniyle tutarlı demokratik konumundan ilişkileneş ÖDP'de de gösterdi. ÖDP'yi ayrıştırdı, saflaş-

tırdı. Gerçek böyle olmasına karşın ÖDP'yi yurtsever hareketin böldüğü analizi ezen ulus demokratları üzerindeki sosyal şoven egemen ulus kuşkuçuluğunun hangi boyutlara ulaştığına işaret ediyor.

ÖDP ve TKP'nin, onların damgasını vurduğu SGB'nin Kürt ulusal sorunu ve Kürt ulusal demokratik hareketiyle ilişkileneşine dair sahip oldukları bu tarihsel siyasal arka plan, soruna teorik ve programatik yaklaşımları bize Kürt ulusal demokratik hareketiyle egemen sınıf ve devletin, aynı zamanda Türk işçi ve emekçilerinin şoven, sosyal şoven etki altındaki en geri kesimlerinin rahatça görebileceği kadar mesafeli durma ilkesinde demirlemiş olmalarını açıklıyor. Zaten SGB'nin ileri sürdüğü 5 maddelik demokratik reform programının "sorunu" koyuşu da bu sonucu doğruluyor:

"5- Yurttaşlığın tesis edilerek etnik, dinsel, mezhepsel ve toplumsal cinsiyetten kaynaklı farklılıklar nedeniyle ayrımcılığın ve karşıtlıkların ortadan kaldırıldığı, herkesin eşit ve kardeşçe yaşayacağı özgür bir cumhuriyet hepimizin özlemidir. Bunu gerçekleştirmek isteyen herkesi ortak mücadeleye davet ediyoruz."

SGB'nin bildirgesi sorunu koyuşuyla Türkiye'de demokrasi ve politik özgürlük mücadelesinin en temel birkaç sorunundan biri olan Kürt ulusunun Türk burjuva devletinin kaba inkarcı sömürgeciliği altında ezildiği gerçeğini gizliyor, Kürt ulusal varlığını ve eşit ulusal demokratik haklarını reddediyor. "...etnik... farklılıklar" ve bu nedenden kaynaklanan "ayrımcılığın ve karşıtlığın ortadan kaldırılması" derekesine indiriyor. Bu kararlı ve net sosyal şoven bir duruşur, tutarlı demokratiklikten

açık ve kaba bir uzaklaşma, burjuva devlete ve burjuva ulusalcılığa doğru büyük bir geriye düşüştür. Eğer Dev-Yol geleneğinin ulusların kaderini tayin hakkı savunusundan bakarsak gelinen yer sonuç olarak savruluşa tekabül etmektedir. Demek ki, Kürt ulusal sorunundaki tutumları SGB ve onu kuranların siyasal sınıfsal pozisyonları bakımından yeni bir eşiği, dönemeci yansıtmaktadır.

SGB stratejisi; yasallık ve parlamentarizm

Sol Parti, Dev-Yol'un devrimci çizgi ve geleneklerinden koparak sosyal demokratlaşmaya savrulma ve evriminden doğdu. Sol Parti, Dev-Yol geleneğinin yüksek politik kibir ve sol üzerinde hegemonya kurma tutkusunda somutlaşan en geri yanlarının devamcı ve mirasçısıdır. Keza taklit TKP için de benzer bir durum geçerlidir. Geleneksel TKP'nin kendi soluna asla varlık hakkı tanımayan hegemonik yaklaşım ve politik kibrinin mirasçı ve devamcisidir. En dar kafalı hegemonyacı yaklaşımla kurdukları "güç birliği"nin ilan edilmiş temel bir hedefi ve yönelimi, emekçi sol hareket üzerinde hegemonya kurmaktır. Daha dakik söylemek gerekirse emekçi sol hareketi yasallık ve parlamentarizm zeminine hapsetmek yani reformizme teslim almaktır. Emekçi sol hareketi, işçi sınıfı ve emekçileri çekmek istedikleri "çizginin", "stratejinin" ana sorunu budur. Emekçi sol hareketle ideolojik politik ilişkilerini bu yönelim yönetmektedir. Onlar bunu, özellikle kentlerdeki silahlı direniş örneklerine karşı çıkarken, keza Kürt ulusal özgürlük mücadelesi ve devrimci harekete uzak durma ilkelerinde de tam bir netlikle ortaya koyuyorlar. SGB

aynı şeyi kuruluş ilanı metninde ise stratejik yönelimini açıkça tanımlamamış yapıyor;

"Türkiye'nin aydınlık geleceği için bu temel ilkeler doğrultusunda Sosyalist Güç Birliği olarak birlikte yürüyeceğiz. Yaklaşmakta olan seçimlerde de devrimci sorumluluğun bilinciyle ülkemizin geleceğine birlikte sahip çıkacağız."

SGB'nin ne zamana kadar ve nasıl birlikte yürüyeceğini göreceğiz!

SGB'yi kuran partilerin bugüne kadar faşizme karşı mücadelede "devrimci sorumluluğun bilinciyle" hareket ettiğine maalesef tanık-

Emekçi sol hareketi yasallık ve parlamentarizm zeminine hapsetmek yani reformizme teslim almaktır.

lık edemeyiz. Burada geriye dönüp SGB'yi oluşturan yapıların her birinin 20 yıldır ne yaptığını değerlendirecek değiliz, ama hiç değilse "çöktürme eylem planının" yürürlüğe sokulduğu faşist şeflik rejiminin kurucu terörü döneminde devrimci güçlerle ve Kürt ulusal demokratik hareketiyle, yani faşist rejime karşı direnişin en kararlı güçleriyle bir araya gelmekten kaçındığımız, son bir-iki yıla kadar ölü taklidi yaparak korku ikliminin dağılması ve faşist terörün "dinmesini" beklediğiniz, herhangi bir bedel ödemeyi göze almadığınız gerçeklerini kaydedeceğiz.

"Devrimci sorumluluk bilinci" her şeyden önce devrimci bir stratejiye dayanmayı gerektirir, oysa SGB'nin

Sol Parti ve TKP'nin "gelişim" yönü genel olarak devrimci program ve stratejiden gerileme, devrimcilikten uzaklaşma yönünde seyretti. Emekçi sol hareketin reformist cenahının en sağ ucunda duran TKP ve Sol Parti güç birliği ittifakı ile reformist evrimlerinde yeni bir düzeye gerilediler. Burjuva sol ile az çok mesafeli duruştan emekçi sol ile ilkesel mesafeli duruşa geçişi tersinir sıçramalı düşüşü sistematik tarzda örgütlediler. Reformist derinleşmede bir eşiği daha aştılar.

Burjuva sol ile az çok mesafeli duruştan emekçi sol ile ilkesel mesafeli duruşa geçişi tersinir sıçramalı düşüşü sistematik tarzda örgütlediler. Reformist derinleşmede bir eşiği daha aştılar.

Fakat yaklaşmakta olan seçimlerde devrimci sorumluluğun bilinciyle ülkenin geleceğine sahip çıkmanın politik karşılığı, manası nedir? Ortak metin buna çok açık yanıt vermiyorsa da "murat" edilenin ne olduğu yine de anlaşılıyor. SGB herhalde Millet İttifakı'nın Cumhurbaşkanı adayını desteklemeye hazırlanıyor, böylece yaklaşan seçimlerde politik İslamcı faşist şeflik rejiminin "işini bitireceğini" düşünüyor!?. Eğer bunlar doğruysa ve ne zamandan beri "sağ ve sermaye yanlısı karakter"li Millet İttifakı adayını desteklemek "devrimci sorumluluk" oldu! Hiç değilse şunun adını devrimci sorumluluk koymayın, bu olsa olsa parlamentarist so-

rumluluk olur; devrimcilik bunun neresinde! O arada SGB'yi oluşturan partilerden Sol Parti'nin son belediye seçimlerinde Millet İttifakı ile bir çeşit seçim ittifakı veya işbirliği yaptığını, keza SGB'nin Millet İttifakı nezdinde HDP'den daha itibarlı ve politik bakımdan kabul edilebilir olduğu da kesin!

SGB'nin stratejisini ortak metnin şu cümlelerinden çıkartabiliyoruz:

"Her türlü hile ve zorbalığa başvuracağı açık olan gerici iktidardan ülkemizin kurtulması ancak ilerici toplumsal kesimlerin örgütlü ve dinamik mücadelesiyle sağlanabilir."

"Her türlü hile" derken seçimlerin ima edildiği açık!

SGB'ye sormak gerekiyor, kimdir bu "ilerici toplumsal kesimler" ve ne kastedilmektedir "örgütlü ve dinamik mücadele" ile? Ortak metnin bütünü dikkate alındığında öyle anlaşılıyor ki, Emek ve Özgürlük İttifakı'nı oluşturan partiler ve destekleyen kitleler atıfta bulunulan "ilerici toplumsal kesimler" tanımının dışında kalmaktadır. Hiç değilse "örgütlü" halleriyle dışında kalmadılar.

"Önümüzdeki kritik eşikte bu halk düşmanı rejime son vermek için, yirmi yıldır AKP'ye ve onun temsil ettiği bu düzene karşı mücadelenin her aşamasında olduğu gibi, bugün de üzerimize düşen sorumlulukları eksiksiz yerine getireceğiz."

Keza apaçık ki, "önümüzdeki kritik eşik" de seçimlerdir!

"Önümüzdeki kritik eşik" yani seçimler, SGB'nin varlık nedeni olarak belirginleşiyor. Olabilir yalnızca seçimler için de "güç birliği" ittifakı oluşturulabilir. Fakat seçimler için oluşan bir güç birliği ittifakını farklı sunmak bırakalım devrimci olmasını

halkçı demokratik bir politikanın etiğine de sığmaz.

“Gerici iktidardan ülkemizin kurtarılması”, “halk düşmanı rejime son vermek” nasıl gerçekleşecek? SGB “önümüzdeki kritik seçim” ile diyor. Seçimler ile “iktidar” son vermek ancak parlamentarizm mantığı içerisinde mümkün olabilir. Parlamentarizmin mantalitesi şundan ibarettir: En geniş anlamıyla burjuvazinin iktisadi, sosyal ve siyasal egemenliği sabittir, ama parlamenter çoğunluk ve hükümetler değişkendir. Burjuva partilerin, ittifakların, koalisyonların biri gider diğeri gelir vb. Ama iktidar değişmeden kalır! Eğer seçimlerden az çok burjuvazinin egemenliği ile çatışan halkçı demokratik bir çoğunluk çıkarsa o hükümeti kurabilir, ama o da ya burjuvazinin iktidarıyla gerçekten ölümcül bir kavgaya tutuşur ya da bin bir yolla emperyalizm ve işbirlikçi tekelci burjuvazi onu hizaya sokar. Birincisinin başarısı parlamento dışında fiili meşru mücadele yolundan işçi sınıfı ve emekçilerin burjuvaziye ve egemenlik aygıtı devlete (özellikle asker, sivil bürokrasiye) karşı seferber edilmesi temelinde burjuvazinin iktidarını darbeleyecek ve yıkacak devrimci önlemler alma kararlılığına bağlıdır. Kuşkusuz böyle bir süreçte bir yandan emperyalist merkezlerin içeride iktidarı tehlikeye giren işbirlikçi tekelci burjuvazi aracılığı ile ama özellikle asker sivil bürokrasiye dayanarak siyasal komplo ve askeri darbe örgütlemeleri, keza bizzat burjuva devlet içerisinde bürokrasiden yükselen karşı devrimci direniş ve karşı devrim tehlikesini yenilgiye uğratmak ancak halkın silahlanarak halkçı demokratik yö-

netimin yanında seferber olmasına bağlıdır. Şili’de Allende deneyimi bunu netlikle gösterdi. İkincisine örnek ise Yunanistan’da SYRIZA ve İspanya’da Podemos deneyimleridir. Yakın zamanda Şili’de yaşanan anayasa referandumu deneyimini de bunlara ekleyelim. Parlamentarizm reformist halkçı demokratik politik yükselişi kolaylıkla eritip sindirebilmekte hatta yutmaktadır. Günümüz koşulları altında parlamentarizm temel alınarak halk yararına temel herhangi bir reform gerçekleştirilemez. Bu deneyimlerin gösterdiği küçük burjuva reformizminin halkın temel taleplerini istismar ederek parlamentarizm batağında tüketme yeteneğinde olması gerçekliği devrimci önderlik bakımından oldukça uyarıcıdır.

SGB yola çıktıktan sonra siyasal turnusol niteliğinde birkaç eşik ya da gelişme oldu. Bunlardan biri Cumhuriyetin 99. yıl dönümüydü. Diğerleri faşist şefflik rejiminin Güney Kürdistan işgalinde gerillayı topyekun yok etmek için kimyasal silah ve inceltmiş nükleer silah kullanması, ek olarak Mersin fedai eylemini ve tersinden bir örnek olarak Taksim’de sivil halkı hedef alan kontrgerilla bombasını sayabiliriz. Ve en son ise Medya Savunma Alanları’na, Kuzey ve Doğu Suriye’ye, Rojava özerk yönetim alanına, Şengal özerk bölgesine inkarcı sömürgeciliğin sivil yerleşim alanları dahil yok edici saldırganlığı karşısında SGB ya da onu oluşturan yapıların ne yaptıklarını, nasıl bir tutum takındıklarını hatırlatabiliriz!..

Eğer “Sosyalist Güç Birliği” gerçekten yürürlükteki, faşist şefflik rejimini yıkma ve politik özgürlüğü

kazanma amaç ve stratejisine bağı kurulsaydı, özgürlük mücadelesinin en kararlı ve en büyük bedelleri ödeyen güçleriyle bir araya gelmek için birazcık olsun çaba harcardı!.. Güç birliği ittifakını oluşturanların bunu yapmaları şurada kalsın bun-

dan sistematik biçimde kaçınmaları SGB'nin Millet İttifakı-CHP'yi Emek ve Özgürlük İttifakı'na tercih eden parlamentarist reformist siyasal karakterinin söz götürmez karnesidir.

ABD kampı ve demokrasi

Yücel Yıldırım

Liberal demokrasi olarak da adlandırılan burjuva demokrasisi rejimi altında işçi sınıfı ve ezilenler ancak aşağıdan mücadeleler yoluyla demokratik haklarını dayatarak alabildikleri tarihsel bir ders.

İşçi sınıfı ve ezilenlerin parlamenter partileri, ya tekellerin kıyas kabul etmez ekonomik tekeli karşısında hükümet olma imkanı bulamaz veya bulduklarında, ayrıca kitlesel güçlendiklerinde Allende ve Endonezya örneklerinde kanıtlandığı gibi askeri faşist darbelerle, kitlesel katliamla, siyasi soykırımla karşılaşır.

J. Biden, ABD başkanlığını Trump'dan devralırken en çok şu iki konuya vurgu yaptı: ABD hegemonyasını yeniden inşa etmek ve içte iki partinin kitle desteğindeki kutuplaşmayı gidermek.

Müttefiklerini yeniden ABD ve NATO etrafında toplayarak, ABD hakimiyetini restore etmeyi öne çıkardı.

ABD hakimiyetinin 90'lı ve 2000'li yılların başlarındaki düzeyde mümkün olmayacağı, gerilemeye başladığı açıktı.

Ama yine de Biden yönetimi, NATO'yu topladı, hatta Ukrayna savaşıyla daha da genişletti. QUAD askeri paktını devam ettirirken, yeni olarak AUKUS'u ekledi. AB emperyalist ülkelerini kanatları altına yeniden alarak ayrı bir güç odağı olarak gelişmelerini şimdilik önledi. Paris İklim Anlaşması'na ve BM'ye bağ-

lı bazı uluslararası kuruluşlara geri döndü. Muhtemelen Transatlantik Ticaret ve Yatırım Antlaşması müzakerelerini yeniden rayına koymaya çalışacak.

ABD hakimiyeti için birleşik Batılı emperyalist gücü yeniden inşa sürecini ivmelendirirken, Çin ve Rusya'yı (Trump döneminde yalnızca Çin stratejik düşman alınmıştı) temel stratejik düşman göstermeye, militarizmi tırmandırmaya devam ediyor.

Gerçi Trump döneminde de Orta Menzilli Nükleer Füzeleri Sınırlandırma Antlaşması'ndan (INF Treaty) ABD çekildi ve yüksek teknolojiye dayalı silahlanmayı ve askeri harcamaları geliştirmeye önem verdi. Bu bakımdan Trump-Biden sürekliliği var. Biden, süreklilik içinde militarizasyonu ve savaş kundakçılığını

tırmandırmayı sürdürüyor. Trump döneminde aksayan yan ise, kitle desteğine önem vermeyen pervasızlıktı. Adeta kapitalizmin gerçek yüzünü dışa vuran “dobracılık”la, “önemli olan ABD çıkarı ve gücüdür. Demokrasinin, halklara vaat biçiminde demagojinin önemi yoktur” paradigmasını dillendiriyordu.

Biden, militarist tırmandırmada sürekliliği sağlamanın yanı sıra, Trump döneminden farklı olarak ABD ve dünya halklarına demokrasi vaadinde bulunuyor. Kendi kampını, rakip Rusya-Çin emperyalist kampına karşı alternatif olarak sunuyor.

9-10 Aralık 2021’de online Demokrasi Zirvesi de gerçekleştirdi. Zirveye 111 devletin yöneticisini kattı. Zirvelerin süreceğini dile getirdi.

Fakat biz önce geçmişe bir göz atalım.

Hür Dünya İddiası-Demir Perde Suçlaması

ABD’nin geçmişte özellikle anti-faşist savaşın zaferinden sonra zafirin halklar üzerindeki etkisini kendisine tahvil etme politikası az çok biliniyor.

Bu politika aynı zamanda ABD liderliğinde kapitalist dünyayı kon-

solide etmek amacıyla hür dünya-demir perde kıyaslamasıyla birlikte yürütüldü.

Churchil, bu asker kökenli muhafazakar politikacı, SB ile faşizme karşı ittifak politikasının da en erken savunanıydı. Aynı zamanda Japonya’ya atom bombası atılmasından sonra, bazı ABD generalleriyle birlikte SB’ye atom bombası atılması ortak fikrinin de sahibiydi.

Churchil SB ve sosyalist kampa Demirperde karalamasının mucidiydi.

Kapitalist dünyanın liderliğini devralan emperyalist ABD yöneticileri, antifaşist zaferin öncüsü komünistlerin dünya halkları üzerindeki haklı ve çok güçlü etkisi nedeniyle atom bombasını SB’ye kullanamadılar. Soğuk savaş başlattılar.

Soğuk savaş, yüksek düzeyde ve yaygınca militarizasyonu, NATO bünyesinde gladyo katliamlarını, yeni sömürge ülkelerde sayısız askeri faşist darbeleri, gericiliği tırmandırmayı, Kore ve Vietnam savaşlarında görüleceği gibi aynı zamanda sıcak savaşları kapsıyordu.

Fakat ABD’ci Batılı emperyalistler aynı zamanda ABD’ci kampı hür dünya olarak propaganda ediyordu. Diğer ifadeyle liberal demokrasiyi

idealize ederek dünya halklarından kitlesel destek toplamaya önem veriyordu.

ABD’de 1950’li yıllarda McCarthy’ci antikomünist faşist saldırı dalgası estirildi. Komünist parti yasaklandı ve Rosenberglar idam edildi. Jim Crow ırkçı yasaları devam etti ve linçler gerçekleşti.

1947’de Fransa ve İtalya’da ABD’nin kılavuzluğunda KP hükümetlerden atıldı, işçi sınıfının grev dalgasına karşı polis terörü ve ölüm yol açan saldırılar gerçekleşti. Fransa’da göçmen kitlelerinin Ceza-yir’deki sömürge savaşına karşı gösterileri kitlesel katliamla karşılandı. ‘68 eylemlerine karşı De Gaulle darbeye iktidarı almayı bile tasarladı.

Batı Almanya’da 1950’li yıllarda komünist parti yasaklandı ve sonraki dönemde komünistler kamu kuruluşlarından tasfiyesi edildi. RAF’lı devrimciler cezaevlerinde kurşunlanarak infaz edildi. Ayrıca başta İtalya olmak üzere çok sayıda Avrupa ülkesinde, Hitler ve Mussolini faşizminin kadroları gladyo içinde seferber edildi. Avrupa Müttefik Kuvvetleri Merkezi’nde CPC ve ACC komiteleri tarafından yönetilen CIA ve MI6’nın eğitip yönettiği (her ülkede değişik adlarla) gladyo/kontrgerilla çeteleri örgütlendi. Komünistlere ve kitlelerin mücadelesine karşı yaygın öldürmelere ve bazı toplu katliamlar ile provokatif eylemlere seferber edildiler.

Bu gerçekler, liberal demokrasinin, işçi sınıfı ve komünistlerin mücadelesi karşısında gerici faşist saldırılara girişeceğinin, faşist kadroların görevlendirileceğinin ve eldeki faşist rejimlerin (İspanya ve Portekiz) himaye edileceğinin, sınıflar üstü de-

mokrası martavallarının aldaticılığının kanıtlarıydı.

ABD ve yeniden ayağa kaldırdığı Batılı emperyalist kamp, “demir perde”ye karşı “hür dünya” demagojisini yoğunlaştırırken yalnızca ABD’nin emperyalist dev basım iletişim ve sanat tekellerini seferber etmekle yetinmedi. Liberal demokrasinin kaba savunucusu Hayek ve benzeri ideologların kitaplarıyla da yetinmedi. Enver Hoca’nın da vurguladığı gibi; “Emperyalizm, kapitalizmi ve kapitalist devleti ‘halk kapitalizmi’, ‘refah devleti’ gibi değişik gösterebilmek amacıyla, azgın silahlanma yarışının, ekonominin askerileşmesinin, sosyalist ülkelere karşı ekonomik ablukanın yanı sıra, devrime, sosyalizme karşı yürüttüğü büyük kampanyada propagandanın birçok aracını, filozofları, ekonomistleri, sosyolog, yazar ve tarihçileri de kullandı. Bütün bunlardan başka, ‘demir perde’, ‘totaliter rejim’ vb. bir düzen olarak tanıtılan sosyalizme karşı kapitalizmin üstünlüğünün kanıtlandığına halkları inandırabilmek, kapitalizmin başarısı hakkında yaygaralar koparabilmek, kitlelerdeki krizlerin, anarşinin, işsizliğin ve kapitalizmin öteki yaralarının yok edildiğini yayabilmek için savaş sonrasının uygun koşullarını da kullandı.”¹

Sosyal demokrasi, Almanya’da oynadığı burjuva iktidarın aktörlerinden biri rolünü 2. Dünya Savaşı sonrası dönemde daha olgunlaşmış olarak oynuyor, “sosyal devlet” sahipliğinin yanı sıra burjuva demokrasisinin şampiyonu olarak propaganda mekanizmasını tümüyle sosyalizme karşı yoğunlaştırıyordu.

¹ Avrupa Komünizmi Anti-Komünizmdir, s. 20, Yurt Kt.Yk

ABD burjuva demokrasisini ideal alan H. Arendt, totalitarizm teorisini geliştirerek faşizmle eşitlediği SB'ye ve sosyalizme saldırılarını yöneliyor, ABD liderliğindeki emperyalist kampın saldırganlığını, savaş kundakçılığını ve faşizmi tırmandırmasını örtme görevini yerine getiriyordu.

G. Orwel, İspanya iç savaşına katılmış biri olduğu halde, 1984 romanını SB'de halkın demokrasiden yoksunluğunun hicvi olarak yazıyordu.

Benzer çok sayıda örnek verilebilir. Ama hemen tümü, dünya çapında küçük burjuva liberallerinin burjuva demokrasisi övücülüğünün, ABD'ci emperyalist kampın merkezlerinde gerici faşizan saldırılarını ve yeni sömürge, sömürgelerde askeri faşist darbeciliği ve savaş kundakçılığını örtücülüğünün örnekleriydi.

Oysa belirttiğimiz gibi kapitalist merkezlerde burjuva demokrasisi, faşist yasakları ve baskıları kapsıyordu. Ve yalnızca burjuvazinin partileri için iktidara gelme imkanı veren ama işçi sınıfı ve emekçiler için iktidara gelme imkanı vermeyen, burjuva sınıfının iktidarını güvenceye alan ve kitle desteği sağlamak için sınıflar üstü demokrasi demagogisi yapan bir rejimdi.

Faşizme karşı mücadele ve zaferinin etkisiyle, komünist partilerin ve işçi mücadelelerinin aşağıdan baskısıyla, işçi sınıfı, gençlik ve kadın hareketi için demokratik söz, eylem ve örgütlenme özgürlüğü sağlanabiliyordu. İşçi sınıfı ve komünistlerin mücadelesi iktidarı için tehlikeli sınıra vardığında, burjuvazi, askeri-polisiye saldırı makinasını harekete geçiriyordu.

Kaldı ki, kapitalist merkezlerde savaş sonrasının çeyrek yüzyılında kapitalizmin istikrarlı büyüme-

si, kapitalist merkezlerde yalnızca “sosyal haklar” bakımından değil, demokratik örgütlenme ve barışçı mücadele haklarının daha uzun sürebilmesine imkan da veriyordu. İşçi aristokrasisinin ve küçük burjuva iyi yaşam koşullarına sahip kesimin genişlemesi, antikapitalist devrimci tehlikeyi zayıflatıyor, reformcu gelişmeye maddi temel oluşturuyor ve bu nedenle de burjuvazinin faşizmi tırmandırmasına çok da ihtiyaç doğmuyordu.

Fakat yine de burjuvazi, iktidarını tam güvenceye almak için kapitalist

İşçi sınıfı ve komünistlerin mücadelesi iktidarı için tehlikeli sınıra vardığında, burjuvazi, askeri-polisiye saldırı makinasını harekete geçiriyordu.

merkezlerde değindiğimiz faşist saldırganlıkları, yasakları, sıkıyönetim gibi olağanüstü yönetme yöntemlerini uygulamaktan geri durmadı.

Böylece liberal demokrasinin gerçekte mülkiyet sahiplerinin özgürlüğü ve kolektif çıkarlarının demokrasisi olduğu, ama işçi sınıfı, yoksul kesimler ve siyasi temsilcisi partiler için baskı, faşist saldırılar, OHAL ve sıkıyönetim gibi şiddetli yasakları kapsayan burjuvazinin bir diktatörlüğü olduğu, kapitalist merkezlerde krizsiz yıllarda bile, kanıtlanmış oluyordu.

Ayrıca “hür dünya” ve liberal demokrasi sembolü olarak propaganda edilen ABD liderliğindeki emperya-

list kamp, yalnızca gelişkin kapitalist merkezlerden ibaret değildi.

ABD'ci Kamp, Yeni Sömürgecilik ve Demokrasi

Önceki dönemlerde nasıl ki emperyalist sömürgecilik dünya çapında bir olgu olarak dünyada hakimiyet sağlayıcı sistemiydiyse, ABD liderliğinde de yeni sömürgeci sistem benzer rol oynadı.

Gerek ABD'nin yeni sömürgecilik sisteminde ilişki biçimi, gerekse yeni sömürge ülkeler burjuvazisinin ABD' ile işbirliği içinde içte halk sınıflarına karşı siyasi rejimi, emperyalist kampın "hür" ve "demokrasi" dünyası mı yoksa gerici, faşist baskı sistemi mi olduğuna ilişkin daha fazla aydınlatıcı oldu.

ABD'ci kamp, bu bakımdan, anti-demokratiklik, gericilik, askeri faşist darbecilik, faşist paramiliter çetecilik, kontrgerillacılık, işgalci savaşçılık ve askeri müdahalecilikle karakterize bir siyasallık sergiledi.

Vietnam ve Kore işgalci savaşçılığını doğrudan ABD yürüttü. Fakat aynı zamanda İsrail siyonist ve Güney Afrika apartheid sömürge-

cilerini, Portekiz sömürgeciliğini, Endonezya'nın Doğu Timor'u işgalini, Belçika'nın Kongo sömürgeciliğini ise himaye etti, destekledi.

ABD başında bulunduğu emperyalist kampın önemli sömürgeci emperyalisti Fransız burjuvazisini, sömürgeci savaşlarında destekledi. Fransa'dan Vietnam savaşını devralmıştı. Cezayir ve Batı Afrika sömürgeci boyunduruğunu sürdürmesini ise De Gaulle'ün NATO'nun askeri kanadından çıkmasına rağmen destekledi. Süveyş kanalının millileştirmesine karşı Fransa ve İngiltere'nin savaş tehdidini, bu bölgede hakimiyeti devralma hedefine bağlı olarak desteklemeyen özgün politikası da oldu. Ama bu kapitalist dünyanın hakimiyetini devralma rekabetinin bir anını yansıtıyordu, ABD'nin savaşlarla emperyalist hakimiyetini güçlendirme stratejisinden vazgeçişini değil.

ABD; daha büyük çaplı zulmü sömürgecilik yerine ikame edilen yeni sömürge ülkelerde gerçekleştirdi. Neredeyse tüm yeni sömürge ülkelerde, komünist ve devrimci tehlikeye karşı, demokrasi palavrasını bir yana bırakarak askeri faşist darbeler

ile işbirlikçi yerel hükümetlerin faşizme geçişini örgütledi.

1965 Endonezya'da Suharto faşist darbesini örgütleyerek 500 bin ile 1 milyon arasında komünist ve antifaşisti katletti. 1960-80 arası dönemde Latin Amerika ülkelerinin neredeyse tümünde, Brezilya'dan Şili'ye, Uruguay'dan Arjantin'e, askeri faşist darbeleri örgütledi. Devrimci mücadelenin devrime dönüştüğü Nikaragua, El Salvador, Guatemala'da ise faşist diktatörlerin savaşını yönetti. Kolombiya'da nar-kofaşizmi devrimci iç savaşa karşı neredeyse sürekli kıldı.

Güneydoğu Asya ülkelerinde Japon işgali yenilgiye uğratıldıktan sonra, 1947'de işbirlikçisi ve burjuva iktidarların antikomünist savaşını destekledi ve yönetti. Filipinler'de hükümetin faşizme geçişini devrimci savaşa karşı yönetti. Tayland'da krallın askeri darbeleri ABD'nin yönetimi altında gerçekleştirildi.

Pakistan ve Bangladeş'de askeri faşist darbeleri yöneten de ABD'ydi. Pakistan'ın faşist generallerinin Bangladeş'de 3 milyon insanı katleden sömürgeci savaşının yönlendiricisi oldu.

ABD yeni sömürgelerde askeri faşist darbelerde, faşizme geçişlerde yerel burjuvazinin ezici çoğunlukla milliyetçilik ve bazen de dini ideolojilerini kullandı. Faşist saldırı çetelerini kontrgerilla yedeğinde vurucu güç olarak kullanırken de aynı ideolojileri araçsallaştırdı.

Ortadoğu'da İran ve Türkiye'de askeri darbeleri yönetti. Türkiye'de askeri faşist iktidarları kurduğu gibi, diğer dönemde kontrgerillayı ve faşist çeteler ile yeşil kuşak politikasıyla İslami gericiliği sosyalizme karşı kullandı.

Ayrıca, ABD emperyalist kampı, Ortadoğu ülkelerinde teokratik kral ve emirlikleri iktidarda tutarak dini despotluğa dayanan rejimleri kapsadı. Tayland, İran, Ürdün ve bazı Afrika ülkelerinde de krallıkları ayakta tutarak despotik rejimleri yönetti.

Avrupa'da Portekiz ve İspanya'daki faşist rejimleri himayesine aldı. Yunanistan'da Albaylar cuntasını darbeye başa getirdi.

Vurgulamak istediğimiz şu ki, ABD liderliğindeki emperyalist kamp, yeni sömürge ve sömürge ülke ve ulusları ABD'nin ve kısmen de diğer emperyalistlerin bağımlılığı altında tutarak uluslararası ilişkide demokrasi ilkesini bir kenara atmakla kalmadı. İşgalci savaşlara başvurarak, ulusların kendi kaderini tayin hakkını demokrasinin bu ilkesini tank paletleri altında ezdi. "Emperyalist burjuvazinin uluslararası temel politikası yayılmacılık ve yeni sömürgeci boyunduruk olur, demokrasisi değil" tezini on yıllar boyunca yeniden ve kanlı biçimde kanıtladı.

Fakat rejim biçimi açısından ise, askeri faşizm, krallık/otokrasi, iş başındaki hükümetlerin geçişi yoluyla faşizm, kontrgerillanın ve faşist çetelerin vurucu güç olarak kullanıldığı gerici faşizan rejim, teokratik rejimleri sürdürme, ABD emperyalist kampının yeni sömürgelerdeki siyasi sistemi oldu.

"William Blum'a göre, Amerika Birleşik Devletleri demokrasi ve özgürlük bayrağı altında:

+ 50'den fazla yabancı hükümeti devirmeye çalıştı.

+ En az 30 ülkede demokratik seçimlere büyük ölçüde müdahale etti.

+ 50'den fazla yabancı lidere suikast girişiminde bulundu.

+ 30'dan fazla ülkenin halkına bomba attı.

+ 20 ülkede halkçı veya milliyetçi bir hareket bastırılmaya çalışıldı.

+1947 ve 1987 yılları arasında 3.000 büyük operasyonda ve 10.000 küçük operasyonda en az 6 milyon insanı öldürdü"²

Lenin'in "Tekelci kapitalizmin (emperyalizm tekelci kapitalizmdir) siyasal üstyapısı, demokrasiden siyasal gericiliğe değişimdir. ... Gerek dış politikada, gerek iç politikada emperyalizm demokrasiyi ihlal etme, gericiliği kurma eğilimindedir. Bu anlamda emperyalizm, genel olarak demokrasinin, onun istemlerinden yalnızca birinin, yani ulusların kendi kaderlerini tayin isteminin değil, tüm demokrasinin su götürmez biçimde, 'yadsınması'dır. Genel olarak demokrasinin 'yadsınması' oluşundan ötürü emperyalizm, aynı zamanda ulusal sorunda da (yani ulusal kaderi tayinde de) demokrasinin 'yadsınması'dır: demokrasiyi ihlal etmenin yollarını arar."³ vurgusu ABD liderliğindeki yeni sömürgecilik olgusunun gerçeği tarafından, ağır bedeller yaratan acılı sonuçlarıyla on yıllar boyunca doğrulandı.

İçte diktatörlük dışta savaş demek olan emperyalist ve yeni sömürge burjuvazisinin siyasal çizgisinin bu gerçek yüzüne rağmen ABD ve emperyalist ideologlar demokrasi demagojisine yoğun olarak başvurmayı sürdürdüler.

Birinci vurguya bağlı olarak vurulamak istediğimiz diğer nokta, liberal ideologlar ve Arendt gibi küçük burjuva liberallerin, ABD

kampının savaşlar ve faşizmlerle belirlenen bu en yoğun gericiliği döneminde ideolojik övgülerini ABD ve Batı emperyalizminin demokrasisine yapmış olmalarıdır.

ABD ve ideologları, bu gerici saldırıları açıktan savunarak liberal veya parlamenter demokrasi övgüsü yaparlarken, diğerleri Arendt'in yaptığı gibi Amerikan demokrasisini Fransız devrimininkine kıyasla veya sınıfsal temelden kopararak övgüsünü yaptılar ve SB ve sosyalist ülkelerdeki rejimlerin teşhirini temel ideolojik amaç olarak ideolojik mücadele yürüttüler.

Günümüzde ABD'ci Batı Demokrasisi

Günümüzü tabii ki 90'lı yılların başındaki dönemeçten almak gerekir. SB ve sosyalizm iddiasındaki hemen bütün iktidarların yıkıldığı, ABD'nin tek süper devlet olarak dünya liderliği konumunu elde ettiği dönemin başlangıcı.

Demokrasi açısından bu dönem ele alındığında kapitalist merkezlerde ve yeni sömürgelerde yakın komünist devrim tehlikesinin kalktığı koşulları dikkate almak gerekir.

Bu duruma ve dünya burjuvazisinin liberal demokrasiyi özgürlüklerin tarihsel zirvesi kapitalizmi ise tarihin sonu ilan etmesine rağmen, sınıf mücadelelerine karşı yasaklar ve emperyalist hakimiyet için savaşlar eksik olmadı.

Örneğin işçi sınıfının grev hareketine karşı 1980'li yıllarda Reagan (hava kontrolörleri grevi) ve Thatcher'in (madenciler grevi) ya-

² Gabriel Rockhill, <https://www.counterpunch.org/2020/10/16/the-u-s-did-not-defeat-fascism-in-wwii-it-discretely-internationalized-it/>

³ Emperyalist Ekonomizm Marksizmin Bir Karikatürü, Sol Yayınları, s. 42

saklayarak ve cezalandırarak başlattığı saldırganlık, 90'lı yıllardan bu yana gerilemedi, daha da arttı.

Reagan grev öncülerini ayaklarına pranga takarak mahkemeye götürme gösterisiyle saldırmış, sonuçta özelleştirmeyle sonuç almıştı.

Thatcher, 1984-85 maden işçileri grevine grev birimlerindeki işçilerin sayısından çok polis gücüyle saldırırken, grev gözcülerinin iş yerlerindeki gezici propagandacı olmalarını yasaklamış, sonuçta sınıf kinini şu saldırı demeciyle açıklamıştı: “Sadece Falkland adalarındaki düşmanlarla değil, tüm düşmanlarla mücadele etmekte zorundayız. Mücadele etmesi çok daha zor olan ve özgürlük için çok daha büyük tehlike oluşturan iç tehdide karşı her zaman tetikte olmalıyız.”

Emperyalist burjuvazi, özelleştirme, işyerleri kapatma ve ucuz iş gücü cennetlerine taşıma yoluyla grevleri etkisizleştirdi. Ancak yine de pek çok ülkede hükümetin grevleri ara bulucu yoluyla tahkime götürme yasasını sürdürüyor. ABD’de bu yıl grev kararına oy veren demir yolu işçilerinin grevini Biden 1926’dan beri sürdürülen tahkim yasasına dayanarak kararnameyle engellemedi.

Benzer biçimde “toplumsal düzeni korumak” gerekçe gösterilerek kararnameyle grevleri engelleme yetkisi Fransa’da da var. Macron

günceldeki petrol işçileri grevine karşı kullanmak istedi. İngiltere’de Eylül ayındaki grevlere karşı dönemin başbakanı Truss benzer bir yasa-yı parlamentodan çıkarma girişiminde bulunmuştu.

Ayrıca vurgulamak gerekir ki emperyalist ülkelerde siyasi grev yasaktır. Bu şu demektir, burjuvazi savaş dahil her türden siyasi kararı hükümet aracılığıyla alabilir ama işçi sınıfı üretimden gelen gücünü siyasi grev aracılığıyla kullanamaz.

Polis gücünü fiili saldırganlıkta kullanma ve polise saldırı yetkisi ve koruma yasaları 90’lı yıllardan bu yana artırıldı.

ABD’de öldürücü polis terörü özellikle Siyahlara ve Hispaniklere daha çok olmak üzere çok yaygındır ve polis örgütü cezadan muaf tutularak burjuva demokrasininin hükümetleri tarafından teşvik edilir.

Black Lives Matter kitle hareketi bu yoğun saldırganlığa karşı biriken öfke sonucu patlak verdi. Kitle hareketine karşı polis yoğun gaz fişegi, silahlı ırkçı çeteleri kullanarak göstericilerden insanları öldürdü, yaraladı.

Fransa’da Sarı Yelekliler’e ve diğer bazı kitle gösterilerine karşı polis gaz bombalarını kullandı, ölümlere ve yaralanmalara yol açtı.

Burjuva demokrasisi bununla elbette yetinmiyor. Halka karşı polis şiddetini artırmayı kolaylaştıran yasalar çıkarıyor.

ABD’de Bush İkiz Kuleler’e eylemi bahane ederek Vatansızlık Yasası’nı çıkardı. Ayrıca yine aynı dönemde İç Güvenlik Bakanlığı kurdu. Vatansızlık Yasası’yla polise mahkeme kararı olmaksızın şüpheli gördüğü herkesi dinleme-izleme-bilgi toplama yetkisi verdi. CIA’ye silahlı öldürme operasyonları, kaçır-

ma, sorgulama, işkence yapma, hapsetme yetkisi veren yasayı çıkardı.

Benzerini Fransız hükümetleri de parça parça gerçekleştirdiler. 2015’de IŞİD katliamları bahane edilerek OHAL ilan edildi. Halk askeri acil olağanüstü tedbirlere alıştırıldı. Aynı yıl ve 2017’de acil durum yasasıyla mahkeme kararı olmaksızın polise internetten ve uydu aracılığıyla izleme ve istihbarat toplama yetkisi geçici bir süreliğine verilmişti.

2021’de bu yetkileri süreklileştiren ve ayrıca polisin yüz ve kimlik bilgisini içeren herhangi görüntünün alınmasını yasaklayan/hapis-para cezası öngören Küresel Güvenlik Yasası Macron yönetimi tarafından parlamentoda onaylatıldı. Bu yasa ayrıca siyasi ve yerel polise, jandarmaya arama, gözaltına alma ve bilgi toplama yetkilerini artıran hükümler de içeriyordu.

Değişik demokratik kitle örgütleri, sol partiler ve sendikaların büyük çaplı gösterilerinden sonra Anayasa Konseyi, polis şiddetinin korunmasını amaçlayan madde ile bazı diğer ağır hükümleri iptal etmek zorunda kaldı. Ama diğer bazı hükümler kesinleşti. Burada önemli olan burjuva hükümetlerin ve parlamentoların antidemokratik faşizan yasakları hukuki düzeyde kalıcı kılma saldırganlığıdır.

Almanya’da da bilindiği gibi 129/B yasası, politik ilticacıları, ülkelerindeki faaliyetleri nedeniyle yargılayıp cezalandırma yasası yürürlükte. 129 sayılı yasaya 1970’li yıllarda devrimci mücadeleye karşı a bendi, 2002 yılında ise b bendi eklenerek içeride ve dışarıda devrimci örgütlenmeler, yayınlar üzerinde faşizan baskı yasası kotarıldı.

Ayrıca Almanya’da gizli servis (Anayasayı Koruma Örgütü),

MLPD, SGP, diğer sol örgütler ile yayınlar hakkında yıllık raporlar hazırlayarak “liberal demokratik” düzen için tehlikeli ilan etmekte, haklarında davalar açılmasını sağlamaya çalışmakta. Yine MLPD yöneticilerini İnterpol nezdinde izletmekte.

Faşizmin, komünist çalışma, örgütlenme ve sembolleri yasaklaması, antifaşist devrimlerin büyük zaferinden sonra tasfiye edilmişti. Fakat burjuvazi bugün de kimi zaman benzer bir yasaklama için nabız yokluyor.

2005’te AP’nin Hristiyan Demokrat Parti Meclis Grup Başkan Yardımcısı Josef Szajer ile Litvanya’nın Avrupa Parlamentosu (AP) milletvekili Vytautas Landsbergis, parlamento başkanına yazılı bir başvuruda bulunarak komünist sembollerin de yasaklanmasını talep ettiler. “Nazi sembolleri yasaklandığına göre komünist semboller de yasaklanmalı” fikrini öne sürdüler.

Ayrıca AP içindeki antikomünist/gerici dozajı yüksek parlamenterler, zaman zaman demeçlerle 2. Emperyalist Paylaşım Savaşı’nın suçlusu Hitler’in yanına Stalin’i koyma küstahlığını gösteriyorlar. Bu, elbette komünist çalışmayı yasaklamak için nabız yoklama, kamuoyu hazırlamadır.

Burjuvazi güncelde Avrupa’da ve ABD’de faşist partileri ve örgütleri geliştiriyor. Sermaye oligarşisinin bugün hakim olmayan bir kanadı-Trump kliği- tarafından geliştirilen bu faşist örgütler 6 Kasım 2021’de kongre baskınıyla Trump’ı iktidarda tutmaya giriştiler. Trump, emir verdiği halde, burjuvazinin iç barışını korumak için yargılanmaktan muaf tutulduğu gibi, faşist örgütler ve ağlar burjuvazi için işçi sınıfı ve dev-

rimci yükselişe karşı gerekli oldukları için kapatılmadılar bile.

Burjuvazi, kapitalizmin merkezlerinde, faşist örgütlenmeleri, bir zamana kadar işçi sınıfının devrimci mücadelesinin gelişme olasılığına karşı dalgakıran olarak değerlendirdi. Muhtemel devrimci yükseliş karşısında ise 1970'li yıllarda yaptığı gibi vurucu güç olarak kullanmak için de el altında tutuyordu. Almanya'da devrimci yükseliş henüz yokken de Anayasayı Koruma Örgütü, faşist NSU militanlarının 90'lı yılların başından başlayarak Türkiyeli göçmenlere karşı cinayetler gerçekleştirmelerini gizledi, korudu, dolayısıyla teşvik etti. Sonuçta Hanau toplu katliamına neofaşistler cesaret edebildi.

Şimdi ise, İtalya'da olduğu gibi iktidar ortağı ve egemeni olarak değerlendirmeye de başladı.

Güncelde ABD'ci Kampta Bağımlı Ülkeler ve Demokrasi

90'lı yıllar, emperyalist küreselleşme döneminin başlangıç dönemi. Aynı zamanda sosyalizmin yıkıldığı, devrim tehlikesinin yerini kapitalist ideolojik hegemonyanın aldığı dönemeç.

Hemen öncesinde dünya devrimci dalgası inişe doğru geçerken, ABD emperyalistleri Latin Amerika'da işçi sınıfı ve halkların askeri faşist diktatörlüklere karşı biriken tepkisini dikkate alarak parlamenter rejimlere geçilmesine izin verdi.

Yapısal uyum programıyla yeni sömürge ülkeler emperyalist kapitalizmle tek halkada bütünleşmeye sürecine sokuldular. Dünya tekellerinin hakimiyeti altında mali-ekonomik sömürge haline dönüştürüldüler, süreç devam ediyor.

Fakat sermayenin azami kar peşinde koşması, aynı zamanda dünya tekel gruplarının ve emperyalist devletlerinin rekabeti, bu iki temel etken, savaş ve askeri-siyasi sömürgeleştirmeyi kaçınılmaz kılar.

ABD, Reagan döneminde Grenada ve Haiti işgalleriyle Vietnam yenilgisi sendromunu kırdı.

90'lı yıllardan başlayarak ABD'ci dünya düzenini, öncekinden farklı olarak bütün dünya çapında ilan etti. Yugoslavya'dan Irak'a, Afganistan'dan Libya'ya, görece özerk kalan ve eskiden SB'nin nüfuzundaki alanlara savaş ve işgalleri başlattı. Liberalizmin ülkeler arası ilişkide de sözüm ona yücelttiği her ülke ve ulusun egemenlik hakkını bir tarafa attı, ABD hakimiyetini silah zoruyla dayattı. Demokrasinin temel ilkelerinden biri olan ulusların kaderlerini özgürce tayin etmeleri hakkını/ ilkesini silah zoruyla çiğnedi, tasfiye etti.

ABD tabii ki aynı zamanda muhtemel rakiplerinin (o zaman AB'nin egemeni Alman ve Fransız, AB dışında Japonya'nın) olası rekabetini savaş gözdağıyla engelledi. ABD hakimiyetinde dünya jeostratejisine teslimiyeti dayattı.

ABD, işgal ettiği yerlerin bir kısmında himayeci sömürgeci sistem kurdu (Irak işgalinde ABD genel valisi son karar makamıydı), bunu gerçekleştiremediği yerlerde ise işbirlikçi hükümetler kurdu, bütününde ise askeri üslerini yerleştirdi.

İşgallerine ve savaşlarına gerekçe olarak "insan hakları", "demokrasi yokluğu" bahanelerini propaganda olarak kullansa da, gerçekte ABD ulusunun tanrı tarafından dünyayı yönetmekle görevlendirildiği teokratik fikrini kullanarak ABD halkını

işgal ve savaşlarının arabasına bağlıyor, ABD'nin dünya tekelleri grubunu dünyanın rakipsiz hakimi kılmak için rakipsiz askeri gücünü kullanıyordu. Ülkeler, devletler ve uluslar arasında olması gereken demokrasi ve barış yerine rakipsiz askeri gücüyle ve savaşla hakimiyetini kuruyordu.

Bu stratejisini, şimdi Rusya-Çin ittifakına karşı NATO'yu, QUAD ve AUKUS gibi savaş paktlarını genişletmeyle, savaş kundakçılığını ve nükleer silahlanmayı tırmandırma ile daha da şiddetlendiriyor. 3. emperyalist paylaşım savaşına vardırma sürecini hızlandırıyor.

Biden'in ABD'ci kampı demokrasinin kabesi sunma propagandasının tersine Batı'nın mali-ekonomik sömürgelerinde, siyasi rejimler artan gericileşme ve faşistleşme yönünde ivme kazanıyorlar.

Macaristan'da Orban, Polonya'da PiS'in (Hukuk ve Adalet Partisi) iktidarı, Sırbistan'da Vucic

yönetimi, Ukrayna'da 2014 faşist Maidan darbesiyle iktidar değişimi ve şimdi savaş içinde rejiminin artan faşistleştirilmesi, Erdoğan, Modi, Bolsonaro, Bolivya'da ordu ve beyaz sermaye oligarşisinin yedekteki paramiliter faşist güçleri seferber ederek faşist askeri darbe gerçekleştirmesi, Venezuela'da darbe, İsrail'de siyonist rejim, Suudi teokrasisi, Emirlikler, Mısır ve Sudan cuntaları, Tunus'ta Kays yönetimi, Fas krallığı, Sri Lanka faşizmi, Endonezya'daki hepsi de Batı emperyalizmi yanlısı rakip burjuva klikler, bu gericilik ve faşistleşmedeki yükselişin örnekleri.

Tabii kriz koşulları var ama henüz devrim dalgasına dönüşmüş tehlikenin yokluğu koşullarında durum bu.

ABD'nin ve ABD'ci kamptakilerin, yakın devrim tehlikesi koşullarında askeri faşist darbeleri, işbaşındaki-lerin faşistleştirilmesini veya faşist partilerin işbaşına getirilmesini hızlandıracağı kuşkusuz.

ABD, Rusya-Çin ittifakıyla rekabette, rakibin rejimlerinin gerici faşizan özelliklerini hibrit savaşta kitle desteğini artırmak için kullanıyor. Buradan işçi sınıfına ve ezilenlere demokrasi çıkmaz. En fazlasıyla yakın devrim tehlikesinin olmadığı ama halihazırda parlamenter rejimlerin var olduğu yerlerde değişik burjuva partilere iktidara gelme imkanı sağlayan parlamenter burjuva çoğulculuğu sürdürebilir. Devrimci tehlike büyüdüğünde bu olanak ortadan kaldırılır. Bolivya'daki askeri faşist darbe, Brezilya'da Bolsonaro'nun ordu-parlamento eliyle başa geçirildiği sivil ve bürokratik darbe, henüz devrimci tehlikenin yükselmediği koşullarda bile ABD'ci kampın bağımlı ülkelerdeki yönetimleri faşistleştirme eğiliminin somut iki pratiği.

Sonuç Yerine

ABD, gerileyen emperyalist dünya hakimiyetini restore etmek, ayrı güç odağı olarak ortaya çıkma potansiyeli taşıyan Avrupa egemen emperyalistlerini yanına çekerek rakip olmasını engellemek, Çin-Rusya ittifakına karşı rekabeti şiddetlendirme amacıyla hibrit savaş adı verilen savaşta kitle desteğini artırmak istiyor. Bunun temel araçlarından biri demokrasi demagojisi. Nitekim Ukrayna vekalet savaşında ABD'ci kampın/NATO'nun kitle desteği arttı da. Bu, aynı zamanda içte bu kriz döneminde burjuvazinin eriyen kitle desteğini onarmaya da yarayan bir araç.

Burjuva demokrasisi elbette tekel-lerin hakimiyetini dokunulmaz kutsallıkla koruyan fakat parlamenter rejim yoluyla değişik burjuva kliklere iktidarı yönetme olanağı tanıyan bir rejim. Burjuvazi bunu genel oy hakkı dolayısıyla işçi sınıfı ve geniş kitlelere demokrasi olarak sunuyor ve etkileyici de oluyor.

Liberal demokrasi olarak da adlandırılan burjuva demokrasisi rejimi altında işçi sınıfı ve ezilenler ancak aşağıdan mücadeleler yoluyla demokratik haklarını dayatarak alabildikleri tarihsel bir ders.

İşçi sınıfı ve ezilenlerin parlamenter partileri, ya tekellerin kıyas kabul etmez ekonomik tekele karşısında hükümet olma imkanı bulamaz veya bulduklarında, ayrıca kitlesel güçlendiklerinde Allende ve Endonezya örneklerinde kanıtlandığı gibi askeri faşist darbelerle, kitlesel katliamla, siyasi soykırımı karşılar. Bu iki örnekte ve ayrıca sayısız örnekte faşist saldırganlığı yöneten doğrudan ABD oldu, sicili faşizmi geliştirme açısından oldukça kötü ünlüdür.

Küçük burjuva halkçı partiler için de burjuvazi zor ile ekonomik tekelin boyun eğdiriciliğini birlikte kullanır. Dünya devrim dalgasının gerilediği koşullarda hakimiyeti için tehlike düzeyi düşük olduğunda mali-ekonomik tekel hakimiyetiyle boyun eğdirme ve sistem içinde eritme yöntemini öne geçirmekte, tehlike büyüdüğünde ise faşist yönetime başvurmaktadır.

Syriza ve Podemos'u Avrupa emperyalist burjuvazisi sistem içine

çekerek, Syriza'ya ayrıca mali baskı uygulayarak kapitalizme karşı mücadele içinde olan geniş kitleleri etkisiz hale getirdi. Bu yolla milyonların antikapitalist ve devrimci özelliklerini söndürdü.

Fakat elbette bugün kriz koşulları daha fazla ve emperyalist rekabet daha şiddetli. ABD ve müttefikleri, bu koşullarda, merkezlerde faşist baskı biçimlerini hızlandırmaya ve mali ekonomik sömürgelerde faşist yönetimleri daha çok işbaşına getirmeye çalışacaklar.

Liberal demokrasi vaadi çok daha söz olarak kalacak.

İşçi sınıfı ve ezilenler, ABD'ci kampta da rakip kampta da, kapitalizme ve faşist yükselişe karşı bağımsız mücadelesini ve örgütlenmesini iktidar perspektifi doğrultusunda geliştirmeli.

Burjuvazinin faşist hareketi kitlesel destekle dalgakıran olarak geliştirmesine karşı da başarılı mücadele geliştirmek zorunda olduğu bilinciyle hareket etmeli. Faşizmin iktidara getirilmesine karşı da zorlu mücadeleleri yükseltmeli.

Komünist ve devrimci hareket, ABD'ci kampın demokrasi demagojisine, Rusya-Çin kampının antiemperyalizm demagojisine karşı işçi sınıfı ve ezilenlerin kurtuluş mücadelesini geliştirme temeli üzerinde sürekli ideolojik mücadele vermeli. Her iki kamp burjuvazisine kuyrukçu rol oynayan küçük burjuva ve milliyetçi hareketleri kitlelerden yalıtımda başarılı olmalıdır.

Syriza ve Podemos: Ayaklanma itfaiyecileri

Ziya Ulusoy

Podemos reformcu bir parti olarak vadettiği reformları ısrarla savunmaktan da vazgeçti. Demek ki seçim mücadelesiyle kendilerini sınırlayan kitle eyleminde yer almayan reformcu partiler, vadettikleri reformlar için mücadele de edemezler. Sosyal demokratların yedek gücü haline gelirler.

Yunanistan ve İspanya'da halk ayaklanmalarından sonra, ayaklanan halkın potansiyelini seçimlerde arkalayan iki parti yükseliş yaşadı. Yunanistan'da Syriza, İspanya'da Podemos.

Her ikisi de ittifak güçlerinden oluşuyordu ve homojen değillerdi.

Syriza, Yunanistan Komünist Partisi'nin içerideki kanadı oluşturduğu Synaspismos'dan (Koalisyon) geliyor. Synaspismos seçimlerde 2004 yılına kadar % 3-6 arası oy alabiliyordu.

2004'de Synaspismos'un başat güç olduğu pozisyonda kurulan Syriza, oy oranını 2012'nin iki seçiminde art arda yaklaşık % 16,8 ve % 26,9'a çıkarabildi. Ocak 2105 seçiminde ise % 36,4 oy alarak birinci parti oldu.

Faşizan ANEL partisiyle koalisyon hükümeti kurdu.

Aleksis Çipras, öncelikle Syriza'yı burjuva partilerde olduğu gibi liderin partisi durumuna gerilettiler. Geniş kitlelerden oy almış olmayı bu burjuva yöntemi hakim kılmanın manivelası yaptı. Daha önemlisi de AB'nin ekonomik siyasi yönetsel organlarıyla kolayca anlaşmak ve işbirliği için ve Syriza'da solundaki partilerin engelinin kurtulmak için kullandı.

Syriza, kitlelerin güncel taleplerini ifade eden Selanik programını bile uygulamaktan vazgeçerek, AB mali sermayesinin dayattığı neoliberal saldırı karşısında teslim oldu. Referandumla oluşan halk desteğini dayatılan anlaşmayı reddetmenin aracı yapacağı sanılırken, referandumda "hayır" oyuna rağmen halkın isteklerinin tersine Troyka (AB Komisyonu, IMF ve Avrupa Komisyonu) ile anlaşmıştı. Sonuçta bu saldırıların sadık sosyal demokrat uygulayıcısı oldu.

Çipras'ın solundaki partiler Troyka'nın neoliberal dayatmasını ve Çipras'ın işbirliğini reddederek Syriza'dan ayrıldı. Fakat Syriza'nın kitlesel seçim desteğini kendilerinde toplayamadılar. Syriza Pasok'un yerini aldı ve burjuva sosyal demokrat misyonunu kalıcılaştırdı.

Yunanistan halk ayaklanmaları 2008, 2011 ve 2012'de gerçekleşti. Gençliğin gösterilerini, işçi sınıfının genel grevlerini, polisle militan çatışmaları kapsayan ve devasa kitlesel mücadeleler sonrası oluşan geniş çaplı devrimci potansiyeli Syriza 2012'den itibaren kendi oy potansiyeline dönüştürdü.

İspanya'da Podemos (Yapabiliriz) 2014'te kuruldu. 2011 ve 2012'de 15M (15 Mayıs'ta Madrid'deki Puerta del Sol Meydanı kitlesel isyanıyla başlayan hareketin adı) Hareketi ve devamında Öfkeli Hareketi Arap ayaklanmalarından esinlenerek devasa gösterilerle, meydan işgalleriyle, iki yıla yakın devam etmişti. Ayrıca 4 kez genel grev gerçekleşmişti.

Değişik çevrelerden barışçıl mücadele aktivistleri, bazı Troçkist ve yarı anarşizan çevreler, öne çıkan Pablo Iglesias ve Íñigo Errejón adlı akademisyen aktivistlerin liderliğinde, 2011-2012 sürecindeki mücadelede ortaya çıkan partisiz militanları örgütleyerek, 2014 yılında kuruldu. Madrid'den başlayan örgütlenme ülke çapına yayıldı.

Podemos, ayırddıcı bir özelliği olarak, Öfkeli Hareketi kitlelerinin "mevcut partilere karşı" olma ilkesini başlangıçta kendisine şiar edindi. Etkili de oldu. Örgütlenme ve ajitasyonda sosyal medyayı ve TV'leri etkili biçimde kullandı.

Mayıs 2014'te Avrupa Parlamentosu seçimlerinde, kuruluşundan dört

ay sonra, oyların % 7.98'ini topladı. Bir yıl sonra, yerel seçimlerde Podemos'un yer aldığı koalisyonlar İspanya'nın siyasi ve ekonomik açıdan en önemli iki şehri olan Madrid ve Barselona'da seçim kazandılar. Aralık 2015'te, Podemos oyların yüzde 20,7'sini aldı ve PSOE'ye yaklaştı.

İşçi sınıfı ve emekçilerin, kapitalist kriz koşullarında 35 saatlik çalışma haftası, evrensel temel gelir, ulusallaştırma ve 60 yaşında emeklilik gibi güncel taleplerini elde etmeyi savunuyordu. Ulusların kaderlerini tayin hakkını da sözüm ona benimsiyordu. Avrupa Birliği (AB) içinde de demokratik ilişkiler geliştirmeyi vadediyordu. Seçim kazandıkça güncel talepler ajitasyonunu adım adım terk etti. İspanya ve AB burjuvazilerine tavizle hükümet olmayı hedefliyordu.

Kendi içinde de homojen değildi ve ittifaklarla seçimlere girmeyi sürdürdü. Syriza'nın AB mali sermayesine teslimiyetini destekledi. 2016'dan sonra kitle desteği düşmeye ve iç çelişkileri artmaya başladı. Ayrılmalar yaşadı. Podemos lideri Madrid seçimini kaybedince siyasetten çekildi. Podemos IU (Izquierda Unida) ile birleşti. Unidos Podemos adıyla ve gerileyen oy oranıyla PSOE'nun koalisyon hükümetinin küçük ortağı olarak siyasi hayatına devam ediyor.

Ayaklanmaları

Parlamentarizme Tabi Kılmak

Emekçi sol hareket açısından bu iki deneyimden çıkan temel sonuçların başta geleni, seçim-parlamentarizmde mücadelenin kitle mücadeleleriyle ve devrimle ilişkisi.

Marksist Leninist hareket, tarihinin deneyimlerinden sonuçlar çıkararak, parlamentar-seçim alanındaki mücadelenin tali ve kitle mücadelesine ta-

bi, aynı zamanda devrim amacına tabi olması gerektiği görüşünü benimsedi.

Kitlelerin parlamento-seçim alanına siyasal ilgisi devam ettiği sürece, parlamento kitleler nezdinde siyasi ömrünü tamamlayıncaya değin, bu alandaki mücadeleden yararlanmak işçi sınıfının devrim ve sosyalizm mücadelesi için gerekli.

Lenin, Alman sol komünistleriyle tartışırken konuya ilişkin şu vurguyu yapar:

“‘Milyonlar’ ve ‘lejyonlar’ değil, sadece sanayi işçilerinin oldukça önemli bir azınlığı katolik papazların peşinden, kır işçilerinin önemli bir azınlığı junckerlerin ve büyük köylülerin peşinden gitse bile, bundan, hiç kuşkusuz, Almanya’da parlamentarizmin henüz ömrünü doldurmadığı, parlamento seçimlerine ve parlamento kürsüsünden mücadeleye katılmanın, devrimci proletaryanın partisi açısından, tam da kendi sınıfının geri katmanlarını

eğitmek için, tam da ezilen, korkutulmuş ve bilisiz kır kitlelerini uyan-

dırıp aydınlatmak için mutlak bir yükümlülük olduğu sonucu çıkar.”¹

Fakat vurguladığımız gibi kitlelerin doğrudan katıldıkları eylemler parlamentoter mücadeleden her zaman daha önemlidir:

“Kitlelerin eylemi-örneğin büyük bir grev- ... daima, parlamentoter faaliyetten daha önemlidir.”²

Engels’in belirttiği gibi, “genel oy hakkı, işçi sınıfının olgunluğunu ölçmeyi sağlayan göstergedir. Bugünkü devlet içinde bundan daha çok hiçbir şey olamaz.”³

Genel seçimler kitlelerin politik eğilimini gösterirler.

Bu şu anlama gelir ki; ML’ler parlamento-seçim mücadelesini işçi sınıfının kitle eylemlerine, grev, gösteri, genel grev, kitle militanlığı eylemleri biçimindeki mücadelesine göre tali ve birincisini geliştirme amacına tabi olarak değerlendirirler. Bu devrimci perspektifle, parlamentoter alanda kürsüyü kullanma, seçim çalışmasında kitlelere ajitasyon ve propaganda

¹ Lenin, Seçme Eserler, c.10, sf. 112, İnter Yayınları

² Lenin, Seçme Eserler, c.10, sf. 116, İnter Yayınları

³ Engels, Ailenin, Mülkiyetin ve Devletin Kökeni, sf. 165, Eriş Yayınları

yapma ve kitleleri etkileme çabasını, işçi sınıfı ve ezilen kitleleri devrim ve sosyalizm mücadelesine seferber etmeye tabi kılarak çalışırlar.

Devrimci perspektif kaybedilirse kitlelerin eylemi parlamento-seçim mücadelesine tabi hale gelir ve sonuçta kitle eylemleriyle ortaya çıkan devrimci potansiyel, parlamentarizm içinde sönümlenir. Kitle mücadeleleri içinde gelişen kitle, devrimci amacını ve bilincini yitirir, mücadeleciliği sönümlenir. Parlamento-seçim mücadelesi burjuva rejimin hükümet ve bakanlıklarını ele geçirme aracına dönüşür. Komünist ve devrimci öncü partileri parlamentarizm aracılığıyla reformculaştırır.

Syriza ve Podemos küçük burjuva reformcu örgütlerin ve liderlerin hakimiyetinde bu rolü oynadı. Elbette kitle eyleminin partileri değillerdi. Bu baştan itibaren biliniyordu. Fakat reformcu ve seçim partileri ve ittifakları olarak ayaklanmaların devrimci potansiyelini parlamentarizm yoluyla eritmeyi başardılar. Etraflarına topladıkları geniş kitleyi hayal kırıklığına uğratma yoluyla kapitalizm ve liberal demokrasiye eklemlediler.

Bu noktada şu sorulmalıdır: Ayaklanmalar içinde yer alan devrimci ve komünist parti ve örgütler bu ittifaklar içinde (Syriza) veya dışında (Podemos) bu devrimci potansiyelin sönümlendirilmesini neden engellemediler? Parlamentarist küçük burjuva gruplar devrimci ve komünist partilere rağmen geniş kitleyi çizgilerine çekmeyi nasıl başarabildiler?

İçinden geçtiğimiz dönemde komünist ve devrimci hareketin kitleliliğinin zayıflığı, küçük burjuva reformcu örgütlerin ve liderlerin işini kolaylaştırdı. Nitekim Podemos lideri Iglesias, “Orak çekiçli bayraklarla, sınırlı sa-

yıda kitleyle gösterilere gidip gelmek burjuvaziye rahatsız etmez, ama geniş kitleleri kazanarak hükümet olmaya çalışmak burjuvazi için daha tehlikelidir” ajitasyonu bu etkili tarzda kullandı.

Komünist ve devrimci hareketin kitlesel zayıflığı ve kitleselleşme ihtiyacı verili bir durum ve anlaşılır. Fakat ittifak içinde veya dıştan komünist ve devrimci partiler, kitle eylemine, güncel taleplerle mücadeleye ağırlık vererek, devrimci programlarının propagandasına önem vererek, ittifaklar içinde baskın güç olma hedefinde önemli mesafeler katederek, devrimci safları genişletebilirlerdi. Ayaklanmalar döneminde ayaklanmaları devrimci dönüştürmeyi başaramadılar veya kitlelerin devrime yürüme bilinci yetersizdi. Ama ayaklanmaların ortaya çıkardığı devrimci kitleyi, reformcu parti ve liderlerin arkalarına bağlamalarını önleyip kendi etraflarında büyük ölçüde toplayabilirlerdi.

Örneğin Almanya’da 1919 yenilgisine rağmen Spartakistler, geri çekilen kitleleri Alman Komünist Partisi’nin saflarında toplayarak çok daha geniş örgütlü güç haline gelebilmişlerdi.

Burada küçük burjuva reformcu seçim örgütleri ve liderlerinin etkili olarak kullandıkları, ayrıca başarıları için burjuvazinin alan açtığı bazı yöntemler devreye giriyor. Örneğin parti-kitle ilişkisinden çok lider ve kitle ilişkisini geliştirmek. Bu yolla, ayaklanmalarda aktif hale gelen militan ve aktivistlerin etkinliğini ve partide inisiyatiflerini geriletme. Bu yöntem Syriza ve Podemos için denendi ve başarılı da oldu. Bunu elbette parlamentarizmle hükümeti veya bakan olmayı hedefleyen reformcu liderler yüksek düzeyde hevesle istediler, etkili tarzda kullandılar. Fakat bu yöntemi burjuva ana-

akım medya da etkili tarzda kullandı. Bu liderleri geniş kitlelere tanıtmak için ekranlarını açtı.

Kabul etmek gerekir ki bu yöntem etkili de oldu. Çok sayıda eski devrimcinin -Manolis Glezos gibi- yakın tarihteki Yunanistan devrimi sembolünün ve devrimci partilerin içinde yer aldıkları Syriza'da Çıpras bu rolü oynadı. Çıpras özellikle 2012'deki iki seçim başarısından sonra hükümet olacağı imkanını da görerek, Syriza örgütünü, hatta meclis grubunu bile bir yana itmeye başladı. 2015 seçimiyle başbakanlığı alınca, Syriza'yı ittifak koalisyonundan partiye dönüştürdü. Meclis grubunu da, MK çoğunluğunu da, referandumda Troyka'nın neoliberal tedbirler ve borcu geri ödemeyi dayatmasını yüksek oy oranıyla reddeden geniş kitleleri de takmayarak lider olarak karar vericiliğini herkese dayattı. AB mali sermayesi karşısında teslim olurken, lider dayatması yoluyla parti vekiller grubunun önemli bir bölümünü ve seçimde kazanılan kitlenin de büyük bölümünü kendi arkasından sürükleyebildi.

Fakat elbette ayaklanma kitlesinin devrimci potansiyeli 2012 ile 2020 arasındaki süreçte parlamentarist yolla sönmüldürildi, lider-kitle yöntemi

bunun içinde rolünü etkili bir şekilde oynadı. Devrimci partiler Syriza'dan koptu. Bir bölümü Halk Birliği'ni kurdu. Fakat Çıpras'ın Syriza'sı Pasok'un çizgisini benimseyerek ve yerini alarak kazanılan kitlenin büyük çoğunluğunu kendi etrafında tutabildi, sosyalizm iddialı partilere kitlelerin güvensizliğini ve hayal kırıklığını yaratabildi ve kitlelerin devrimci potansiyelini sönmüldürdü.

Benzer yöntemi Podemos liderleri Pablo İglesias ve İnigo Errejón da burjuva medya ile aktif ilişki içinde etkili tarzda kullandı.

Syriza'dan farklı olarak Podemos içinde devrimci, komünist iddiasındaki parti ve örgütler-biri Troçkist iki grup dışında- hemen hemen yoktu. Liderleri ve öne çıkan kadroları Avrokomünist, liberter anarşizmden gelmiş ve bu fikirler ile radikal demokrasi çizgisini benimseyen solcular olmalarına rağmen, Podemos, 15M-Öfkeliiler Hareketi kitlelerinin mevcut bütün partilere karşı olma ilkesini sahiplendi, onları parlamenter bir hareket içinde örgütledi.

Tabandan örgütlenme ilkesini başlangıçta uyguladı. Vatandaşlar Meclisleri kurarak ve online toplantılar yoluyla adayları ve yöneticileri onlara

benimsetti, bu yöntemi karar almada uyguladı. Bir süre sonra, geniş kitle akışı olunca lider-kitle yöntemi işlerlik kazandı, baskın yöntem oldu. Diğer etkenler yanı sıra bu yöntem Podemos'da dayandığı 15M-Öfkeliler Hareketi militanlarının inisiyatifini pasifize etti. Onları ve kitleyi eylemci kararlılıktan seçimci pasifizme çekti.

Bu deneyim daha önce Latin Amerika ülkelerinde de yaşandı. 2000 yılından başlayarak sonraki yıllarda süren halk ayaklanmalarının yarattığı mücadelecı geniş kitle ve devrimci potansiyel; küçük burjuva reformcu parti ve liderler tarafından seçim başarıları için araçsallaştırılması yoluyla sönmüldendirildi.

Ekvator, Arjantin, Brezilya, Bolivya, Venezuela'da bu deneyimlerin tümü, ayaklanan halkın devrimci potansiyelinin reformcu küçük burjuvazi tarafından parlamentarizm yoluyla sönmüldendirildiğini kanıtladı. Şimdi aynı deneyim Şili, Peru, Kolombiya'da yaşanıyor. Muhtemel sonuçlar benzer olacak.

Bu ülkelerde de lider-kitle ilişkisi yöntemi başarıyla kullanılıyor. Venezuela'da geniş kitle PSUV'da örgütlendi. Chavistler olarak PSUV lideri-kitle desteği olarak örgütlenirken, lider ve ekibi dışındakiler inisiyatif, mücadelecilik bakımından pasifleştirken, ufukları da burjuvazinin ekonomik hakimiyetine dokunmama, kapitalizm içinde reformculukla sınırlı "21. yüzyıl sosyalizmi" adı verilen Chavist bir ideolojiyi benimsediler. İdeolojik olarak da kapitalizm sınırlarına hapsedildiler.

Brezilya'da İşçi Partisi içinde devrimci ve reformcu örgüt-grup-parti-hareket-çevreler birleşti. Sonuçta sosyal demokratlaşan lider Lula-kitle ilişkisi geniş kitleyi pasifizme çekti.

Yoksullara yardım ve başkanlığı kazanmak için oligarşinin klikleriyle uzlaşan, oligarşinin ekonomik hakimiyetini kabullenen, sağcı sosyal demokratların solunda bir parti halini aldı. Kitle mücadelesinin potansiyelini pasifize etti. Ayrıca mücadelecı kitleyi devrimci amaçlardan uzaklaştırdı.

Lider-kitle ilişkisi yöntemi en çok Ekvator'da etkili oldu. Correa'nın başkanlığını desteklemede birleşen komünist, devrimci ve reformcu parti ve hareketler, defalarca ayaklanmış kitlenin büyükçe bölümünün pasifize edilmelerini engelleyemediler. Uluslararası tekellerin dayatmalarıyla uzlaşmakla kalmadılar. Moreno örneğindeki gibi oligarşinin safına geçen liderin kitlelerde hayal kırıklığı yaratmasıyla oligarşinin doğrudan adaylarının kitle desteği bulmalarına da yol açtılar.

Program ve Talepler Bakımından Reformculuğun Teslimiyeti

Bu Syriza-Podemos örneğinde, Latin Amerika örneklerinde de yansdığı gibi, baskın olan parti ve liderler, hiçbir zaman kapitalizmi tasfiye veya burjuvazinin hakimiyetini yıkmaya program ve iddialara sahip olmadılar. Synaspismos değilse de Podemos antikapitalist ajitasyon yapıyordu. Ayrıca ulusların kaderlerini tayin hakkını savunuyordu. Syriza içinde Synaspismos ve Pasok'tan gelen kesim hariç diğerleri antikapitalist ve burjuvazinin hakimiyetine son verme iddialarına sahiplerdi.

Fakat iki partinin liderliği de hükümete ve hükümet ortaklığına gelme sürecinde ve geldikten sonra, adım adım halkçı kısmi taleplerden de vazgeçtiler.

Syriza, 2015'te hükümete geldikten sonra Keynesyen tedbirler ve

halk yararına reformları, (borçların gözden geçirilmesi ve ağır şartlarla yapılanların ödenmemesi, emekli maaşlarındaki kesintilerin geri alınması, özelleştirmelerin durdurulması ve kamu yararına olan işletmelerdeki özelleştirmelerin geri alınması vb.) yerli burjuvaziye ve Troyka'yı (AB Merkez Bankası, IMF ve Avrupa Komisyonu) ürkütmemek için uygulamadı.

Dahası Troyka'ya teslim oldu. Önceki hükümetlerin AB ile yaptığı neoliberal tedbir paketini ret yerine 4 ay uzatma uzlaşmasıyla başlangıçta sonradan vazgeçebileceği imajı yaratıyordu. Ardından Troyka dayatınca önceki burjuva hükümetlerin yaptıklarından daha ağır teslimiyete imza attı. Yeni özelleştirmeleri yapmaya devam etti. Adeta Yunanistan'ı Alman emperyalizminin mali-ekonomik sömürmesine dönüştürdü. İş gücünün esnek ve güvencesiz koşullarını ağırlaştırmaya imza attı. Kamu bütçesinin kesintilerle azalmasını kabullenerek vadettiği atılan emekçi memurların geri alınmasından vazgeçti.

Burjuvaziye artan oranlı vergi ve krizden çıkmak için ağırlaştırılmış vergiler yüklemek yerine burjuvazinin sermaye kaçırmasına tavırsız kaldı. Troykanın dayattığı küçük iş yerlerine vergi arttırılmasını kabul etti.

Ayrıca Euro bölgesinden çıkmayı göze alamadı veya almadı.

Sonuçta karşılığında yeni yüklü borçlar alarak borçlanma döngüsünün devamını sağlayarak Yunanistan kapitalizmini kurtarma misyonunu üstlendi.

Oysa Troyka'nın dayatmasına ve yerli burjuvazinin çıkarlarını bu dayatmanın kabulünde görmesine rağmen, Syriza Hükümeti, borç iptalini ilan edebilir, sermaye kaçışını engelleme, öngördüğü sektörlerde kamu-

laştırılmalar yapmaya girişebilirdi. Euro bölgesinden çıkmayı göze alabilir, işçi sınıfı ve emekçi sınıflarla ittifak içinde ekonomiyi krizden çıkarma denemesi yapabilirdi. Troyka'nın ve dünya tekellerinin kuvvetle muhtemel ambargosunu, uluslararası kapitalizmin rekabetinden yararlanarak, etkisizleştirebilirdi.

Bunun ne ölçüde başarılı olacağı elbette pratiği içinde görülecekti. Ancak her şeyden önce halkın fedakarlığı halk yararına tedbirler için değerlendirilmiş olurdu. Bu, uluslararası ve yerli sermaye oligarşisine karşı sınıf mücadelesinin bir parçası olarak ele alınmasını gerektirirdi.

Halk yararına söz konusu reformlar belki kısmen başarılı olurdu. Ancak bu bile yerli ve uluslararası sermaye oligarşisine karşı mücadele edilebileceği bilincini geliştirir, işçi sınıfı hareketinin sosyalizm için mücadelede öz güveninin ayakta kalmasına yardımcı olurdu.

Fakat Çıpras ve ekibi, parlamentarist çizgideydi. Reformlar için mücadeleyi de halkı bu yönde seferber etmeyi de göze alacak kararlılığa sahip değildi. Halkçı reformlar için halkla birlikte mücadele mi hükümet-bakanlık koltukları mı ikileminde bu kliğin ikinci seçeneği tercih etmesi karakterine daha uygundu. ABD'ye bağımlılığın ifadesi olan NATO'dan çıkmayı gündeme bile getiremedi.

Aşırı sağcı ANEL'le koalisyon kurması ve ordu ile ABD'ye taviz olarak savunma bakanlığı ile dışişleri bakanlığını bu partiye vermesi de ayrı bir uzlaşmaydı.

Çıpras ve kliği, bu tavizle muhtemelen ordudan gelebilecek bir darbeyi engelleme kurnazlığı yaptı. Sınıf mücadelesine ve halka dayanma yerine, burjuva ve emperyalist kurumlara ta-

vizlerle onların saldırganlığını önleyebileceğini sanan sınıf işbirlikçiliğinin subjektivist gafletidir bu.

Oysa Chavez ve Morales'e karşı askeri darbeleri, bu iki lidere rağmen gerçekleşen halk ayaklanmaları püskürttü. Sınıf işbirliği ve tavizlerle uzlaşmanın iflasını devrimci ayaklanma eyleminin fedakarlığı kanıtladı.

Burada tartışmamız açısından şu önemli iki sonuç çıkıyor:

Öncelikle vurgulanmalı ki reformcu parlamentaristlerle, reform programına sahip olsalar da kitle mücadelesinde yer alan ve bunu önemseyen hareketler arasında da fark var. Synaspismos-Çıpras, seçim desteğini genişletmeye odaklanmış, kitle mücadelesini buna tabi kılan reformcu çizgideydi. Bu çizgideki reformizm, yerli ve uluslararası tekellerin mali-iktisadi baskısı ve emperyalistlerin ve yerli burjuva güçlerin örneğin ordu eliyle tehdidi karşısında, kendi çizgilerinin doğal sonucu olarak teslim olur. Bu çizgideki reformistlerle çok geçici ittifaklar yapılırsa da ittifakın kazanımları mücadeleciler ve devrimci olan partilerin güç kazanmasına hizmet edecek biçimde hareket edilmeli, değilse ittifaka son verilmeli.

Çıkarılması gereken diğer ders de, Çıpras'ın teslimiyetine Sol Platform

olarak karşı çıkıp ayrılan devrimci ve mücadeleciler kesimler, 2004 -2015 sürecinde kitle eylemciliğiyle seçim mücadelesini birleştirebilmiş ve birincisine tabi tarzda yürütülen bir pratik izlemiş olsalardı seçim kazanımı olan geniş kitlelerin çok önemli bölükleri parlamenter "lider" ve grubun arkasından koparılabilir, bu devrimci ve mücadeleciler güçlerin saflarına kazanılabilirdi.

Çıpras'ın teslim olarak Troyka'nın dayattıklarını uygulamasına karşı, Sol Platform diğerleriyle birlikte genel grev ve diğer eylemlere katılmasına rağmen Syriza kitesini kazanamadı.

Podemos da antikapitalist ajitasyonu yapsa da reform programına sahipti. Öfkeli Hareketi kitlelerini hemen kurulduğu 2014 yılından başlayarak içinde ve etrafında ama seçim başarısı amacıyla topladı. 2016'da yüzde 20.1 gibi PSOE'ye yakın oy oranına yükseldi. Gerek Katalonya bağımsızlık referandumuna karşı yükseltilen şovenizmin etkisi ve gerekse diğer nedenlerle gerilemeye başladı. Avro-komünist reformcu Birleşik Sol (Izquierda Unida) ile birleşti. Bölündü. 2019 seçimlerinden sonra Unidas Podemos birleşik ittifakı olarak PSOE'nun ye-

dek koalisyon gücü ve kuyrukçusu olarak hükümette yer alıyor.

Özetten anlaşılacağı gibi bu süreçte kitle eylemleriyle seçim mücadelesini içiçe yürütmedi.

Fakat vurgulamak istediğimiz ise şu: Podemos program olarak öngördüğü reformları bile hükümet önceden başlayarak adım adım terk etti. Örneğin borç ödemenin durdurulması talebinden vazgeçti. Kiracıların evlerden çıkarılmalarına son verilmesi talebini bir yana bıraktı. İşten atılmaların yasaklanması talebinden de büyük ölçüde vazgeçti. Monarşiye ilişkin reformu da bir yana bıraktı. Ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını Katalonya bağımsızlık referandumunda bağımsızlığa karşı çıkmak ama zor kullanılmamasıyla yetinmek biçimindeki sosyal şöven bir tavırla değiştirdi. Daha önceki hükümetlerin gösterileri izne bağlayan antidemokratik yasayı değiştirme vaadi vardı, bu vaadinden de kuyrukçu olarak yer aldığı hükümette PSOE'nin baskısına boyun eğdi, vazgeçti. P. Iglesias, doğal olarak antikapitalist ajitasyondan da vazgeçti. "Kapitalizmi tasfiye edemeyecek kadar küçük bir gücüz" diyerek vazgeçişini güç meselesi demagojisiyle ifade etti. Antikomünist ideolojik ajitasyon saldırıları karşısında bunalarak, Madrid seçim yenilgisinden sonra siyaseti bıraktı.

Yine vurgulamak istediğimiz noktaya dönersek, Podemos reformcu bir parti olarak vadettiği reformları ısrarla savunmaktan da vazgeçti. Demek ki seçim mücadelesiyle kendilerini sınırlayan kitle eyleminde yer almayan reformcu partiler, vadettikleri reformlar için mücadele de edemezler. Sosyal demokratların yedek gücü haline gelirler.

Devrimci ve mücadeleciler nitelikte olup Podemos dışında kalan güçler ise

ayaklanmanın kitesini az etkileyebildiler. Örneğin Marksist Leninist Parti (Komünist Yeniden İnşa), ancak kadrosal kazanımlar sağlayabildi. Kuşkusuz bu da önemli. Ama geniş kitle Podemos'un seçim kazanma çizgisine bağlanarak devrimci girişkenliğini, inisiyatif ve militanlığını yitirdi.

Burada Türkiye için de ders çıkarılabilir. 90'lı yıllarda, 12 Eylül yenilgisinin ve dünyada sosyalizmin yenilgisinin karamsarlık yarattığı koşullarda, geçmişin devrimci örgütlerinden ve küçük burjuva legalist hareketlerinden, legalizme, sosyal demokrasi kuyrukçuluğuna ve ulusalcılığa bağlanma yaşandı.

Sol Parti ve TKP bu evrimleşmenin iki öne çıkan örneğidir.

Sol parti legalizm çizgisine karar verirken bununla kalamadı. Liberalizmle ulusalcılığın karışımı yönünde geriledi. Sonra sosyal demokrasi kuyrukçuluğuna ve ulusalcılık lekesini taşıyan kaba bir antiemperyalizme düştü. Bu süreç boyunca reformlar için mücadeleciliği de bir yana büyük ölçüde bıraktı. Devrimci ve emekçi sol hareketle ittifak saflarını sıklaştırmak yerine, sosyal demokrasiyle ittifakla belediye seçim mevzisi kazanma gibi burjuva liberalizme kaba kuyrukçuluğa düştü.

TKP ise geçmiş legalist ve mücadele açısından pasifist çizgisini, bolca sosyalizm lafıyla örtme hüneriyle kalmadı. Türk ulusalcılığı çizgisinde ilerledi. Yurtsever cephecilği sosyalizm adına bayraklaştırdı. Burada kalamazdı. 2000'li yıllarda Türkiye'nin ABD emperyalizmi tarafından bölünme ve parçalanma tehlikesi altında olduğu paranoyasına kapıldı ve bu tehlikeye karşı mücadelenin merkezi görev olduğu sosyal şövenizminin bayraktarlığını yaptı. Bu çizgisini sür-

dürüyor, Kürt ulusal özgürlük mücadelesine ve Rojava Devrimi'ne karşı fikirler üretmekle uğraşiyor.

Küçük burjuva reformculuğunun, kitle mücadelesini geliştirme, sınıf uzlaşmasını ve işbirliğini reddetme çizgisinde yürümede kararlı olmayan parti ve örgütleri, kaçınılmaz olarak burjuvazinin parlamentarist (ve bağımlı ülkelerde ulusalcı çizgilerine de) kuyrukçuluğa düşerler. Bununla kalmaz, ana akım burjuva partilerin krizi koşullarında sosyal demokrat ve ulusalcı partilerden boşalan yerleri doldurma, ayaklanmaları sönmünlendirme misyonu oynarlar.

Seçim İttifakları ve Mücadelesi Gereksiz Mi?

Bu sonuçlar ve dersler, komünist ve devrimci hareket açısından seçim mücadelesini gereksiz hale getirmez elbette. Çünkü mücadele tarihi, seçim-parlamento siyasi açıdan kitleler için önemini koruduğu, kitlelerin parlamentoya ilgisinin sürdüğü koşullarda, komünist ve devrimci hareketin kullanması gereken bir alan ve araçtır.

Dünya çapında geride bıraktığımız yaklaşık 30 yıllık gericilik dönemi, reformcu küçük burjuva partilere işçi sınıfı ve halk hareketlerinden akışın yükselmesine yol açtı. Bu aynı zamanda ayaklanan veya çok geniş kesimleriyle hoşnutsuz olan emekçi ve ezilen kitlelerin kapitalist düzen içinde “çözüm arayışı” bilinciyleydi. Fakat kendilerine sol, sosyalist, işçi partileri, ittifakları adlarını verseler de bu küçük burjuva parti ve ittifaklar, burjuva reformcu çizgiye rahatlıkla kaydılar.

Emperyalist küreselleşme döneminde burjuvazinin ana akım muhafazakar ve sosyal demokrat partileri

arasındaki fark (en azından ekonomik programları bakımından) silinirken, küçük burjuva partiler ise sosyal demokratlaştı, geçmişin sosyal demokrat partilerinin yerini aldı, almaya devam ediyorlar. Yeni çıkan küçük burjuva reformcuları da benzer süreci izliyorlar.

Buna devrimci hareket içinde haklı tepkinin sonucu olarak seçim mücadelesini reddetme eğilimi de filizleniyor.

Sonuç olarak, komünist ve devrimci hareket, seçim ve parlamento mücadelesini değerlendirmeli. Ancak işçi sınıfı ve ezilenlerin kitle eylemlerine göre daha tali ve birincisine tabi tarzda bu mücadeleyi yürütmeli.

Seçimlerde komünist, devrimci, emekçi sol güçlerin, ezilen inanç-cins-ulusların ittifakı da gerekli.

Çünkü geniş kitlelerin parlamento ve seçime ilgisinin devam ettiği koşullarda antifaşist, antikapitalist, antiemperyalist birleşik odak yaratmak, geniş kitlelerin sosyal demokrat ya da başka burjuva reformcu partilere bağlanmaları yerine devrimci harekete doğru çekilebilmelerine hizmet eder.

Şimdi gericilik döneminden ayaklanmalar dönemine geçilirken, ayaklanmaların yarattığı devrimci potansiyelin burjuva reformizmi yoluyla sönmünlendirilmesine izin vermemek bu alanda öne çıkan görev. Syriza, Podemos deneyiminin derslerini bu görevi aydınlatıcı rol oynaması bakımından ele aldık.

Ayaklanmaların küçük burjuva parlamentarist akımlar tarafından sönmünlendirilmesine karşı, seçim mücadelesinin ayaklanmalara ve devrimin inşasına yardımcı olmasının pratik örneklerini geliştirmek tutulması gereken yoldur.

Şili’de anayasa referandumunu “yenilgisi” ve dersler

Deniz Boran

Fiili mücadelede, bir bakımdan sahada kazanılmamış hiçbir hak, “anayasa değişikliği” ile kazanılamaz. Şili’de de halk hareketi ve onun öncüleri, değişikliği isteyen özneler, sınıflar ve güçler, “yeni durum”u yaratacak eylemi sonuna kadar götüremedikleri ve nihayetinde mali oligarşi ve emperyalizm ile uzlaşma çizgisi izledikleri için, anayasa da “çözüm” olamıyor. Olamaz da.

2019 halk ayaklanmasının ardından önce yeni anayasa için kurucu meclisin kuruluşu, daha sonrasında da sosyal demokrat Gabriel Boric’in seçim zaferi ve yeni anayasa taslağının referanduma götürülmesi Şili’yi enternasyonalist emekçi solun dikkat merkezine oturtan temel eşikler oldu.

“21. yüzyılın ilk anayasası” veya “insanlık tarihinin en ileri anayasası” olarak tanımlanan taslağın referandumda reddedilmesi ile hayal kırıklığıyla birlikte ülke aniden dikkat merkezinden çıktı.

Değişim umudunu anlık melankoli ve inkar izledi.

Şili unutuldu, bu kez Lula’nın Brezilya’daki seçim mücadelesi öne çıktı.

Bu seyir, yani hızlı enerji ve yükseliş ile ani düşüş ve yenilgi reformcu strateji ve politik taktiklerin ortak bir özelliğidir. Süreci değerlendi-

rip dersler çıkarmak yerine inkarcı “gündemden çıkarma” veya “zamanlama” tartışmalarına darlaştırma öteki bir eğilimdir.

Türkiye ve Kuzey Kürdistan’da da seçim taktiklerinin ve “anayasal çözüm” arayış ve tartışmalarının yüksek taktik akıl adına gündemleştirdiği bir dönemde Şili deneyimini bilince çıkarmak ve ayırıcı yönlerini belirginleştirmek yararlı olacaktır.

Tarihsel Saflaşma: Allende’nin Ruhü, Pinochet’nin Mirası

SB’nin varlığı koşullarında çift kutuplu dünya ve onun koşulladığı denge gerçeği içerisinde, Asya, Afrika ve Latin Amerika’da yükselen antiemperyalist ve ulusal kurtuluşçu rüzgarı arkalayarak ve Küba devriminin birikimine dayanarak Latin Amerika’nın emekçi solu yükselişe geçti. Bu yükseliş bölgeye, kimi ülkelerde – örneğin Kolombiya’da

- silahlı devrimci savaşın büyümesi, Şili’de ve başkaca ülkelerde ise burjuva demokrasisi sınırları içerisindeki seçim kazanımları olarak yansıdı .

Şili’de Salvador Allende liderliğindeki Unidad Popular’ın (UP) seçim zaferi ise ikinci yönün doruğuydu kuşkusuz.

‘68 gençlik hareketi ile 70’li yıllarının yükselen işçi hareketinin toplumsal dönüşüm enerjisi ve halkçı demokratik mayası, devrimci hareketin önderlik boşlukları koşullarında reformcu iki odağın, Allende’nin Sosyalist Partisi ile modern revizyonist ve reformcu Şili Komünist Partisi’nin seçimler yoluyla iktidarlaşıma stratejisine bağlı cepheleşmesine yol açtı. Bu doğrultuda sol liberal Radikal Parti de bileşen oldu. Devrimci hareketin merkezi öncüsü ve darbe sonrası silahlı direnişi sürdüren Devrimci Sol Hareket (MIR) ise UP’nin dışında kalsa da “dışarıdan baskı” kurmak adına devrimci kitle ajitasyonu ile Allende’ye taktik destek arasında gidip geldi.

İşçilerin ve köylülerin güncel talepleri arasında yer alan ülkenin belirleyici sanayi üretim sektörlerinin kamulaştırılması, toprak reformu vs.’yi programlaştırıp kitle deste-

ği sağlayan UP, -beklendiği üzere- 1970 seçim zaferinin ardından burjuvazinin direnciyle karşı karşıya kaldı.

Allende’nin UP’si yeni koşulları, emekçi sol hükümeti işçilerin örgütlülüğünü yükseltme, sosyalizmin bir kaldıracına dönüştürme olanağına çevirmedi. İşçilerin bu yönlü çağrılarını kulak ardı etti. Komün örgütlenmesini engelledi, burjuva demokrasisinin sınırlarını kendi sınırları bildi, işçilerin ve halkların bu sınırların dışına çıkmasını engelledi.

Sosyalizme barışçıl yolla ilerleme reformcu stratejisi kapsamında bir takım adımlar atıldı. Fakat bunlar üretim ilişkilerini değiştirecek uygulamalar olmadı, tabii ki olamazdı da. Bazı maden ocakları ve kimi fabrikalar ya hisse satın alma yoluyla ya da tazminat ödemeleriyle “kamulaştırıldı”. Dış ticaretin denetlenmesinde çok yol alamadı. Bankaların “kamulaştırılması” kapsamında sadece özel bankalardan hisse satın alındı. Tarım reformu tarım burjuvazisinin egemenliğine dokunmadı.

1972’ye gelindiğinde siyasi kriz artık olgunlaşmıştı. Burjuvazi sabotajlar ile ekonomik buhranı derinleştiriyor ve parlamentoda hükümetin

inisiyatifini bloke ediyordu. Faşist paramiliter kuruluşlar alttan alta örgütleniyordu.

Devrimci proletarya, UP hükümetinin krizini kendiliğinden eylemiyle “çözüyordu”. Yerelerde fabrikalardaki üretimi eline alan işçiler, KP’nin etkisi altındaki Sendika Birliği’ni de aşacak örgütlenmeler kuruyor, özyönetimlerini inşa ediyorlardı. İşçi işgali altındaki fabrikaların ürünlerini savunmak üzere işçi komandoları kuruluyordu.

“Barışçıl yol”dan sapan işçiler ile UP ve sendikal bürokrasi giderek karşı karşıya geliyordu. İşte tam da bu koşullar altında Pinochet’yi ordunun başına getiren de UP oldu.

Öncü işçilerin uyarılarına rağmen Allende ve liderliğindeki güçler işçileri orduya ve demokrasiye güvenmeye çağırırdı.

Haziran 73’deki darbe başarısız oldu. Öncü işçilerin uyarılarına rağmen Allende ve liderliğindeki güçler işçileri orduya ve demokrasiye güvenmeye çağırırdı. Dahası, Allende işçilerin silahlarını toplattırma kararı aldı.

Siyasi çıkmaz içerisinde darbeci faşist Pinochet’yi ordunun başına getiren de, darbe öğeleri olgunlaşmışken işçileri silahsızlandıran ve her türlü hazırlıktan yoksun bırakan da UP’ydi. Allende ve UP, sonuna kadar uzlaşma arayışlarını sürdürdüler.

Pinochet şefliğindeki 11 Eylül darbesi Türkiye’deki 12 Eylül darbesine “örnek” bir darbe biçimi olarak askeri faşist diktatörlüğü kurdu. Şili’deki emekçi sol, öncü işçiler ve aydınlar

geniş kapsamlı bir tasfiyeci terörden geçirildiler.

Bununla birlikte Şili, Latin Amerika’da ABD merkezli karşı devrimin üssü haline getirildi.

Allende liderliğindeki “barışçıl yolla sosyalizm” denemesi burjuva diktatörlüğü gerçeği içerisinde faşist darbeciler tarafından ağır ve kanlı bir yenilgiyle sonuçlandı. UP, hükümet yıllarında işçi sınıfının örgütlülük düzeyi ve siyasi hazırlığını güçlendirmek yerine uzlaşmaz toplumsal çelişkileri uzlaştırmaya çalışırken kendi çöküşünün koşullarını hazırladı.

1973 Eylül darbesi sonrası ülkeyi yöneten Pinochet askeri rejimi, neoliberal ve tekçi karakterde bir rejim kurdu. ABD işbirliğinde kurulan bu rejim, 1980 Anayasası’yla tescillendi.

Ekonomi politika, Chicago Üniversitesi ekonomi bölümünde okuyan bir grup Şililiye, Chicago boys’lara teslim edildi. Şili bir nevi neoliberalizmin laboratuvarı ve beşiği oldu.

Ne var ki sorun, anayasayla sınırlı değildi ve olamazdı da.

Şili’nin emperyalist küreselleşme dünyasındaki yeri bir mali ekonomik sömürgeci. Mali oligarşisinde işbirlikçi tekeller ile kaynaşmıştır. Tekçilik, rejimin temel niteliklerindedir. Pinochet Anayasası bu gerçeğin yazılı belgesi oldu –tıpkı Evren Anayasası gibi.

2019 Ayaklanması:

Kopuş Ve Kitle Konsolidasyonu

2019 Ayaklanması genişliği ve militanlığıyla anayasanın altında yatan bu gerçeği sarstı. Denilebilir ki dönemin Pinera hükümetini krize sürüklediği gibi rejimin de yapısal çelişkilerini ortaya çıkarttı, rejimi krize sürükledi. Durum devrimciydi.

“Gerçek bir değişim” talebi geniş kitleler tarafından sahiplenildi.

Devlet terörü ayaklanmayı bastırmayınca burjuvazi “geçiş programı” önerdi, Pinera “anayasal çözüm” kapsamında uzlaşma masasına oturdu.

Anayasa değişikliğinin yapıp yapılmamasını içeren referandum kararı ile halk ayaklanması konsolide edildi. Dönemin liderlerinden Boric toplumsal uzlaşma programının öncülüğünü yaptı. Dönemin Başkanı Pinera, Pinochet’nin resmi ideolojisinin ana bileşeni neoliberalizm ve yerli halkların inkarı çizgisinin devamcısıydı. Burjuva siyasi kariyerinin yanı sıra ülkenin mali oligarşisinin doğrudan bileşeni olarak askeri faşist diktatörlükten yararlanmıştı ve zenginliğini bu diktatörlüğe borçluordu.

2019 ayaklanmasının doğrudan muhatabı olan Pinera, son derece olası olan devrimci ayaklanmayı önlemek için referandumun önünü açtı.

Henüz ayaklanma devam ederken parlamentoda Pinera’nın gözetiminde “Barış ve Yeni Anayasa Anlaş-

ması” imzalandı. Protestocuların deyimiyle “parlamenter mutfak”ta yeni anayasa sürecinin koşullarında ortaklaşıldı. 12 Kasım 2019 grevinin ardından Pinera ve sendika yöneticileri arasında “ara buluculuğu” yapan Boric’di. Anlaşmanın içeriği: Yeni anayasa referandumu karşısında grevlerin durdurulması.

Referandum değişikliğinin yapıp yapılmamasını içeren Ekim 2020 referandumunda halkın yüzde 78’i “yeni anayasa” lehinde oy kullanmıştı. Ardından “kurucu meclis” seçimi yapılmış ve çalışmalar başlamıştı. Süreç içerisinde burjuva sol ve emekçi solun reformcu kanadını içeren bir koalisyon giderek belirginleşmekteydi.¹

Halk hareketini burjuva demokrasinin sınırları içerisinde konsolide etmeyi görev edinen Boric, temel kritik anlarda da sınıf ve rejim içi uzlaşmayı esas aldı. Ayaklanmanın tutsaklarının özgürlüğü için mücadele etmek yerine onları yargılamanın önünü açan yasal zemini Ocak

¹ Allende'nin Sosyalist Partisi zaten 1990'larda olabildiğince liberalleşmiş, Hristiyan Demokratlar ile ittifaka girmiş ve “merkez” bir koalisyon kurmuştu. Dönemin Concertación’u olarak bilinen ittifak, daha sonra da çeşitli katılımlar ve ayrılmalar ile bu çizgiyi sürdürmüştü.

2020’de destekledi. Kendi deyimiyle “bir kiliseyi yakan veya marketi yağmalayan” affedilemezdi.

2022 başındaki başkanlık seçimlerinde Boric, Frente Amplio (Geniş Cephe) ve Komünist Parti’nin ittifakına dayanan Apruebo Dignidad’ın (Onuru seçiyorum) adayı olarak seçildi.

Kabinesinde KP ve FA’dan bakanları ile birlikte sosyal demokrat çizgide bir politika izledi.

Fakat parlamentodaki azınlığından dolayı bütün yasalar ve uygulamalar sağcılar ile uzlaşma zemininde gerçekleşiyor. Boric, uluslararası sözleşmelere dokunacak uygulamalara girişmedi, girişmeyeceğinin güvencesini de verdi. Dahası, yoksulluğa ve tutsaklara özgürlük isteyen yeni protesto dalgasına da devlet terörü uygulamaktan geri durmadı. Mapuchelerin statü ve kültürel haklar için mücadelesini kriminalize etmeye devam etti, Mapuchelerin yaşadığı bölgede “olağanüstü hal” ilan etti. Bu bakımdan rejimin sürekliliğini takip etti, kopmadı, resmi ideolojinin ve devlet politikasının devamcısı oldu.

Anayasa Taslağı ve Referandum

“[Pinochet’den] sonra gelen yönetimler, 1989’da ve 2005’deki önemli değişiklikler de dahil olmak üzere anayasa da değişiklik yapmaya çalıştılar. Ancak, bu değişiklikler hiçbir zaman ülkedeki yaşamın neredeyse her alanının egemen sınıfın yararına özelleştirilmesini sağlayan temel ekonomik politikaları kapsamadı. Sonuç olarak, tamamen yeni bir anayasa talebi tekrar tekrar orta-

ya çıkmaya devam etti ve son olarak ortaya çıkan hareket bu talebi önemli bir noktaya getirdi.”²

Yeni anayasa taslağını oluşturmak üzere seçilen “kurucu meclis” Şili’nin gerçeğini hakikaten de temsil ediyordu. Yerli halklar temsilcileri seçilmişti. Eşit temsiliyete göre seçilen “kurucu meclis”, kimi aksamalar ile birlikte çalışmalarını sürdürdü. “Kurucu meclis” formunun kendisi de halk hareketinin zorlamasıyla gerçekleşti: “Anayasa görüşmeleri “parlamentar mutfak”lardan çıkmalı, halk iradesine dayanmalı”ydı.

FA, Concertación ve KP’nin etkili olduğu “kurucu meclis” Mayıs’ta taslağı büyük ölçüde hazırlamıştı. Süreç boyunca hükümetteki Boric kabinesi, burjuvaziye güvenceler vermeye devam etti.

Örneğin uluslararası sözleşmelere dokunmayacağı, seçme-seçilme hakkının 18’in altına düşürülmeyeceği gibi “güvenceler” süreç içerisinde verildi. Özellikle seçme-seçilme hakkının, referandumda oy kullanma hakkının 18 yaşının altına düşürülmemesi 2019 ayaklanmasını tetikleyen öğrenci eylemleri karşısında burjuvazinin rövanşist-önleyici taleplerindendi.

“Kurucu meclis”, gerçekten de sosyal, demokratik, ekolojik ve yerli halkların özerkliğini güvenceleyen bir taslak hazırlamıştı.³

Madde 1’de “Şili sosyal ve demokratik bir hukuk devletidir” deniyor: “Çokuluslu, çok kültürlü ve ekolojiktir.

Şili bir dayanışmacı cumhuriyet olarak kurulmuştur, eşitlikçi bir de-

² Çeviri: Şili Ayaklanmasının Merkezindeki Halk Meclisleri, Marksist Teori, Sayı 40

³ Taslağın ispanyolcası: <https://www.chileconvencion.cl/wp-content/uploads/2022/05/PROPUESTA-DE-BORRADOR-CONSTITUCIONAL-14.05.22.pdf>

mokraziye dayanır ve insanın onurunu, özgürlüğünü ve eşitliğini, doğayla ayrılmaz ilişkisini içsel ve devredilmez değerler olarak kabul eder.

Bireysel ve kolektif insan haklarının korunması ve güvenceye alınması devletin temelidir ve tüm eylemlerini belirler. Devletin görevi, eşitliği ve insanların siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel hayata entegrasyonunu ve potansiyellerine göre gelişebilmelerini sağlamak için gerekli koşulları yaratmak ve hizmetleri sağlamaktır.”

Ekonomik anlamda sosyal yaradım ve konutlar başta olmak üzere Avrupa'nın “sosyal devlet” uygulamalarını içerirken siyasi ve idari alanda ise bölgelerin özerkliğini güçlendirip doğrudan temsiliyetin organlarını güçlendirmeyi içeriyordu.

Önemli değişikliklerin başında yerli halkların tanınması, çok kültürlülüğün kabul edilmesi ve gelişiminin teşvik edilmesi geliyordu. Böylece anayasada aynı zamanda yüz yıllık yerli halkların inkarı siyaseti son bulacak, kendi kaderini tayin hakkı düzeyinde olmasa da yerel özerklik güçlendirilecekti.

Toplumsal cinsiyet eşitliğine dayanan anayasa kürtaj hakkını tanıyacaktı.

İklim krizi anayasal düzeyde ilk defa tanınacak ve ona karşı mücadeleyi devletin temel görevleri arasına alacaktı.

“Kurucu meclis”teki üstünlüğe dayanarak oluşturulan anayasa taslağı bu bakımdan ilericiydi ve burjuva demokrasisi sınırlarını gerçekten de zorluyordu.

Böyle olmasına rağmen kapitalist üretim ilişkileri ve üretim tarzına, mali oligarşinin, burjuvazi ve büyük toprak sahiplerinin egemenliğine “dokunmuyor”. Ayrıca yerli halkları tanıması bakımından ileri olsa da “devletin ayrılmaz birliği”ni vurgulamaktan da geri durmuyordu.

Yeni Anayasanın Reddi

4 Eylül’de düzenlenen referandumda yeni anayasa taslağı yüzde 62 ile reddedildi.

Onay ise yüzde 38’de kaldı.

Referandumda sandık zorunluluğu olduğundan sandığa gidenlerin oranı yüzde 50’den yüzde 86’ya çıktı. Özellikle de yoksul bölgelerde 5,4 milyon seçmen ilk kez oy kullandı. Yeni seçmenlerin yüzde 96’sı “ret” oyu verdi. Seçmenlerin sosyo-ekonomik durumlarına göre değerlendirilmesinde toplumun en zayıf kesiminin yüzde 75’inin ret oyu verdikleri açığa çıkıyor. Dahası, referandumda apuebo oyu kullananlar ile 2022 başında Boric’e oy verenlerin aynı kaldığı görünüyor. Bu hükümetleşen “sol” ittifakın kitle desteğini genişletemediğinin, “kendi” kitlesi dışındaki halkı, emekçileri yeni anayasa için seferber edemediğinin verisidir. Dolayısıyla bu, en başta Boric ile burjuva ve emekçi solun ittifakına dayanan hükümetinin başarısızlığıdır.⁴

Nasıl olur da referandumun değişmesi gerektiği konusunda yüzde 80 civarında bir irade beyanı olur da yeni anayasa yüzde 38 tarafından onaylanır?

Birinci ve temel faktör referandumu önceleyen çalışmalarındaki eşitsizlik ve

⁴ Bkz. https://lateinamerika-nachrichten.de/artikel/es-geht-von-vorne-los/Camila_Vergara,_Chiles_Rejection,_NLR (<https://newleftreview.org/sidecar/posts/chiles-rejection>)

karşı-devrimci kampanyanın demagojiye dayalı dezenformasyonu oldu.

Bir aylık referandum tanıtım kampanyasına en az bir milyon dolar harcanmış, bunların yüzde 90’ı Rechazo (Red) cephesine ait. Rechazo cephesi sağcı partiler, Hristiyan demokratların bir bölümü ve yeni “merkezci” “Amarillos por Chile” koalisyonundan oluşuyordu.

Rechazo cephesi müthiş bir dezenformasyon kampanyasına imza attı. Yalan ve demagoji propaganda faaliyetinin temel aracı oldu. Sağcı politikaların Rechazo toplantıları esnasında anayasa taslağının yanlış

kopyalarını dağıtmasından TV programlarında taslağın içeriğine dair yalanlara kadar bir dizi “kirli” yöntemlere başvurdu. Tekelci medya ve basın Rechazo’nun ajitasyon organları işlevi gördüler.

Kışkırtma konusu olan üç konu; emekçilerin özel mülkiyet hakkının ellerinden alınacağı, tercihe bağlı kürtaja hamileliğin geç bir dönemde izin verileceği ve yerli halkların ülkeden kopmalarına kapı aralanacağı iddiasıydı.

Kısacası, Rechazo cephesi emekçilerin ve halkların “geri” duygu ve tepkilerinden tutarak özellikle de antikomünist “ezberler” ile cinsiyetçi-

lik ve şovenizmi kışkırtma yöntemini etkili tarzda kullanabildi.

Evangelik kilise de kürtaj karşıtlığı temelinde Rechazo’ya dahil oldu.

Süreç boyunca 130 bin Dolar’ın Facebook ve Instagram’da reklamlar için harcandığı, bunların yüzde 97,4’ünün Rechazo’yu teşvik ettiği rapor edilmiş. Uluslararası Think-Thank’ların yardımıyla video klipler yayımlandı.

CIPER’in yaptığı bir araştırmaya göre Rechazo seçmenlerinin çoğu ya yeni anayasa evlerini veya emeklilik fonuna ödedikleri parayı kaybedeceklerinden ya da Şili’nin bölüneceğinden korkuyorlar.⁵

Marks ve Engels’in “Egemen sınıfın düşünceleri, bütün çağlarda, egemen düşüncelerdir, başka bir deyişle, toplumun egemen maddi gücü olan sınıf, aynı zamanda egemen zihinsel güçtür”⁶ belirlemesi “anayasal çözüm” stratejisi izleyen “sol lider” Boric’in hükümet olduğu ve halk ayaklanmasının sesinin daha yankılandığı ülkede, Şili’de de referandum sürecini belirledi.

Nihayetinde ikinci temel faktör Boric hükümetinin “uzlaşmacı” karakterinin yarattığı kararsızlık oldu.

Rechazo’nun etkili kampanyası karşısında Apruebo cephesinin durumu neydi?

Rechazo nasıl bir kampanya örgütledi?

İçler acısı bir kendiliğindencilikti yaşanan.

Halka anayasanın gerçek içeriği kavratılmadı. En önemlisi, bunun araçları etkin kullanılmadı.

⁵ <https://www.ciperchile.cl/2022/09/07/120-residentes-de-12-comunas-populares-de-la-region-metropolitana-explican-por-que-votaron-rechazo/>

⁶ Marks/Engels, Alman İdeolojisi

Boric'in liderliğinde ne resmi propaganda yürütüldü ne bildiriler dağıtıldı ne de bilgilendirme çalışmaları yürütüldü. Çalışma merkezi bir yürütmeden yoksun bir şekilde STK'lar ve Apruebo cephesindeki partiler tarafından yürütüldü.

Dahası, Boric ve mevcut hükümet anayasa taslağının arkasında durmadı. Onun yerine süreç boyunca burjuvaziye ve Rechazo cephesine çeşitli güvenceler vererek taslağın altını oydu.

Mayıs 2022'de tamamlanan ilk haline karşın hükümet iki özel komisyon kurarak taslağı "harmonileştirmek" üzere müdahale etti. Sürecin sonunda hükümet doğal kaynaklar, su ve yerli halkların bölgeleri ile ilgili mevcut yasalara dokunmama "önerisi yaptı". "Düzenli bir geçiş" kapsamında suyu senatonun çoğunluğunun "kamulaştırma"yı onaylamasına kadar özel şirketlerin elinde tutmayı önerdi. Senatörlerin yarısının sağcı olduğu gerçeği göz önünde bulundurulursa ve 2020'de aynı senatonun suyu insan hakkı olarak tanımaya karşı çıkması hatırlanırsa bunun alçak bir oyalama yöntemi olduğu görülecektir. "Kurucu mec-

lis" bu önerilerin hepsine boyun eğdi.

Referanduma haftalar kala "merkez sol" Concertracion ile "kapalı" ittifakı kapsamında yerli halkların haklarının sınırlarıyla ilgili güvence verdi. Ulusal siyasi sorunlar söz konusu olduğunda katkıların "bağlayıcı" olmayacağını vurguladı.

Eğitim, sağlık, emeklilik gibi hizmetlerde ise neoliberal özel niteliğe "şimdilik" dokunulmayacağı sözünü verdi.

Taslak daha onaylamadan onun ruhuna aykırı biçimde verdiği güvenceler tabii ki de onun işlevi, güçlü bir belge olarak kitleler tarafından sahiplenilmesini önledi.

Emperyalistlerin yarattığı histeri de etkili oldu.

Nihayetinde 2019 halk ayaklanmasıyla başlayan bir süreç 4 Eylül referandumunu ile sonlanmış oldu. Halk ayaklanmasını sönmüldürmek için yapılan bir uzlaşmanın sonucunda başlayan referandum süreci, reddilmesiyle kapandı.

Peki şimdi ne olacak?

En azından "anayasal çözüm" stratejisi bakımından ne olacağını söyleyebiliriz.

Bir anlaşmanın sonucu başlayan referandum süreci, bitti. “Kurucu meclis” de buna bağlı olarak çözüldü.

Yeni bir anayasa için bu kez parlamentonun nitelikli çoğunluğunun böylesi bir süreci başlatması gerekir. Parlamentoda Boric cephesinin zayıflığı koşullarında bu süreç ve yeni anayasa taslağı daha aşağılık bir uzlaşmanın sonucu olabilir ancak.

Süreçten kendince dersler çıkartan Boric, ilk olarak –2019 ayaklanmasının muhataplarından– burjuva sol ve liberal Cocertacion’cu kadroları kabineye aldı.

Referandumdan sonraki hafta öğrenci gençliğin öncülüğünde yeniden protestolar başladı. Hükümet –beklendiği üzere– sert müdahale etti.

Bazı Dersler, Hatırlatmalar

1920’de Komünist Enternasyonal’in dergisi Komünizm’de çıkan bir yazıda “Taktik, şimdiki zaman olarak önümüze çıkan gelecektir” diyordu.

Stratejiye bağlanmamış taktik de aslında gelecek ile ilgili gereken her veriyi sunuyor. Nihayetinde taktiği salt “bugün” ve “bugünün ufkuyla görünen ihtiyaçlar” ile sınırlayanlar, geleceği de şekillendiklerini unutup gidebilir.

Bu gerçeğin kavranmayışı devrimci stratejiye sahip özneler bakımından daha trajik bir durumdur.

Şili deneyimi böyle değil. Şili’de Boric liderliğinde burjuva sol ve emekçi solun reformcu kanadı arasındaki pragmatist bir ittifakın reformcu stratejisinin reformcu taktikleri ve onun “yenilgisi” söz konusu.

Boric’in temel yönelimi uzlaşmadır.

Anayasa sürecinin başlangıcı “parlamentar mutlak”ta imzalanan bir

sözleşmeydi. 2019 halk ayaklanması böyle sönlendi.

İkinci aşaması “yumuşak ve anlaşmalı” hükümet değişikliğiydi. Bu aşamada doğrudan halk hareketinin gücüne dayanarak Başkan seçildi.

Üçüncü aşama ise referandum süreciydi. Halk hareketi tehdidini sürekli cepte tutarak, ona ve onun gücüne dayanarak ama sayısız kez ihanet ederek ve burjuvaziyle uzlaşarak bu süreç sonlandı.

2019 halk hareketi ve ayaklanması, bu üç aşamada konsolide edilerek ve eritilerek yönetilir hale getirildi. Boric’in Şili mali oligarşisi bakımından işlevi buydu ve bunu başardı.

Şili örneğinde de bir daha açığa çıkmıştır ki cumhuriyet ve onun içeriği, anayasası, neoliberalizm ve tekçilik gibi yapısal özellikleri onun sınıfsal karakterine, yani gerçek egemenlik ilişkilerine bağlıdır. Neoliberalizmi veya yerli halklar sorununu rejimin yapısını, tekçilik ve sınırsız sömürüye dayalı küresel emperyalizme bağımlılığa dayalı işbirlikçi tekelleri burjuvazinin egemenliğini yıkmadan değiştirmek mümkün değil. Halk hareketinin gücüne dayanarak varacağı uzlaşma, ancak ve ancak daha yeşil, daha sosyal bir kapitalizm olabilir ki o da emperyalist küreselleşme koşullarında imkansızlaşmıştır.

Boric gibi uzlaşmaların sonucunda vardığınız yer mevcut düzenden çok farklı bir iddiası olmayan, ama bolca güzel ve kulağa hoş gelen laflara bürünmüş bir proje taslağıdır.

“21. yy’ın ilk anayasası” veya “tarihin en ileri anayasası” tanımları da gerçeği yansıtmıyordu. Bir burjuva cumhuriyet bakımından eşsiz olduğu doğrudur. Fakat ulusal sorun, hak eşitliği ve cins özgürlüğü, halkçılık

ve sosyalist demokrasi bakımından örneğin 20. yüzyılın ilk sosyalist anayasası olan SB Anayasası bin kat ileridir.

Reformcu heyecan bu bakımından belleksizdir.

Söz konusu “anayasal çözüm” denemesi a) güçlü halk hareketi b) “sol” hükümet koşullarında gerçekleşti; burjuva demokrasisi ve kapitalizm koşullarında oluşabilecek en olgun koşullar altında. Bu iki temel koşulun var olmadığı, dahası rejimin faşist nitelikte olduğu bir ülkede, örneğin Türkiye’de “anayasal çözüm” ve “seçimlere endeksli” mücadele taktiği kaçınılmaz olarak iki burjuva cephe- den birine yedeklenmeye götürür.

Emperyalist küreselleşme koşullarında, faşist diktatörlüğün egemenliği altında politik devrim, bu tür reformcu taktiklerden bin kat daha gerçekçidir. Reform stratejilerine bağlanmış bütün taktik denemeler bunu söylüyor.

Anayasalar ancak var olan, “oluşmuş” bir durumu “kayda geçer”. Sınıflar arası mücadele, burjuva kamp-

ları arasındaki çelişkili ilişkiler ve hakim yönetim modeli, yani toplamda güç ilişkilerin meydana getirdiği “yeni durum”lar onu belirler. Fiili mücadelede, bir bakımdan sahada kazanılmamış hiçbir hak, “anayasa değişikliği” ile kazanılamaz. Şili’de de halk hareketi ve onun öncüleri, değişikliği isteyen özneler, sınıflar ve güçler, “yeni durum”u yaratacak eylemi sonuna kadar götüremedikleri ve nihayetinde mali oligarşi ve emperyalizm ile uzlaşma çizgisi izledikleri için, anayasa da “çözüm” olamıyor. Olamaz da.

Şili’de Boric, hükümetleşme ve anayasa referandumu denemesi bu bakımdan bir “toplumsal dönüşüm örneği” değil, kitlelerin burjuva siyasete kanalize edilmesinin, halk hareketinin eritilmesinin bir örneğidir. Devrimci olan halk hareketine dayanarak rejim krizini derinleştirmek, saflarından gelişecek devrimci öncüyü ve proletaryanın siyasi ordulaşmasını büyütme, onu nihai devrimci ayaklanmaya hazırlamaktır. Tek yol devrimdir.

Tarihin ışığında İran'da kadın ayaklanması

Çiçek Otlu

Ayaklanmanın geldiği düzey kadınların geri dönüşü olmayan bir yola girdiklerini, eskisi gibi yaşamak istemediklerini, kendilerine dayatılan cins köleliğini tanımayacaklarını, zorla örtünmeye isyan ettiklerini, erkek egemen sistemde yaşamak istemediklerini beyan ediyor.

Rojhilatlı Jina Amini, 13 Eylül'de İran'da faşist molla rejimine bağlı "Gaşt-e Erşad" (İrşad Devriyesi) adlı ahlak polisi tarafından başörtüsünün altında saçı görüldüğü için vahşice dövülerek katledildi. Jina Amini'nin mezarı başında açılan "Mahsa, sen ölmezsin. Ve artık senin adın bir semboldür" ve "Jin, Jiyan, Azadi" yazılı pankartlar isyanın parolası oldu.

Ayaklanmanın sokağa taşmasını sağlayan kıvılcım Rojhilat'ta Kürt kadınlarının isyan etmesiyle başladı. Kürt kadınları, geçtiğimiz ay tescavüze uğramamak için kendini savunurken binadan atlayıp yaşamını yitiren Şiler Resuli'nin arkasından katilin "Bir kişi değil, bütün devletin ve kanunların" olduğunu dile getirdi. "Jin, jiyan, azadi" sloganıyla Kürdistan'da başlayan kadın isyanı İran'da 170'den fazla kente sıçradı. İran'da kadın kitleleri 1979 yılından sonra ilk kez bu denli büyük bir halk ayaklanmasına öncülük etti, rejimin beden politikalarına karşı kitlesel,

yaygın, ölümüne sokaklara dökülüp, radikal eylemler örgütledi.

İran'daki kadınların isyanı bizlere bir kez daha gösterdi ki, bireysel cinsel özgürlük talepli kadın özgürlük mücadeleleri toplumsal bir mücadeledir. Bu iki mücadele diyalektik bir bağla birbirine bağlıdır. İsyân, erkek egemenliğine karşı mücadelede konumlanmayan bir mücadelenin toplumsal devrimi örgütlemesinin koşulları olmadığını gösterdi.

Jina Amini'nin katledilmesiyle başlayan kadın isyanının niteliğini, taleplerini, bize ne söylediğini, anlamak için İran'da kadınların mücadele tarihine bakmamız bugünkü ayaklanmada kadınların rolünü anlamamızı da kolaylaştıracaktır.

Ayaklanmayı hazırlayan tarihsel kesitler

İran'da kadın özgürlük mücadelesi 20. yüzyılın başlarında başlamış olsa da aslında 1840'lı yıllara kadar uzanıyor. Bu yıllarda kadın hareketi

sosyal adaletin sağlanmasını, adaltsiz vergilerin düzeltilmesini, kadına karşı şiddetin yasaklanmasını, çok eşliliğin sınırlandırılmasını, kadın hakları ve eşitliğini savunan Babi hareketinin bir kolu olan Bahailer ile başladı. Hareketin benimsediği fikirler İran egemenleri tarafından tehlikeli görüldü ve Babi inancını benimsediği ve başörtüsünü takmayı reddettiği için 1852 yılında Tahirih Ghoratolein (Quarrat al Ayn) 28 yolcuyla birlikte idam edildi. İdam gitmeden önce Tahirih Ghoratolein “Beni istediğiniz zaman öldürebilirsiniz ama kadınların özgürleşmesini engelleyemezsiniz” diye haykırdı ve o günden bu yana bu sözler İranlı kadınların bilincinde bir bayrak oldu.

19. yüzyılın ikinci yarısında Rusya ve İngiltere İran ekonomisi üzerinde hegemonya kurar. Tütün üretiminin 50 yıllığına İngiltere’ye peşkeş çekilmesi, tütün üreticilerinin tepkisini çeker. Kadınlar tütün satan dükkanlara kepenk kapattırır ve tütün boykotu örgütlenir. Yapılan eylemlerin etkisiyle Şah İngiltere’ye tazminat ödeme şartıyla yaptığı anlaşmayı fesheder.

1906 İran Anayasa Devrimi’yle ortaya çıkan yeni anayasada, devle-

tin dini Şiiilik olarak benimsenir. Bu anayasayla birlikte devletin yapısı merkezileşmiş ve erkeklere oy hakkı tanınmıştır. 1906-11 Meşrutiyet hareketi döneminde “kadın encümenleri” adı verilen yarı gizli kadın konseyleri kurulur. 1906’da kadınlar peçeyi çıkararak vatandaşlık ve oy hakkı için eylemler yapar. Hükümet ve din adamları tarafından eyleme katılan kadınlar “kiralık fahişe” olarak suçlanırlar.

Kadın hareketinde üç dönem

İran’da asıl olarak 20. yüzyılda temeli atılan kadın hareketini üç döneme ayırabiliriz. İlk dönem 1906 “İnkılab-ı Meşrutî” (Anayasa devrimi) dönemi ile başlayıp 1925 yılında bir darbeyle Pehlevi hanedanlığının kuruluşuyla biten dönemdir. Bu dönemde ilk kez kadın haklarına yönelik olarak yayın yapan dergiler yayınlanmış, kadın hakları konusunda faaliyet gösteren dernek gibi kuruluşlar ortaya çıkmıştır. 1907’den 1911’e kadar Kaçar döneminde kadın hareketleri daha örgütlüdür; örneğin Kadınların Özgürlük Topluluğu, Kadın Birliği ve Devrimci Kadın Topluluğu başta olmak üzere birçok dernek bu dönemde kurulmuştur. Kadın hareketinin bu dönemdeki gündemi ise daha çok eğitim, evlilik ve boşanma, siyasal haklar ve örtünmeyle ilgili konular olmuştur.

İkinci dönem, 1925’de Rıza Şah hanedanı ile başlayıp 1979 Humeyni dönemiyle biten dönemdir. Pehlevi monarşisi başlangıçta iktidarını güçlendirmek için Şii ulemaların desteğini aldı. Rıza Şah, devleti merkezileştirdikten sonra ulemaların etki alanını ve yetkilerini daralttı. Yeni laik eğitim kurumlarının kurulması,

ulemaların tekelindeki şer'i ve örfi mahkemelerin uygulama alanlarının sınırlandırılması, günlük yaşamda dinsel giysilerin giyilmesinin ve kadınların başlarını örtmelerinin yasaklanması bu döneme rastlar.

İran, 1936 yılında başörtüsünü yasaklayan ilk Müslüman ülke oldu. Bu yıllarda kadınların siyasal ve örgütlenme gibi hakları yerine daha çok gündelik yaşamını olumlu temelde etkileyen kimi sınırlı reformlar yapıldı. Kadınlar üniversiteye girme ve kamu kurumlarında çalışma gibi haklar elde etseler de örgütlenmelerinin önündeki engeller sürdü. Kadın dernekleri kapatıldı.

Sovyet devriminin ve dünyada gelişen kadın hareketinin etkisiyle kadın hakları ve eşitliğine yönelik mücadele eden kadın örgütleri kuruldu. Kadın dergileri yayın hayatına başladı. Kadın örgütlerinin mücadele ettiği konular birinci dönemdeki gibi eğitim, evlilik/boşanma, örtünme zorunluluğunun kaldırılması gibi olsa da, dönemin ayırt edici yanı oy hakkı başta olmak üzere siyasal hakların da görünür kılınmasıdır. Dönemin kadın hareketi, henüz toplumsal cinsiyet rollerini reddeden bir hatta olmasa da kadınların bireysel cins özgürlük taleplerini açığa çıkardı ve kendi örgütlenmesinin yolunu açtı.

1941'de babasının yerine geçen Muhammed Rıza Şah, anayasaya bağlı kalacağını taahhüdünü verdi, siyasal tutukluları serbest bıraktı ve iktidar karşıtı gruplar üzerindeki baskıyı azalttı. Türban yasağı ve kadın örgütlerinin kurulmasına dönük yasaklar kaldırıldı. Partiler ve örgütler yeniden kurulmaya ve örgütlenmeye başladı. Çeşitli yayınlar basıldı. Kadınların eğitim/çalışma hakkı yasalarda güvenceye alındı.

Tahran'da ilk üniversite açıldı. Kadınlar üniversiteye gitmeye başladı. Evlilik yaşı en az 15 olarak belirlendi. Bu dönemdeki kadın örgütleri genel olarak evlilik, örtünme, çocuk bakımı ve aile yaşamı üzerine mücadele örgütledi.

Kurulduğu günden itibaren Şah yönetimini ve hanedanın ABD yanlısı politikalarını eleştiren TUDEH; 1943 yılında partinin kadın kolları İranlı Kadınlar Teşkilatı ve Demokrat Kadınlar Topluluğu kurarak İran'da kadınların sorunlarıyla ilgilenen ilk siyasi parti oldu. Kadınlar, toplumsal cinsiyet eşitliği gibi konularında faa-

Sovyet devriminin ve dünyada gelişen kadın hareketinin etkisiyle kadın hakları ve eşitliğine yönelik mücadele eden kadın örgütleri kuruldu.

liyet yürüttü. Uyanışımız adlı bir kadın dergisi çıkardı. Bu çalışmalarıyla TUDEH, kadınları destekleyen ilk siyasi parti olmasının yanı sıra, yoksul ve işsiz kadınlara iş buldu. Bu kadın örgütü, kadın işçilerin eşit işe eşit ücret talebi ve kadınların oy hakkına sahip olması mücadelesinin öncülüğünü yaptı. Ancak 1949'da TUDEH gibi faaliyetleri yasadışı ilan edildi.

Ulemalar, bu dönemde etki gücünü arttırdı, Kербela'da tekrar yas törenleri düzenlemeye başladı. 1948'in başlarında ulemalar tarafından verilen fetvaya göre, başı açık kadınların pazar ve çarşıda alış-veriş yapması yasaklandı.

1951-53 Musaddık dönemi ve 1953 ABD-İngiltere destekli darbe süreciyle Şah Rıza'nın yeniden ik-

tidarı eline alması sürecinden geçen İran halkları yeni bir döneme girdi. Devrimci, komünist hareket için ise şiddetli bir devlet terörü dönemiydi bu. Devrimci örgütlerin saflarında yer alan kadın devrimciler de işkence, ölüm ve zindan politikalarından payını aldı. Kadın dernekleri kapatıldı. Kadın örgütleri devlete bağlandı.

1963 yılında ilan edilen “Ak Devrim” ile hem toprak reformu hem de kadın hakları konusunda kimi gelişmeler yaşandı. 1943 yılında kurulan Kadınlar Cemiyeti’nin öncülüğünde 1963’de çalışan kadınlar oy hakkı için genel grev ve yürüyüş örgütledi. 1963 yılında yaptıkları bu protesto gösterileri sonucunda kadınlar ilk kez seçme ve seçilme hakkını kazandı. Meclise 6 kadın vekil seçildi. 1966 yılında kurulan İran Kadın Örgütü’nün mücadelesiyle 1967 yılında Aile Koruma Yasası kabul edildi. Yasa kadınlara boşanma ve kürtaj hakkı, eşlerinin ikinci bir evlilik yapmasında söz hakkı ve evlenme yaşınının 18’e yükseltilmesi gibi maddeleri kapsıyordu. Kadınlar için çalışma yaşamı düzenlendi. Ancak Aile Koruma Yasası 1973’te kaldırıldı. Yeni oluşturulan yasa ile kadınlara iş yaşamı, eğitim alanları bir kez daha yasaklandı. İslami kurallara göre giyinmeyen kadınlar işten çıkarıldı, erken emekliliğe ve evde kalmaya zorlandı. Kadınların çalışması, seyahat etmesi, eğitim hakkı erkek akrabalarının izin vermesi şartına bağlandı. Doğum kontrolü ve kürtaj hakkı yasaklandı.

1979 demokratik devrimi ve kadının durumu

1960-70’li yıllar Şii ulema hareketinin giderek geliştiği bir dönem oldu. Şah’ın her geçen gün baskı

politikalarını arttırması, ABD’yle iş birliği temelinde girdiği iş birliği batıcı tutum, devlet bütçesinin çoğunluğunun orduya ayrılması, tek partili yaşama geçilmesi (Diriliş Partisi), Şii hareketinin başını çeken Humeyni’nin de şah rejimine öfke duyan halk kesimleri içinde etki gücünü arttırdı.

1978 yılına gelindiğinde Rıza Şah yükselen kitle hareketini bastırmak için olağanüstü hal ilan etti. Bu halk hareketi içinde kadınlar da özne olarak yer aldı, demokratik talepli mücadelenin etkili bir gücü oldu. 1979’da halk hareketi İran’da ulusal demokratik devrimle sonuçlandı, Şah rejimi yıkıldı. Demokratik devrim dönemi kadın hareketini de olumlu yönde etkiledi. Verilen mücadelenin sonucu olarak kadınlar Şah rejiminde kaybettikleri hakları fiilen kazandı. İktidar gücü haline gelen Şii ulema hareketi ise henüz tam olarak iktidara gelmediği için başlangıçta kadın özgürlükçü mücadeleye karşı çıkmadı. 1979 devrimiyle birlikte politik özgürlük dönemine girildi.

Bilinenin aksine 1979 devrimi İslam Devrimi olarak başlamadı. Şii kitle hareketi kadar sol, devrimci kitle hareketi de yüksekti. Örneğin, 1978'de yükselen kitle hareketiyle birlikte gittikçe güçlenen Halkın Fedaileri örgütü, '79 devrim sürecinde yarım milyon insanı harekete geçirecek güce ulaştı. Bu dönemde iki kadın grubu öne çıktı. İlki, Fedailerin saflarında örgütlenen Ulusal Kadınlar Birliği'ydi. Hemşire, öğrenci ve öğretmenlerden oluşan bir birlikti. "Eşitlik" ve "Kadın ve Mücadele" adlı dergi çıkardı. Diğeri ise bağımsız, Marksist kadınların da öncülük ettiği Kadınların Kurtuluşu örgütüydü. Bunlar da aynı isimlerle yayın çıkardı. Kadınlar, bu dönemde rejime karşı etkin mücadele yürüttü. Rejimin kadın düşmanı politikalarını reddeden kadın örgütleri bir araya gelerek Kadın Dayanışması Komitesi'ni kurdu. Çalışma alanında ve yaşamda eşitlik talebi ile çalışmalar örgütlendi. İran'da kitleler arasında etkin olan "Halkın Fedaileri" kadın kitlelerinin taleplerini sahiplendiğini belirtse de yaşanan ayrışma

krizi ve kadın özgürlük mücadelesi sorunlarını devrime erteleme bakışı açısı da eklenince söz ile eylem arasında uyumsuzluk gelişti.

1979'da Humeyni'yle ittifak yaptığı Fedaileri böldü. Örgütün önemli bölümü bu ittifakı desteklerken dikkat çekici bir devrimci kadın bu süreçte öne çıktı. Ayrılan bölüğün başını çeken, 1953 sonrası devrimci, komünist örgütlere yönelik zulüm döneminden sınanarak geçen Eşref Dehghani adlı kadın devrimci Halkın Fedaileri Gerillaları Örgütü'nü kurarak Humeyni rejimine karşı silahlı direnişe geçti. Bu mücadele 1983'te yenilgiyle sonuçlandı.

"İslamcı Marksist" diye bilinen Halkın Mücahitleri kadınların peçe takması gerektiğini, kadının asli görevinin ev hizmetçisi olduğunu belirtti.

Politik İslamcı faşist rejimin inşası ve kadınlar

1981 yılında sol, sosyalist, devrimci, demokratik güçleri kanlı şekilde tasfiye eden Humeyni rejimi hızla kadın haklarına yöneldi. Politik İsl-

İslamcı rejimin ilk hamlelerinden biri kadınlara oldu. Rejim taraftarı kitle “kadınlara başörtü takmanın ve örtünmenin zorunlu kılınması” taleplerini yükseltti. Rejim tarafından kurulan “İslamcı Devrimci Komiteler” örtünmemiş kadınlara şiddet uygulamaya başladı. Rejimin kadın politikalarının desteklenmesi ve kadın kitleleri içerisinde yayılması için İslamcı Kadın Hareketi kuruldu. İslamcı iktidarın ilk yıllarında rejim kamuda çalışan kadınları erken emeklilik ve daha az çalıştırma politikası ile eve geri gönderdi. Hem kadınların güçlü ve kitlesel direnişi

Humeyni rejimi iktidarını sağlama aldığını anladığı andan itibaren şeriat yasalarını kabul etti ve kadınlara daha yoğun saldırıya girişti.

hem de İran-İrak arasındaki savaşta-ki iş gücü ihtiyacından dolayı kadınlar iş yaşamına yeniden katıldı. Kadınlara istihdam sağlayan başka bir nedense eğitim, sağlık hizmetlerinin kadınlara kadınlar tarafından verilmesi zorunluluğundan dolayıydı.

8 Mart 1979 Uluslararası Dünya Emekçi Kadınlar Günü kutlamaları ile ilgili Humeyni 8 Mart’ın batı icadı olduğunu ve kadınların şeriat kurallarına göre kapanması gerektiğini söyledi. Bunun üzerine “Yeni rejimin kadın düşmanı düzenlemelerine karşıyız” diyen yüz binlerce kadın 8 Mart’ta sokaklara çıktı. Kadınlar, “Özgürlük için devrimi yaptık, elimize geçen tutsaklıktır”, “Özgürlük ne Doğulu ne Batılıdır, evrenseldir”,

“Kahrolsun diktatörlük” sloganlarıyla sokakları inletiyordu. Kadınlar, özgürlüğü temel hareket noktası yaptılar ve siyasal İslamcılara karşı demokratik mücadelenin öncüsü oldular. Tahran’da örgütlenen 8 Mart eylemine rejim yanlıları kırık şişe, kezzap, sopa, taşlar ve cinsel içerikli hakaretlerle saldırdı. Kadınların altı gün boyunca süren kararlı direnişi karşısında Humeyni konuşmasının yanlış anlaşıldığını, hicabı isteyen kadının takacağını açıklamak zorunda kaldı.

Humeyni rejimi iktidarını sağlama aldığını anladığı andan itibaren şeriat yasalarını kabul etti ve kadınlara daha yoğun saldırıya girişti. Kadının toplumsal rolünün geniş aile yetiştirmek ve ev işleri olduğunu belirterek, kadın merkezlerini kapattı. Aile Koruma Kanunu’nu zaten 1979’da yürürlükten kaldırdı. Bu kanunun kaldırılmasıyla birlikte kadınlar için yasal evlilik yaşı 13’e düşürüldü, çok eşliliğe yasal izin verildi ve kadınların vesalet haklarına ciddi sınırlamalar getirildi. 9 yaşından itibaren kız çocuklarının örtünmesi zorunluluğu getirildi. Bütün kamusal alanlarda cinsiyet ayrımı mecburi kılındı. Dini okullar dışında kadınların eğitim hakkı elinden alındı. Meclis tarafından Ocak 1981’de kabul edilen Kıyas Yasası’na göre hicap giymeyen kadınlar için taşlama ve kırbaç cezası, tutuklama, kezzap ile yüzü veya vücudu yakma gibi cezalar kabul edildi. Bir erkeğin şahitliği iki kadının şahitliğine denk kabul edildi. Şeriatı göre kadınların yargıç olamayacakları açıklandı. En önemlisi politik/aktivist olan kadınlar politikadan men edildi. Örtünme yeniden zorunlu hale getirildi. Yasal değişikliklerle birlikte kadının bedeni, emeği, toplumsal, sosyal yaşamı de-

netim altına alındı. Kadına uygulanan erkek-devlet şiddeti yasallaştırıldı. Kadın eve hapsedilerek kadının adı, varlığı yok sayıldı. Ailenin kurumsallaşması kadına “anayasal şiddet” uygulanarak güvence altına alındı.

Faşist molla rejimi İran toplumunun kötülüklerden korunmasının yolunun erken evlilik ve aile kurmak olduğu yönünde sürekli propaganda yaparak İslami geleneksel ailenin kurumsallaşmasının adımlarını örgütlemeye başladı. Toplumda kadının yerinin eşi ve çocuklarının yanı olduğu ideolojik zehri sürekli pompalandı. Erkeğin çok eşli olması için devlet tüm olanaklarını sundu. Hatta bunu teşvik etmek için evlilik banka-

Erkeğin çok eşli olması için devlet tüm olanaklarını sundu. Hatta bunu teşvik etmek için evlilik bankaları kurdu.

ları kurdu. Humeyni, bu uygulamaları kadınların erkeklerden daha çok sayıda olması nedeniyle savunmuş ve “Fahişelik yoluna düşülmemesi için kadınların evlendirilmesi en iyi yoldur” demiştir.

Humeyni, faşist molla erkek egemen iktidarını korumak, aile ve evliliğin toplum tarafından kutsanması, İslami toplumsal yaşamın kurallarının uygulanması ve herhangi bir itirazın örgütlenmemesi için Devrim Komiteleri adı altında radikal milislerden oluşan bir yapılanma kurdu. Bu komiteler sokaklarda devriye gezerek hem erkeklerin hem de kadınların kıyafetlerine ve yaşam tarzlarına müdahale etmeye başladı, karşı çıkanlara yönelik çok sert uygulamalar yapıldı. Ardından

Devrim Muhafızları ve alt kuruluşu olan rejim yanlısı gençlerden oluşan paramiliter Besic Milisleri kuruldu. Bu örgütler toplumsal yaşamın her alanına müdahale etmeye, yan yana yürüyen, araçlarında seyahat eden çiftlere kimlik sorarak yakınlık derecelerini sorgulamaya başladı. Birbirleriyle akrabalıkları olmayan kadın ve erkekleri karakollara götürerek bir daha birlikte olmayacaklarına ve yürümeyeceklerine dair yazılı taahhütler aldılar.

Kadın İsyanı

Aktardığımız bu tarihe baktığımızda İranlı kadınların küçümsenmeyecek bir direniş geleneğine ve tarihi boyunca pek çok devrim ve değişim tecrübesine sahip olduğunu görüyoruz. Demokratik taleplerden hayat pahalılığına, emekli ve işçi maaşları protestolarından susuzluk eylemlerine, kadına yönelik erkek şiddetinden örtünme zorunluluğuna, fahiş zamlardan yolsuzluklara itiraz varıncaya kadar İran toplumunun birbirinden farklı kesimleri dozu ve talepleri değişken olsa da durmaksızın sürekli bir eylemsellik içerisinde yer aldı. Tüm bu hareketlerin içinde kadın kitleleri yerini aldı. Kimi zaman ise doğrudan kadın hakları talepli kitle hareketleri yaşandı. 1991, 2009, 2017, 2018, 2019 ve 2020’de yaşanan bu isyan ve ayaklanmaların en dinamik gücü kadınlardı.

Son 40 yıl içinde diktatörlüğün egemen gücü olan Şii ruhban sınıfı içinde radikal-reformcu ayrımları yaşandı. Ancak bu ayrışma demokratik temelde bir saflaşma yerine sömürünün biçim ve yöntemlerindeki yaklaşımlar üzerineydi. Yine de bu ayrışmalar sonucu özellikle seçim süreçlerinde yaşanan politik

gerilimler kadınların da söz söylemesine, yer yer kadın hareketinin canlanmasına zemin sundu. Örneğin, 2006'da kadınların vatandaşlık, velayet, şahitlik, evlilik, boşanma ve veraset gibi taleplerle başlattığı "Bir Milyon İmza Kampanyası" bunların en önemlilerindedir. Kampanyayı örgütleyen ve destek veren kadınlar ya tutuklandı ya da sürgüne gitmek zorunda kaldı. Ahmedinejad'ın 2009'da ikinci kez hileli bir şekilde cumhurbaşkanı seçilmesini protesto eden "Yeşil Hareket" eylemlerinde 26 yaşındaki İranlı kadın Nida Ağa Sultan'ın Besic güçleri tarafından katledilmesi üzerine eylemler ülkenin her yanına yayıldı.

1980 yılından bu yana 8 Mart'ın İran'da kutlanması yasak. 2006 yılında 8 Mart'ta ilk defa kadınlar Tahran'da İslam Danışma Meclisi önünde eylem örgütledi. Eyleme polis şiddetli bir şekilde saldırdı. 2009 yılından sonra da kadınların 8 Mart eylemleri örgütlemesi rejim tarafından yasaklandı. 8 Mart 2018'de uzun bir süreden sonra eylem örgütlemek isteyen 80'den fazla kadın tutuklandı.

60 kişi ertesi gün serbest bırakıldı, geri kalanı "zorunlu başörtüsü protesto ederek yolsuzluğa teşvik" ve "kamuyu rahatsız etmek" suçlamalarıyla hapis cezasına çarptırıldı.

2013'te Cumhurbaşkanı seçilen Hasan Ruhani döneminde kadınlara yönelik yeniden bir esneklik başladı; hatta Ruhani, İslami kurallara uygun giyinmeyen kişilerin İrşad devriyeleri tarafından gözaltına alınması hususunda, "Polis, hicap konusunda uyarıda bulunacak son kurum olmalıdır" diyerek geri adım attı.

Bu siyasi gelişmelerden yararlanan kadınlar, 2014 yılında örtünme zorunluluğuna karşı gazeteci ve kadın hakları savunucusu Masih Alinejad'ın da inisiyatifinde "Benim Gizli Özgürlüklerim" ve "Beyaz Çarşambalar" isimleriyle kampanya başlattı. Çeşitli kentlerden kadınlar, halka açık yerlerde başörtüsü olmayan fotoğraf ve videolar yayınlamaya başladılar. İran rejiminin kadınlara yanıtı, gözaltı, tutuklama ve ağır hapis cezaları oldu. Eylemlerin ülke çapına yayılmasından dolayı İrşad devriyelerinin sayısı artırıldı. İran Polis Teşkilatı Genel

Müdürlüğü'nün "İran'da kötü hicap-tan dolayı her gün 2 bin kadın gözaltına alınıyor" açıklaması bu yıllarda kadına düşman politikalarının boyutunu gözler önüne serdi. Bu yıllardan hemen sonra hız kazanan eylemlerden biri de "Benim kameram benim silahımdır." Kadınlar kendilerini taciz ve şiddet uygulayan erkeklerin görüntülerini çekerek ifşa etmeye başladılar.

İranlı kadınların stadyumlarda futbol maçı seyretmelerine ilişkin yasak nedeniyle kadınlar saç-bıyık takarak erkek kılığında stadyumlara girdi. Hapis cezaları aldılar. 2019 yılında "Mavi Kız" adı ile anılan Seher Hüdayari maç izlemek için stada gizlice girince hapis cezası verildi. Seher kendini yakarak bu durumu protesto etti. Protestoların ülkenin her yanına yayılması ve kitlesel etki gücü İran rejimine geri adım attırdı, kadınların ilk defa maç izlemesine izin verdi.

İran'da hükümet tarafından kutlanan ve resmi tatil ilan edilen "Erkekler Günü"nde de kadınlar her yıl sokakta. "Erkekler Günü"nde rejim AVM ve meydanlarda yiyecek, içecek dağıtıyor. Kamuda çalışan erkeklerle çeyrek, yarım altın veya para veriyor. Kadınlar bu günde bekaret kontrolüne, erkek egemen politikalara, cinsiyet eşitsizliğine ve örtünme zorunluluğuna karşı seslerini yükseltiyor.

Jin, jıyan, azadi

Jina'nın katledilmesinden bu yana Rojhilat ve İran'da devam eden kadın isyanının ülke çapında genel bir halk ayaklanmasına dönüşmesinin iki sebebi bulunuyor. Birincisi; ezilen halk kitlelerinin faşist molla rejimi altında yaşamak istememesi, rejimin halk kitleleri nezdinde

meşruiyetinin kalmaması, politik özgürlük sorunlarının büyümesi, devlet-halk çelişkisinin derinleşmesi, yoksulluğun artmasıdır.

İran rejiminin gelişen halk hareketlerini, sokak gösterilerini polis şiddetiyle durdurması, rejime karşı muhalif olan herkesi tutuklaması ezilen halk kitlelerinde büyük bir öfke ve tepki oluşturdu. İkincisi ise, meşruiyetini kaybeden ve ideolojik olarak zayıflayan rejimin kodlarını yeniden üretmek ve güçlendirmek için kadınlara ve LGBTİ+lara karşı savaş açmasıdır.

Son seçimlerde cumhurbaşkanı seçilen İbrahim Reisi, Ağustos ayında yeni bir emir yayınladı. Söz konusu emir başörtülü kadınların izlenmesini, cezalandırılmasını, tespit edilmelelerinin kolaylaştırılması için güvenlik kameraları takılmasını ve başörtüsü kurallarına aykırı içerik üreten herhangi bir İran'lıya zorunlu hapis cezası verilmesini öngörüyordu.

İslami geleneklere bağlı aile yapısının korunması ve güçlendirilmesi için son iki yıl içerisinde evlenme ve boşanma yasaları kadın aleyhine değiştirildi. LGBTİ+ dört kişi idam edildi. Doğum kontrol araçları ve kürtaj, engelli doğacak olan çocuklar için bile yasaklandı. Bu durumdan dolayı aynı zamanda kadın sağlığı hiçe sayıldı.

Kadınların çalışma hayatının önüne engeller çıkarıldı. Bekar kadınların hayatını kaybetmiş babalarının maaşlarından yararlanması engellendi. İran rejiminin bekası için yeni nesil kadınların doğum yapan birer makine olarak konumlanmasına karar verildi. İbrahim Reisi, ideolojik meşruiyetini yeniden kazanmak ve Taliban benzeri bir model yaratmak için kadınların tüm hak ve kazanımlarına saldırdı. Bu dönemde Dünya Ekonomik Forumu'nun hazırladığı Küresel Cinsiyet Eşitsizliği 2022 raporuna göre İran 146 ülke arasından 144'üncü sırada yer aldı.

Jina Amini'nin katledilmesini protestoyla kadınlar, erkek egemenliğini her açıdan kurumsallaştıran faşist molla rejimine karşı isyan bayrağını dalgalandırdı.

İranlı kadınlar “Jin, jıyan, azadi” ve “Kız kardeşimi öldürenleri bitireceğim” sloganları eşliğinde saçlarını keserek, başörtülerini yakarak 43 yıldır rejime karşı birikmiş öfkelerini ve kinlerini dışa vurdu. “Kürdistan'dan Tahran'a kadınlara karşı zulme son”, “İş, ekmek, özgürlük/serbest örtünme” ve “Zalime

ölüm, ister şah olsun ister dini lider” gibi sloganların yayılması hareketin yıllar içinde biriktirdiklerini, eylemin değiştirici gücünü gösterdi. Dünyanın farklı ülkelerinde yaşayan İranlılar ayaklanmaya sahip çıkarak yaşadıkları yerlerde eylemler örgütledi.

Cins ve sınıfsal mücadelenin taleplerinin birleşmesiyle ayaklanma rejimin tabanını oluşturan politik İslamcı kesimlerin baskın olduğu ideolojik kaleleri Meşhed ve Kum'dan, İran'daki Türk milliyetçiliğinin merkezi olan Tebriz'e, ayaklanmaların merkezi üssü Tahran'dan Rojhilat kentlerine kadar 170 kente yayıldı. Kasım 2022 verilerine göre, ayaklanmaya katıldığı için 12 bin 450 kişi ve 45 gazeteci tutuklandı ve 36 çocuk 450'den fazla insan katledildi. Binlerce insan yaralandı.

Kadın dayanışması

Bu ayaklanmada kadın dayanışması güçlü örüldü. Cins savaşımını erkek egemen ideolojinin saflaştıramayacağı, bölemeyeceğini gösterdi. Örneğin, “Kürdistan'dan Tahran'a kadınlar şiddet altında” sloganıdır. Tarihsel

olarak gerçekten kritik olan Azerbaycan eyaletindeki halkın Kürdistan'ı açık bir şekilde "Azerbaycan'ın gözü açık, Kürdistan'ın arkasında" sloganıyla desteklemesi, rejime karşı ezilen halkların birleştiğini ve rejimin oluşturduğu şoven, milliyetçi duyguların geriye düştüğünü gösteren önemli işaretlerdir.

İran halk ayaklanması son yıllarda dünyanın değişik ülkelerinde yaşanan kendiliğinden kitle hareketlerinden farklı olarak birkaç aydır sürüyor. Ayaklanmanın rejimin bütün vahşetine rağmen üç aydır devam etmesi, İran halklarında biriken öfkenin derinliğini olduğu kadar son

Rojhilat ve İran kadınları kendi ortak kadın örgütünü yaratmalı, öz savunma gücünü kurtarmalı ve erkek egemen faşist molla rejiminin mezarını kazmalıdır.

beş yılda yaşanan ayaklanmalarda özellikle genç kuşağın mücadele deneyimi biriktirdiğini gösterdi. Ayrıca kentleri ele geçirmekten yıldırım gösterilere, grevlerden boykotlara değişik mücadele biçimlerinin kullanılmasıyla kadın, öğrenci, öğretmen, işçi ve semt yoksullarını kapsaması ayaklanmayı dayanıklı kılıyor.

Geçmişten bugüne İran'da baskı altında olan kadınların başlıca mücadele biçimleri toplumsal yaşamda bireysel direnişler şeklindedir. Bu direnişleri örgütleyenler kadın aktivistler ve bağımsız feminist oluşumlardı. 100 bin kişiden oluşan Telegram grupları ile haberleşme ağı kuruluyor.

Rojhilat kadın hareketi öncülüğünde geliştirilmeye çalışılan devrimsel süreç, kadınların iradesi, kitleselliği ve cüretli duruşlarıyla İran rejimi karşısında yenilmez olduklarını gösteriyor. Ayaklanmada daha çok kadınların hedef alınarak katledilmesinin tek bir mesajı var: O da Ortadoğu'yu ve dünyayı etkileyecek olan kadın devrimini engellemek. Rejimin kadınları hedef alarak özel savaş ve katliam politikası uygulaması, erkek egemenliğinin yenilmesi için stratejik bir devlet planının devreye konulduğunu gösteriyor. Kadın düşmanı politikalar geliştiriliyor. Ayaklanma ile Kürt, Fars, Arap, Beluci ve Azeri kadınları başta olmak dünyadaki kadınlar "Jin, jıyan, azadi" sloganı etrafında kadın özgürlüğü çizgisinde birleşmiştir. Şimdi Rohhilat ve İran kadınları kendi ortak kadın örgütünü yaratmalı, öz savunma gücünü kurtarmalı ve erkek egemen faşist molla rejiminin mezarını kazmalıdır.

Jina Amini'nin katledilmesiyle kadınların ölümü göze alarak politik İslamcı rejime karşı sokaklara çıkmaları, başörtülerini çıkarıp yakmaları, "saç yoksa günah da yok" diyerek saçlarını kesmeleri, liseli ve üniversiteli genç kadınların okulları boykot etmeleri, şarkı söylemeleri, dans etmeleri ayaklanan kadınların özgürlük manifestosudur. Ayaklanmanın geldiği düzey kadınların geri dönüşü olmayan bir yola girdiklerini, eskisi gibi yaşamak istemediklerini, kendilerine dayatılan cins köleliğini tanımayacaklarını, zorla örtünmeye isyan ettiklerini, erkek egemen sistemde yaşamak istemediklerini beyan ediyor. Üç aydır devam eden halk hareketi 43 yıl sonra ilk defa faşist molla rejimine geri adım attırdı.

Rejim İrşad devriyelerini kaldırdığını duyurdu. Ancak, mesele, İrşad devriyelerinin kaldırılmasının çok ötesine geçmiş durumda. İranlı ve Rojhilatlı kadınlar artık özgürlüğünü ve erkek egemen rejimin yıkılmasını istiyor.

Ayaklanmaya katılan kadınların ve gençlerin polis şiddeti karşısında ortaya koydukları cüretli duruşları, halkların tek yumruk olmaları, tutuklanacaklarını, katledileceklerini bilmelerine rağmen sokakları terk etmemeleri faşist molla rejiminin

en büyük kabusu olmuş durumda. İran'da dolaşan cins özgürlükçü hayalet, başta Rojhilat ve İran kadınları olmak üzere tüm insanlığın bilincini, iradesini, mücadelesini, aklını, eylemini ve hayallerini değiştiriyor. Bizlere faşist erkek egemen sisteme karşı harekete geçmeden, örgütlenmeden hiçbir zincirin kopmayacağını gösteriyor. İran'da kadınların yaktığı özgürlük meşalesi İran sokaklarından dünya sokaklarına doğru tüm ışığını yayarak ilerliyor.

Kadın özgürlük mücadelesinin ihtiyaçları ışığında Dünya Kadın Konferansı

Jiyan Aspir

Elbette erkek egemenliğinin yadsınması olan kadın özgürlüğünün dünyasal karakterinin bu kadar belirginleştiği ve mücadelelerin de birbirinden etkilendiği bir süreçte bundan daha fazlasına ihtiyacımız var. Konferansın varoluş biçiminin sınırlı olması, onun öncülüğünü yapan Avrupalı güçlerin kadın özgürlük mücadelesine bakış açılarının sınırlılığıyla, kadın özgürlük mücadelesi için ayrı bir gelişme çizgisi ön görmemeleriyle ve meseleye stratejik yaklaşmalarıyla ilgilidir.

2-9 Eylül tarihleri arasında Afrika kıtasının Tunus ülkesinde Tabandan Kadınların 3. Dünya Kadın Konferansı düzenlendi. 42 ülkeden 450 kadının katıldığı konferans dünyadaki mücadeleciler için bir paylaşım zemini sundu.

HDP, SKM, TJA, Emekçi Kadınlar (EKA), Yeni Kadın, Avrupa Demokratik Kadın Hareketi, Alinteri, TOMİS Sendikası, Enternasyonal Emekçi Kadın Komisyonu PiA ve Yeni Kadın Dünyası dahil olmak üzere Türkiye ve Kürdistan'dan kadınların da geniş katılım gösterdiği konferans hakkında birçok haber ve yorum kaleme alındı. Biz bu yazıda Dünya Kadın Konferansı'nın uluslararası kadın özgürlük mücadelesi açısından önemine odaklanmak istiyoruz.

Konferansın Gerçekleştiği Koşullar

Tunus'taki Dünya Kadın Konferansı, kadın özgürlük mücadelesinin hem nicelik hem de nitelik olarak yeni bir düzeye ulaştığı bir dönemde gerçekleşti. 2015'ten bu yana bir yanda artan kadın katliamları, faşist cinsiyetçi siyasetçilerin iktidara gelmesi, kürtaj yasakları gibi gerici pratiklere, diğer yandan da kürtaj hakkı için kitlesel seferberliklere, kadın isyanlarına ve kendi kulvarında gelişen Rojava'daki kadın devrimine şahit olduk.

Elbette kadınların belirleyici bir toplumsal siyasal güç haline gelmesi tesadüf değil. Giderek artan ve görünür olan toplumsal cinsiyet çelişkisinin kaçınılmaz sonuçlar doğurması kadın isyanı ve devriminin maddi temelini olgunlaştırıyor. Emperyalist

küreselleşme evresinde kadın emek gücünün ve kadın bedeninin sömürsü had safhaya ulaşmış, ataerkil şiddet artarken, kadınların üretime, eğitime ve diğer tüm sosyal alanlara erişimi özgürlük bilincinin yeni boyutlara ulaşmasına daha elverişli bir nesnel temel oluşturuyor.

Geniş kadın kitlelerinde artan bu özgürlük bilinciyle birlikte, son on yılda kadınların siyasi reflekslerinin de sıçramalı bir şekilde arttığını, yeni kuşaklar başta olmak üzere daha geniş kitlelerin harekete geçtiğini ve en ufak özgürlük talebi için bile büyük mücadeleler verildiğini görüyoruz.

Erkek egemenliğin maddi-toplumsal yapıları bu bilincin önündeki temel engel olmaya devam ediyor ve kadınlarla ilgili her meselenin siyasallaşmasına yol açıyor. Öyle ki, her cins çarpışması giderek toplumsal düzenin bütünüyle yüzleşmek zorunda kalıyor. Farklı ülkelerde, değişen koşullar altında patlak veren kadın özgürlük mücadeleleri birbirini beslerken, kadınlar arasında ortak düşmana karşı duygu birliği gelişiyor. Bu duygu birliği kadınların kitlesel seferberliğini etkileyen başat faktörler arasında. Dünya çapında kadınlar

arasında dayanışma eylemleri artıyor, kendiliğinden eylem birlikleri oluşuyor, sloganlar ortaklaşıyor.

Dünya Kadın Konferansı, kadın kitleleri arasında daha önceki tüm seferberliklerin ve örgütlenmelerin sınırlarının aşıldığı, erkek egemen şiddete karşı örgütlü silahlı direnişlerin geliştiği bir dönemde gerçekleşti. Bu dönemde kendiliğinden oluşan eylem birliklerini örgütlü eylem birliklerine dönüştürme, ortak mücadele ve dayanışmayı geliştirme ihtiyacıyla, dahası, kadın kitlelerini kendi kurtuluş programları etrafında, onun araç biçimleriyle buluşturma göreviyle karşı karşıyayız.

Bütün Kıtalardan Katılım Zenginliği

Almanya Marksist Leninist Parti (MLPD) Enternasyonalizm Sorumlusu Monika Gärtner-Engel 1995 yılında sonucusu Pekin’de düzenlenen BM Kadın Konferansı’ndan esinlenerek, 2000’li yıllarda öz örgütlülüğe dayanan bir kadın konferansı sürecini başlattı.

Ağırlıklı olarak Latin Amerika’dan kadın örgütleriyle başlatılan hazırlık sürecine Türkiye ve Kürdistan’dan MLKP de dahil oldu. Konferansın

öncülüğünü Marksizm-Leninizm iddiasına sahip olan partilere bağlı kadınların yapması konferansın karakterini de şekillendirdi. Örneğin, Venezuela'da 2011 yılında gerçekleşen 1. Dünya Kadın Konferansı 8 Mart'ın 100 yılına atfedildi. Konferansın katılımcıları arasında farklı partilerden çok sayıda kadının yanı sıra, ulusal özgürlük hareketlerinden, ekoloji hareketlerinden, sendikalarından, demokratik kitle örgütlerinden, dini örgütlenmelerden veya burjuva hükümetlere yakın kadınlar bulunuyordu. Bu yılki konferansa

Her ne kadar konferans en geniş kadın kesimlerini kapsama ve “tabandan gelen kadınların” konferansı olma iddiasına sahip olsa da, güncel ve kendiliğinden kadın hareketlerinden öznelerin temsiliyetleri oldukça zayıftı.

ABD, Afganistan, Almanya, Arjantin, Bangladeş, Belarus, Bosna, Botsvana, Burkina Faso, Eritre, Etiyopya, Batı Sahra, Togo, Güney Afrika, Bakur-Başûr-Rojava-Rojhilat Kürdistan, Türkiye, Lübnan, Meksika, Kolombiya, Namıbya, Nepal, Hollanda, Filistin, Peru, Sri Lanka, Polonya, İsviçre, Fransa, Gambiya, İran, Kamerun, Gabon, Kolombiya, Kongo ve Tunus'tan kadınlar katıldı.

Afrika, Arjantin ve İran'dan gelen pek çok temsilci yıllardır Avrupa'da yaşayan göçmenlerdi. Konferans, hazırlık çalışmalarının esasen Avrupa'dan yapılması nedeniyle,

Avrupa merkezli bir nitelik taşıdı. Katılımcıların büyük bir kısmı hazırlık çalışmasının ağırlıklı olarak omuzlandığı Almanya'dan gelmekteydi. Eleştirilecek bir durum olmakla birlikte, bunun diğer yandan Almanyalı ve Batı Avrupalı kadınların konferans için gösterdikleri gerçek çabaların doğal bir sonucu olduğunu da teslim etmek gerekir.

Konferansın yönelimi ve yöntemleriyle ilgili ciddi tartışmaların yaşandığı 1. Dünya Kadın Konferansı'nın ardından Latin Amerikalı kadınlar büyük ölçüde konferanstan çekilirken, bu konferansta Kuzey Afrika ve Ortadoğu'dan kadınların katılımı öncekine kıyasla daha yüksekti: Batı Sahra, Afganistan, İran, Tunus, Filistin, Kürdistan'ın tüm parçaları ve Türkiye'den kadınlar konferansın Ortadoğu ayağını oluşturdu. Dünyadaki devrimci demokratik mücadelelerdeki yeri itibarıyla büyük önem taşıyan Kürt özgürlük hareketi, Filipinler devrimci-demokratik hareketi, Filistin Halk Kurtuluş Cephesi, Türkiye'den KBDH bileşenleri, Afganistan'dan Rawa, Batı Sahra'dan Polisario Cephesi temsilcilerinin katılımı da konferansa ayrı bir nitelik kazandırdı.

Her ne kadar konferans en geniş kadın kesimlerini kapsama ve “tabandan gelen kadınların” konferansı olma iddiasına sahip olsa da, güncel ve kendiliğinden kadın hareketlerinden öznelerin temsiliyetleri oldukça zayıftı. Örneğin seyahat koşulları nispeten daha elverişli olan Polonya'daki kürtaj hakkı mücadelesi hareketinden, İtalya'da kadına yönelik şiddete karşı patlak veren hareketten ve diğer mücadele alanlarından katılım yoktu. Günümüzün feminist hareketlerinin Dünya Ka-

dın Konferansı'na ilgisi de düşüktü. Bunun temel sebebi konferansın örgütleyici kuvvetlerinin bu kesimlerle bağının ve politik mücadelelere yaklaşımlarının zayıflığıdır, aynı zamanda feminist ve kadın örgütlerinin bir bölümünün komünizm fikri ile arasındaki mesafedir.

Konferansta Öne Çıkan Tartışmalar

Konferansta dünya kadın hareketinin durumu, pratiği, geleceği ve mücadele perspektifleri hem atölyelerde hem de genel mecliste tartışıldı. Kıta raporu üzerinden sunulan siyasi analizlerin yanı sıra konferansta kadınların hayatını etkileyen gündelik konular da konuşuldu. Acıların paylaşıldığı, deneyimlerin aktarıldığı duygusal anlar da yaşandı. Tanıklar Bosna'da savaş silahı olarak kullanılan tecavüz saldırısı, Afrika'da kadın sünneti vahşeti, Êzidî kadınların köleleştirilmesi üzerine konuştular. İşçi kadınlar ve sendikal mücadele, kadın emeği, genç kadınlar, göç, emperyalizm ve faşizm, şiddet ve öz savunma, kadın tarım işçileri, seks işçiliği, sosyalizm ve kadın özgürlüğü, LGBTİ+ gibi pek çok konu etrafında da birçok atölye düzenlendi.

Konferansta tartışılan önemli konulardan biri de toplumsal devrim içinde bir kadın devrimi başlığıydı. 31 atölye çalışması arasında Sosyalist Kadın Meclisleri (SKM), Sosyalist Kadınlar Birliği (SKB) ve Kongra Star Diplomatik İlişkiler Komitesi tarafından düzenlenen atölyeye ilgi yoğundu. Rojava devriminin deneyimleri ışığında kadınların özerk bir toplumsal örgütlenmeye gitmesinin ve iktidara cins olarak dahil olmasının önemi vurgulandı. Bir kadın devrimi de olan Rojava devriminde kadınların siyasi yönetim ve silahlı mücadelede ulaştığı örgütlenme düzeyi tartışıldı. Kadın devriminin maddi-ekonomik temeli MLKP'nin kadın devrimi programı sunumuyla anlatıldı. Kadın devrimini benimseyen ve kendisine görev bilen Kürt ulusal demokratik kadın hareketi ve sosyalist kadınlar Dünya Kadın Konferansı'nda bu kavramı sloganlaştırdı.

Devrimci veya reformist zeminde bulunan komünizm iddialı partilerin pek çok temsilcisi ise "kadın devrimi" kavramını benimsemedi ancak tek başına sınıf mücadelesinin erkek egemenliğini nasıl yenebileceğine dair dünya kadınlarına ikna edici ar-

gümanlar da sunamadı. Tezleri “Tek yol sınıf mücadelesi” olarak özetlenebilecek bu kesim, sınıf mücadelesiyle kadın özgürlüğünün ve kadınların tek tek kazanımlarının hangi mekanizmalarla güvence altına alınabileceği, geçmişten hangi dersler çıkarılacağı konusunda ilerletici bir görüş açısına sahip değildi.

Dahası, toplumsal analizlerinde cins ayrışmasının sınıf ayrışmasıyla nasıl iç içe geçtiği konusunda da güçlü yanıtlar üretilemediler. Öyle ki, analizlerinde “ataerkillik” kavramı dahi geçmiyordu. Kimi sadece ajitasyon amaçlı kullanırken, MLPD gibi teorik görüşlerini dünya çapında savunan bir parti dahi patriyarkayı sınıflı toplumlar tarihinin tamamına nüfuz eden bir egemenlik biçimi değil, feodal sınıflı toplumun bir özelliği ve kalıntısı olarak tarif etti. Kadın özgürlüğüne giden yolu aile ve devlet düzenine karşı mücadele olarak tanımladı ancak bu yapıların erkek egemen niteliğini ortaya koymadı. “Sınıflı toplum” kavramını dar kavrayışları ataerkillik analizinin eksikliğine yol açıyordu.

Bir diğer teorik tartışma konusu ise mücadelenin öznesi sorunu. MLPD devrimci özneyi uluslararası sanayi proletaryası öncülüğündeki proletarya olarak görürken, Kürt özgürlük hareketi için bu özne kadındır. Toplumsal devrimi proletarya devriminden ve kadın devriminden oluşan ikili karakteriyle tanımlayan MLKP için ise devrimci özne elbette proletarya, ama onun içerisinde özellikle proleter kadındır. Konferansta teorik çalışmalar için bir tartışma zeminini ihtiyacı sıklıkla dile getirildi ve bu doğrultuda kararlar alındı.

Güncel politika alanında “kadın grevi” gibi mücadele biçimlerine ilişkin

tartışmalar öne çıktı. Buna yönelik sergilenen farklı yaklaşımlar, tarafların bir bütün olarak siyasi mücadeleye yönelik yaklaşımlarından bağımsız olarak anlaşılabilir. İspanya’da otel işçisi kadınların mücadelesini temsil eden Kellys Sendikası temsilcileri ve Latin Amerika’dan gelen kadınlar kadın grevini kendi deneyimlerinden yola çıkarak coşkuyla sahiplendiler.

En çarpıcı tartışmalardan biri, mevcut kadın mücadelelerinin anlaşılmasıyla ilgiliydi. Sosyalist kadınların kadın devrimi çağının geldiği ve kadın isyanları için koşulların olgunlaştığı görüşünü “hüs-nü kuruntu” olarak nitelendirerek reddedenler oldu. MLPD temsilcilerine göre; mevcut kitlesel kadın hareketleri çok büyük olsalar dahi kalıcı değişiklikler getirmediği için esas mücadele işçilerin örgütlü mücadelesi olarak görülmelidir. Oysa milyonları kapsayan kitlesel kadın hareketleri bazı somut sonuçlar, kazanımlar kazandığı gibi bütün toplumu değişime zorlamaktadır. Küçümsenmesi, önemsizleştirilerek değersizleştirilmesi açık siyasi bir yanılgıdır. Kadın devrimi anlayışına karşıtılık milyonlarca kadını harekete geçiren ezilen kadınların kitlesel isyan pratiklerine seyirci kalan, kadın hareketini proletarya hareketiyle birleştirmeyi reddeden

bir pratiğe yol açmaktadır. Konferansın ardından İran'da gelişen Jina Amini isyanı böyle bir yaklaşım ve pratik içerisinde olan parti ve örgütleri yanlışlayan en somut veridir.

Konferansın Dünya Kadın Özgürlük Mücadelesindeki Rolü

Tüm eksikliklerine ve örgütlenme zayıflıklarına rağmen Dünya Kadın Konferansı kadın mücadeleleri için bir buluşma ve paylaşım alanı işlevi görmektedir ve şu anda küresel alanda buna denk düşecek düzeyde başka bir alternatif de yoktur. Tabandan Kadınların Dünya Kadın Konferansı dışında, şu anda sadece Latin Amerika ve Karayipler Kadın Konferansı veya yerli kadınların küresel konferansları gibi kıtasal konferanslar, 8 Mart grev hareketlerinin komisyon buluşmaları gibi kesimsel buluşmalar veya Zapatistaların dünya kadın buluşmaları ya da Kürt özgürlük hareketinin düzenlediği uluslararası konferanslar var. Tabandan Kadınların Dünya Kadın Konferansı bir tartışma forumu olarak kadın enternasyonalizminin inşasına ve ulusla-

rarası ilişkilerin geliştirilmesine katkı sunan bir yerde duruyor.

Somut örgütsel bir kazanım olarak Dünya Kadın Konferansı, düzenleyici kuruluşlara, kadın çalışmalarını güçlendirme fırsatı da sunuyor. Örneğin 1. Dünya Kadın Konferansı, aynı zamanda Venezuela'da Marksist Leninist Komünist Parti'nin kadın örgütü Ana Soto'nun inşasına hizmet etmiş, Nepal'de 8 kadın örgütü 2. Dünya Kadın Konferansı'nı geniş bir kitle seferberliği içinde gerçekleştirmiş ve Tunus kadın yapısı Latifa Tamalaah bu konferans sayesinde kendi çalışmalarını ve tanınırlığını güçlendirebilmiştir.

Kuruluş amacı itibarıyla kadınların ortak bir tartışma forumu olmanın ötesinde bir ufka sahip olmadığından, Dünya Kadın Konferansı'nın pratik politik mücadeleye katkıları zayıftır. Yapısı da buna uygun değildir. Konferansın işlevi kadınların bir araya gelmeleri ve çeşitli partilerden kadınların kendi teorik temellerini sunup tartışmalarıdır.

Elbette erkek egemenliğinin yadsınması olan kadın özgürlüğünün

dünyasal karakterinin bu kadar belirginleştiği ve mücadelelerin de birbirinden etkilendiği bir süreçte bundan daha fazlasına ihtiyacımız var. Konferansın varoluş biçiminin sınırlı olması, onun öncülüğünü yapan Avrupalı güçlerin kadın özgürlük mücadelesine bakış açılarının sınırlılığıyla, kadın özgürlük mücadelesi için ayrı bir gelişme çizgisi ön görmemeleriyle ve meseleye stratejik yaklaşmamalarıyla ilgilidir. Kadın özgürlük mücadelesini kendi kulvarında geliştirme görüşü açısından sahip olmayan bu kesimler, kendi programları doğrultusunda kadınları proleter mücadelenin yalnızca yedeği, bir alt kesimi olarak görmektedirler. Bu görüş açısı, konferansın daha geniş kapsamlı bir etkiye sahip olmasının önünde bir engel teşkil etmektedir.

Ayrıca belirtmek gerekir ki, sosyalist hareketin bir yapısal kriz içinde bulunduğu günümüzde, Dünya Kadın Konferansı bu krizin devrimci yenilenmeyle aşılması gerektiği bir ara döneme özgü uluslararası buluş-

ma biçimlerinden biridir. Sosyalist hareketin yapısal krizinin temel bir sorunu da sosyalist hareket ile kadın hareketinin nasıl ilişkileneceği sorudur. Komünist kadın hareketinin geliştirdiği kadın devrimi teorisi, kadın devrimi program ve stratejisi bu alanda sosyalist hareketin yeniden yapılanmasına yanıtı olmaktadır.

Kadın Devrimi Öncülerinin Konferanstan Çıkardığı Bazı Sonuçlar

Sosyalist kadınlar Dünya Kadın Konferansı ile birlikte uluslararası ilişki zeminlerini genişlettiler. Filipinler, Hindistan, Latin Amerika ve başkaca yerlerden kadın hareketleriyle konferans sayesinde ilişki geliştiren veya pekiştiren sosyalist kadınların bu yıl özellikle Afganistan'dan RAWA ile yaptığı ilk görüşmeler oldukça anlamlıydı. Yakın bir duygudaşlık içinde gerçekleşen görüşmede Afganistan'daki kadınların durumu hakkında bilgiler paylaşıldı ve gelecek dönem için ortak planlar yapıldı. Kolombiya'da yeni oluşan Halkın

Haklarını Savunma Hareketi (MO-DEP) ile Kolombiya ve Türkiye'deki siyasi süreç değerlendirildi. Sayısız kadınla röportajlar yapıldı, dünyanın değişik yerlerinden kadın mücadelelerinin deneyimlerine ulaşıldı. Bu deneyim aktarımlarını çoğaltmak, ilişkilerin istikrarını sağlamak ve sistematikleştirmek konferanstan çıkan en temel görevlerden biridir.

Çeşitli pratik görevler üstlenen Avrupalı enerjik genç kadın kitlesiyle konferansa katılan sosyalist kadınlar günümüzün kadın özgürlük mücadelesinde genç kadın dinamizminin vazgeçilmezliğini göstermiş oldu ve kuşaklar arası anlamlı bir etkileşim ve aktarıma katkı sundu. Özellikle LGBTİ+ ve kadın hareketinin ittifak konusunu atölye yoluyla tartışmaya açtı. Diğer yandan Dünya Kadın Konferansı'nın ön süreçlerine ilgi ve katılımı açığa çıkan yüzeysellik ve darlıkların yarattığı hazırlık ve örgütlenme yetersizlikleri, konferansın kapsadığı imkanların hak ettiği biçimde değerlendirilmesinde sınırlanmaları getirdi. Enerjik ve enternasyonalist katılımı ile konferansta iz bırakan sosyalist kadınların, gelecekteki enternasyonal çalışmalarda iç koordinasyonunu güçlendirerek kendilerini daha nitelikli örgütlenme ihtiyacı da açığa çıktı. Bir örgüt ol-

mayan ve dolayısıyla herhangi bir bağlayıcılığı da bulunmayan konferansın sonuç bildirgesine ve önerilerine aşırı anlam yüklemeyi bir anlayış eksikliği olarak değerlendirebiliriz. Gelecek buluşmalarda kadın devriminin programatik ve stratejik anlayışlarını Dünya Kadın Konferansı'nın gerçekliğine uygun biçimlerde tartıştırmaya ve mücadele deneyimlerini paylaşmaya odaklanmak daha doğru olacaktır.

Tunus deneyiminin gösterdiği bir diğer şey de bir dünya kadın örgütlenmesi ihtiyacını tartışma gerekliliğidir. Çoğu katılımcı dünya ölçeğinde kadın mücadelesi konusunda bir vizyona sahip değildi. Kürt ulusal demokratik kadın hareketinin yerel mücadeleleri yatay ilişki zemininde evrensel düzeyde birleştiren dünya kadın konfederalizmi önerisi de teorik ve ideolojik bakımdan temellendirilmesine rağmen toplumsal maddi gerçeklikten yoksundur.

Biz bu konferans deneyiminden bir kez daha, bir yandan kadın devrimi anlayışını dünyasal ölçekte hegemonik kılma mücadelemizde bir yandan da kadınların devrimci enternasyonalinin temellerini atmakta yol almamızın ne kadar önemli bir görevimiz olduğu sonucunu çıkarıyoruz.

Enternasyonal kümelenmelerin güncel görünümü

Ivana Benario

Yeni bir enternasyonalin inşasının temel koşulunu devrimin ağırlık merkezini oluşturacak yeni bir devrimci odağın ortaya çıkmasına bağlamadan, aksine dünya devriminin böyle bir ağırlık merkezinin ortaya çıkacağı devrimci süreç ile yeni bir enternasyonalin inşasını eş zamanlı, el ele yürüyecek, önsel bir birikime dayanan bir süreç olarak düşünmek isabetli olur.

Marx ve Engels'in öncülüğünde 1864'te kurulan Uluslararası Emekçiler Birliği'nin (1. Enternasyonal) tüzüğünde "İşçilerin kurtuluşu ne yerel ne de ulusal, ama uluslararası bir sorundur" ifadesi proletarya enternasyonalizmini şekillendirdi. Bu uluslararası sorun ancak maddi zemini dünyasal bir sistem haline geldiğinde mümkün olan komünizm ile çözüme kavuşabilirdi. Daha 1848 devrimlerinin ön gününde Komünist Manifesto "İşçilerin vatani yoktur", "Bütün ülkelerin işçileri birleşiniz" sloganlarıyla proletarya enternasyonalizminin teorik ideolojik temelini atmıştı.

Marx ve Engels Komünist Manifesto'da "Bütün ülkelerin işçileri birleşin" demişlerdi. Lenin emperyalizm ve proletarya devrimleri çağında bu sloganı "Dünyanın bütün işçileri ve ezilen halkları, birleşin!" formunda içeriklendirerek, Marksist Leninist Komünistler ise içerisin-

den geçmekte olduğumuz emperyalist küreselleşme evresinde Leninist yöntemi izleyerek bu sloganları "Dünyanın bütün işçileri ve ezilenleri, birleşin!" şeklinde içeriklendirerek güncellediler.

Emperyalist küreselleşme, herhangi bir ülkeyi devrimin patlak vereceği zayıf halka haline getiren koşulların yanı sıra bölgesel devrim imkanlarını da olgunlaştırdı. Aynı zamanda dünya komünist ve devrimci hareketinin ideolojik ve örgütsel yeniden yapılanma krizi içinde olduğu 21. yüzyılın ilk döneminde yeni bir enternasyonal yapının acil gerekliliğini, ama öte yandan bu yapının oluşum sürecindeki olası yollarının bugünden kestirilemeyen yönüne dair yeni nesnel durumu da ifade etmektedir.

Muhtemeldir ki, yeni dünya devrim dalgasının merkezi ya da merkezlerinin öne çıkarak sürükleyeceği bu süreç, kapitalizmin varoluşsal

krizi koşullarında daha keskin bir çarpışma içinde elbette 20. yüzyıl deneyimlerinin mirasından somut bir şekilde yararlanacaktır.

Enternasyonallerin Mirası

Esasında kapitalizmin farklı aşamalarına denk düşen bir örgütlenme düzeyi ve yapısının ortaya çıktığı dünya komünist hareketinin enternasyonal örgütlenmelerinin tarihi, her birinin günün koşullarına göre bir içerik ve gelişim çizgisi içinde tarihsel rolünü oynadığı ve koşullar değiştiğinde de tarihteki yerini aldığı zengin bir deneyim hazinesidir.

1864'te Londra'da kurulan 1. Enternasyonal, Marksizm'in dönemin anarşizm, sendikalizm gibi diğer öne çıkan akımlarına karşı yükseltilmesini sağladı.

İşçi sınıfının ortak örgüt ve eylem ihtiyacını, sendikal hareketi, grevi, siyasal eylemi, sınıflı toplumun ve üretim araçlarının özel mülkiyetinin kaldırılmasını tartışıp sınıf mücadelesinin temel ilke ve araçlarını belirledi ve 1871 Paris Komünü'yle taçlanan bir ilk deneyim oldu.

1889'da kurulan 2. Enternasyonal ise işçi sınıfı partilerinin geniş bir kitle tabanına ulaştığı, parti temsilcilerinin burjuva parlamentolarına girdiği, 1 Mayıs (1889) ve 8 Mart (1910) gibi tarihsel mücadele günlerini ortaya çıkaran deneyim oldu.

1912'de Basel'deki 9. kongresinde yaklaşan emperyalist paylaşım savaşına karşı "işçi sınıfının ve parlamenter temsilcilerinin görevi", "en etkili saydıkları yöntemleri kullanarak savaşın patlak vermesini engellemek için her türlü çabayı sergilemek," savaş yine de çıkarsa bu kez "görev-

leri; hızla bitirilmesi yönünde müdahale etmek, savaşın yarattığı ekonomik ve politik krizi, bütün güçleriyle halkı uyandırmak ve kapitalist sınıf egemenliğinin devrilmesini hızlandırmak için kullanmak" politikasını kararlaştırdı.

Fakat Almanya'dan SPD başta olmak üzere (o zamanki adlarıyla) çoğu sosyal demokrat partinin kendi burjuvazilerinin arkasına geçerek savaşa destek vermeleri politik çöküşün göstergesi ve 2. Enternasyonal'in de sonu olmuştu. Lenin ve daha az sayıda ülke komünistleri ise azınlıkta kalarak tersi bir tutum almış ve 1915'te Zimmerwald'daki konferansla yeni bir devrimci çağın eşliğinde olduklarını müjdelemişti.

Lenin şöyle diyordu: "Marksizm, pasifizm demek değildir. Savaşın hızla sonuçlanması için savaşım, kuşku yok ki gereklidir, ama 'barış' isteği ancak devrimci bir savaşım çağrısı ile proleterce bir öz kazanır. Devrimler birbirini izlemezse, sözde demokratik bir barış, bir küçük-burjuva ütopyasıdır."¹

Lenin, bu dönemde komünist hareketin üç akımını sosyal-şovenler, merkeziler ve gerçek enternasyonalistler olarak tanımlıyordu. Kendi ülkelerindeki burjuvazinin emperyalist yağma savaşını destekleyen sosyal-şovenleri "sınıf düşmanı" olarak tanımlayan Lenin, merkezileri ise "legalite çürümesinin aşındırdığı, parlamentarizm atmosferinin ahlakını bozduğu vs. geleneksel şablonların insanlarıdır, sıcak post-çuklara ve 'rahat' çalışmaya alışmış memur tiplerdir" diye tanımlayarak, 2. Enternasyonal'in işçi sınıfı partilerinin evrimci bir şekilde geliştiği

¹ V.İ. Lenin, "Sosyalizm ve Savaş", s. 40, Eriş Yayınları

dönemde ortaya çıkan bu eğilimin aşılması gerektiğini belirtiyordu. Az sayıda olduğunu söylediği gerçek enternasyonalistler ise “baş düşmanı kendi ülkesinde” gören devrimciler ve sosyalizmin taşıyıcılarıydı.

1915’te tohumları atılan yeni enternasyonal bu kez 1919’da muzaffer bir devrimin topraklarında, Moskova’da “komünist” adını alarak kurulacak ve sosyalizmin iktidarda olduğu bir dönemin enternasyonal ve dünya devriminin enternasyonal komünist partisi olarak misyonunu üstlenecekti. Öncekilerden en temel farkı olan bu özelliği onun örgütlenme tarzını da belirleyecekti. Lenin’e göre Komintern’in dünya tarihindeki önemi, “sosyalizmle işçi hareketinin yüzyıllık gelişiminden sonuç çıkaran şiarı, proletarya diktatörlüğü kavramında ifadesini bulan şiarı hayata geçirmeye başlamış olmasında yatar.” Ne var ki çöken ve sosyal demokratlaşan 2. Enternasyonal partileri, işçi hareketini bölerek patlayan devrimlerin yenilgiye uğratılmasının da aracı olacaklardı.

Önce Macaristan’da, sonra Almanya’da yenilen devrimler,

Komintern’in daha merkezi bir işleyle bu genç partilere güç ve deneyim aktarmasını gerekli kıldı. Dünya partisi Komintern’in ülke seksiyonu olarak işlevlenen komünist partiler için merkezi kararların bağlayıcılığı, devrim dalgası henüz momentumunu yitirmemişken bu genç partilerin devrim stratejilerinde belirleyici oldu. Örneğin Komintern üyesi her partinin kimi önde gelen kadrolarının Moskova’da bulunması ve Yürütme Kurulu’nun (KEYK) yeterli sayıda üyesinin her an toplanmaya hazır şekilde Moskova’da olması gerekiyordu. Nihayetinde bu merkezilik onun tarih sahnesinden çekilmesinin biçimini de belirledi. Komintern, 2. Emperyalist Paylaşım Savaşı’nın önemli bir dönemecinde, KEYK’nin tüm üye partilere sunduğu ama savaş koşulları nedeniyle özellikle Asya ve Afrika’daki partilerin geri dönüş yapamadığı bir tasarının oy çokluğuyla kabul edilmesi üzerine “aniden” feshedildi.

Dünya devrim dalgasının geri çekildiği 1920’lerin ikinci yarısında Komintern’in ana gündemini oluşturan faşizme karşı mücadele, gitgide, dünya devrimi amacı yeri-

ne sosyalizmin merkez üssünü korumaya amacı etrafında şekillendi. Komintern'in 1943'teki fesih kararı, kimi değerlendirmelere göre Stalin önderliğindeki SSCB'nin Hitler faşizmine karşı Batılı emperyalistlerin ikinci cepheyi açması karşılığında verilmiş bir taviz olarak alındı; ancak Komintern'in olağanüstü savaş koşullarının olmadığı tarihsel bir seyirde de varlığını aynı biçimde koruması zor görünüyordu. Zira, ilk yıllarda daha sık aralıklarla toplanan kongrelerden 7.si ve sonuncusu 1935'te toplanmış; sosyalizmin ana üssündeki SBKP'nin dünyada diğer komünist partilere göre baskın bir şekilde devrimin önder gücü olmasının yarattığı sonuçla Komintern'in politik hattı zaman içinde SSCB'nin dış politikasıyla bir hayli iç içe geçmiş; bu, partiler arası ilişkilerin eşitlik zemininde sürdürülmesini geriplanda bırakmıştı.

Emperyalist paylaşım savaşına giden süreç ve savaşın kendisi SBKP'nin dünya devrim anlayışında bir gerilemeye yol açsa da Komintern'in mevcut yapısı onu tarihsel rolünün sınırlarına ulaştırmıştı. Savaşın sonunda komünist partilerin somut bir devrim tehdidi oluşturduğunu gören emperyalistler açısından komünist hareketin enternasyonal bir yönetim merkezinden yoksun kalması onlar adına önemli bir kazanım oldu.²

Her üç enternasyonalin de dönemin işçi sınıfı partilerinin sınıf savaşımındaki ideolojik ve siyasi düzeyini yansıttıkları, kapitalizmin belirli bir aşamasının ve toplumsal çelişki-

lerden doğan nesnel koşulların ürünü olan "öznel koşul" oldukları söylenebilir. Kesintisiz bir tarih içindeki bu farklı dönemler, yeni koşulların yeni örgüt biçimlerini, yeni teorik analizleri gerektirdiğinin göstergesi. Bugün yeni bir komünist enternasyonal üzerine düşünürken dünya komünist ve devrimci hareketinin tek bir çatı altında olmadan geçirdiği 80 yıla yakın sürenin yarattığı boşluğun nasıl aşılacağı üzerine de özgün çözümler yapılmalıdır. Tarih, komünistlerden insanlığın kurtuluşuna giden yolu bir kez daha el yordamıyla açmaları gerektiğini söylüyor.

Komintern'in Ardından

Komintern'in fesih kararında, gelecekte yeni bir enternasyonalin hedeflendiğinden (taktik bir hamle olduğu gerekçesiyle) bahsedilmemesi komünist hareketin savaş sonrası dönemde yeniden ortak bir yapıda nasıl bir araya gelebileceği sorusunu da geri plana düşürdü.

ABD'nin, dünya emperyalizminin lideri olarak savaş sonrası başlattığı yeni saldırı karşısında 1947'de Stalin liderliğindeki SBKP, esasen Doğu Avrupa'daki halk cumhuriyetlerindeki komünist partiler, Fransa ve İtalya Komünist Partileri ile birlikte 1948'de esnek bir yapıya sahip Komünist Enformasyon Bürosu'nu (Kominform) kurmuş (J.B. Tito liderliğindeki Yugoslavya Komünist Partisi 1948'de kısa bir süre sonra bu oluşumdan atıldı); ancak Kominform 1956'da SBKP 20. kongresinden sonra pek bir varlık gösteremeden lağvedilmiştir.

² 1930'lardan itibaren 4. Enternasyonal adıyla bir araya gelen Troçkist gelenekten partiler daha sonra kendi içlerinde ayrılarak benzer isimli bir dizi kümelenme ve platform etrafında varlığını sürdürmektedir, ancak bunlar bu yazının konusu değildir.

Savaş sonrası, SSCB'nin faşizme karşı zaferinin yanı sıra demokratik halk devrimlerinin bir dizi ülkede daha zafer kazandığı ve sosyalist inşanın artık tek ülkeden ibaret olmadığı yeni bir dönemdi. Bu, artık eşitsiz güç, büyüklük ve tecrübelerdeki partilerin karşılıklı ilişkilerinin yanı sıra devletler arası sosyalist bir ilişki ve işbirliğini de gerektiren yeni bir durumdu. Sosyalizmi inşa etmeye yönelik ülkelerin birbirleri arasında ve sömürgecilikten kurtulma mücadelesi veren ulusal kurtuluş hareketleriyle ilişkilerinde pratik politik ve ekonomik dayanışmada somutlanan proletarya enternasyonalizmi, artık biçimsel de olsa enternasyonal bir çatıdan yoksundu. 1949'ta kurulan Karşılıklı Ekonomik Yardımlaşma Konseyi (Comecon) ve 1955'te kurulan Varşova Paktı'nın ise kapsama alanı, bileşimi ve işlevi farklıydı.

Komintern zamanında kurulan komünist partilerin 1957'den itibaren başlayan enternasyonal konferanslarına gelindiğinde, SBKP Kruşçev ile birlikte artık revizyonist bir çizgiye oturmuş ve devrimci

enternasyonalizm adına bütün özelliklerini yitirmişti. Buna karşı devrimci bir tutum alan ÇKP ile SBKP arasındaki ideolojik ayrışma özellikle '57, '60 ve '63 konferanslarında ortak bir zeminde yer almanın mümkün olmadığı bir noktaya varmış ve önce Çin-Sovyet, daha sonra ise Çin-Arnavutluk ayrışmaları yaşanmıştır. Dünya komünist hareketi, SSCB'nin ardından Çin, Arnavutluk ve Küba'daki devrimlerde somutlanan belirli ideolojik çekim merkezleri etrafında şekillenecek, ilişkilerini çeşitli forumlar ve konferanslarla sürdürecektir. Bu çekim merkezleri etrafında bir araya gelen partiler ayrı ayrı kümelenmeye başlayacak ve sadece belirli aralıklarla düzenlenen konferanslar ve toplantılar biçiminde çeşitli enternasyonal platformlar kuracaklardır. Dünya devriminin taşıyıcılığı rolü iddiasına rağmen hiçbir kümelenmede yeni bir enternasyonal birlik örgütlenmesi denenmedi. Devrimlerin zaman içinde çökmesi, Stalin sonrası SBKP'nin revizyonistleşmesi ve nihayet 1991'de SSCB ve Varşova Paktı'nın dağılması, Çin'in

kapitalizme yönelmesiyle artık sosyalizmin iktidarından bahsedilemeyeceği gibi partiler düzeyinde de birbirinden ideolojik olarak ayrışan, farklı mücadele çizgileri benimseyen yapılar söz konusuydu.

Türkiye ve Kürdistanlı Komünistlerin Yaklaşımı

Türkiye ve Kürdistanlı Marksist Leninist Komünistler, Türkiye ve Kürdistan birleşik devriminin zaferi için savaşımı, bölge ve dünya devriminin bir parçası olarak kavrar. Partinin kazanılmasını sağlayan komünistlerin birliği mücadelesinde dünyadaki sosyalizm iddialı devrimci parti ve örgütlerle ilişkileneş tarzının özü de görülebilir. Burada enternasyonal devrimci hareketin son yarım yüzyıllık dönemine damga vurmuş bölünme ve parçalanma eğilimine kendi konumundan açık bir karşı duruş vardır.

Komünistler, dünya burjuvazisinin karşısına, devrimci hareketin dünya çapında örgütlü gücüyle çıkılmasının başta gelen bir görev olduğunu savunur, fakat meydana gelecek bu yeni enternasyonal örgütlülük Komintern'in bir tekrarı veya kopyası olmayacağı gibi SSCB'nin çöküşü sonrası yeni dönemin özgünlükleri ve yeniden yapılanma zorunluluğu içinde şekillenebilir. Buna göre komünistlerin enternasyonal ilişki tarzı, partiler arası ilişkilerin eşit, şeffaf ve yoldaşça olması, eleştiri-özeleştiriye dayalı yürütülmesi prensibini içerir. Karşılıklı değerlendirmeler ve güven oluşumu partilerin salt progra-

matik görüşlerine göre değil, gerçek varoluşları zeminine dayanmalıdır. Enternasyonal ilişkiler soyut ve sözel sınırlarda kalmamalı, somut ve pratik olmalı, siyasal eylemle kopmaz bir bağ içerisinde bulunmalıdır.

Marksist Leninist Komünistler, enternasyonal alanda "ortak bölgesel ve uluslararası kampanyalar örgütlemek, bölgesel antiemperyalist mücadele koordinasyonları kurmak... ikili görüşmeler yoluyla muhatap partilerle mücadele araç ve biçimlerinin, deneylerinin karşılıklı aktarılması"³ bakış açısına sahiptirler. Görüş alışverişinde bulunma, deneyim aktarma ve alma, tartışma ihtiyacı duyulan başlıca sorunlara birlikte eğilme anlayışındadırlar.

Genel olarak komünizm iddialı enternasyonal devrimci hareketin ideolojik ve örgütsel krizden çıkış yolu ancak politik mücadele düzleminde bulunabilir. Bu perspektifle, emperyalist savaşa karşı platformlarda, sosyal forumlarda, dünya kadın buluşmalarında, enternasyonal kitle hareketlerinde yer alırlar, uluslararası gözaltında kayıplar kurultayı ve uluslararası politik tutsaklarla dayanışma konferansı gibi çalışmalar yaparlar. Keza Ortadoğu ve Balkan konferansları gibi girişimler, üstlendiği organizasyonlar arasındadır. "Devrimci basın yayım, sendikalar, gençlik, kadın örgütleri, politik askeri çalışmalar gibi somut mücadele cephelerinde karşılıklı ilişki ve etkileşim, deneyim aktarımı, ortak çalışmayı geliştirme görüşüyle"⁴ hareket ederek, tarihinin ilk anından itibaren dünyadaki komünizm iddialı

³ Ethem Demir, "Enternasyonal Cepheleşme ve Mücadele", *Marksist Teori*, Sayı 15, Mayıs-Haziran 2015.

⁴ A.g.e.

ve devrimci tüm platformları yakından takip etmişlerdir.⁵

Günümüzde Kümelenmeler

1992’de Brüksel’de revizyonist ve reformist çizgideki Belçika Emek Partisi’nin “Enternasyonal Komünist Seminer” adıyla yıllık olarak örgütlediği konferansların ilkinde, partinin lideri Ludo Martens kendi ifadeleriyle dönemin “Marksist-Leninist dört ana eğiliminin –SSCB, Çin, Arnavutluk ve Küba çizgisindeki grupların– birleşmesi” önerisinde bulunuyordu. SSCB’nin dağılmasının ardından yeni dönem için geçmişten çıkarılan derslerin tartışıldığı konferanslara Afrika, Kuzey ve Latin Amerika, Asya, Avrupa’dan 200’ün üzerinde parti katılıyordu. 2014 yılına kadar bir platform olarak varlığını korusa da katılımcı partiler başka platformlarda yer almaya başlamışlardı.

Emperyalist küreselleşme ve SSCB’nin dağılmasının şok etki-

siyle geçen 90’lar birbirinden farklı ideolojik eğilimli parti ve örgütlerin birbirlerini gözlemledikleri, yeni dönemin koşullarına adaptasyonlarına göre yakınlaşıp uzaklaştıkları ve çeşitli kümelenmeler içinde temasa geçerek yol arayışı içinde oldukları bir şekilde geçti. Kimin devrimci, komünist olduğunun tartışıldığı ve kimi ara akımların ortaya çıktığı belirsiz bir tabloda komünizm iddialı partiler toplamının halen süren ideolojik ve örgütsel yapılanma krizi koşullarının varlığında, dünya devrimi ve proletarya enternasyonalizminin yeni biçimlerinin arayışından çok, artık 20. yüzyıl sosyalizm deneyimlerinin değerlendirmesi, sosyalizm ve devrimcilik anlayışları partilerin birbirlerine yaklaşımında daha belirleyici hale gelmiştir.

Bu arayış içinde SBKP çizgisindeki revizyonist partiler 1998’den itibaren Yunanistan KP’nin (KKE) davetiyle Komünist ve İşçi Partilerinin Enter-

⁵ Parti, Belçika Emek Partisi'nin ev sahipliğinde düzenlenen ve ideolojik şekilsizliğiyle bilinen Brüksel toplantılarından Uluslararası Mücadelede/Marksist-Leninist adlı ortak yayını çıkarmış olan Napoli platformuna değin, geniş bir yelpaze oluşturan bir dizi uluslararası girişime katılım göstermiştir. Devrimci partiler arasında enternasyonal politik mücadele ortaklığını güçlendirmek ve çeşitli ülkelerdeki devrimci akımların gelişimlerini desteklemek amacıyla Devrimci Parti ve Örgütlerin Enternasyonal Koordinasyonu ICOR'da aktif yer almaktadır.

nasyonal Buluşması (IMCWP) adıyla yıllık enternasyonal toplantıları başlattılar. İktidardaki Çin Komünist Partisi, Vietnam Komünist Partisi, Küba Komünist Partisi ve Hindistan Komünist Partisi (Marksist) gibi partilerin yanı sıra Ukrayna işgali sırasında Putin'e açıktan desteğini sunan ve SBKP'nin fiziki devamcı partilerinden olan Rusya Federasyonu Komünist Partisi ve 2001'de kurulan SBKP-Rusya Komünist İşçi Partisi gibi partiler, Brezilya, Türkiye ve ülke adı taşıyan çoğu komünist partisi bu yıllık toplantılara katılmaktadır. 58 ülkeden 74 partinin katılımıyla başlayan buluşmaların katılımcı sayısı günümüzde 80'in üzerindedir. 2009'da Şam'da düzenlenen Filistin ve Ortadoğu halklarıyla dayanışma konulu olağanüstü buluşma bunlardan biridir.

Revizyonist tarihi benimseyen bu partilerin ezici çoğunluğu için kategorik olarak devrimcilikten uzak tanımı yapılabilir. Fakat özellikle 2008 krizi sonrası gelişen halk ayaklanmaları, devrimci durumlar ya da daha sonra salgın ve Ukrayna işgali gibi kritik anlarda bu platform içindeki partilerin bazıları (örneğin Lübnan, Bangladeş, Güney Kore, Sudan Komünist Partileri gibi) daha ileri tutum arayışı içinde olmuş ve mevcut başka kümelenmeler içinde de yer almaya başlamışlardır.

Mao sonrası dönemde Çin'in yaklaşımları üzerinden ayrıışan Maoçu partilerin 17'si 1984'te Fransa'da yeni bir komünist enternasyonal iddiasıyla Devrimci Enternasyonalist Hareket (RIM) adı altında bir araya geldi. Hindistan KP (Maoist) lideri Ajith'in editörlüğünü yaptığı A World to Win (Kazanılacak Dünya) adıyla 2006'ya kadar çıkan yayın

RIM'i bir arada tutsa da, 1993'te Peru'daki silahlı mücadele üzerine yapılan tartışmaların ardından platformun Marksizm-Leninizm-Maoizm'i Marksizm'in üçüncü ve daha yüksek bir aşaması olarak kabul etmesiyle "Mao Zedung Düşüncesi"ni takip eden partiler platformdan ayrıldı.

Üye partiler süreç içinde silahlı mücadeleye bakış, Nepal ve Hindistan'daki mücadelelere dair yaklaşımlar gibi konularda daha da ayrıştığı için, resmi olarak dağılmasa da RIM fiilen durma noktasına gelmiştir. RIM'den ayrılan Almanya Marksist Leninist Partisi'nin (MLPD) öncülüğünde 1998 yılında kurulan "Mao Zedung Düşüncesi"nden partilerin Marksist-Leninist Partiler ve Örgütler Koordinasyonu (ICMLPO) her 2-3 yılda bir uluslararası konferanslarda bir araya gelen diğer girişim olmuş, ancak üye partilerin başka platform oluşumlarında yeniden kümelenmeleriyle 2017 yılında son bulmuştur.

Maoist hareket içinde, Prachanda öncülüğünde iktidara gelen Nepal KP'nin (Maoist) devrim kuşatıldıktan sonraki ideolojik savrulma süreci, gerilla mücadelelerini sürdüren HKP (Maoist) ve Filipinler KP'nin özgün toplumsal dayanakları, "Aydınlık Yol" adıyla bilinen Peru KP'den geçtiğimiz yıl kaybettiğimiz Gonzalo ve ABD'den Bob

Avakian'ın başını çektiği ideolojik yönelimler net kopuşmalara yol açmasa da ortak çatıların sürekliliği ve gücünü etkilemektedir.

1988'den bu yana Hollanda'da politik sürgünde yaşayan, partinin kurucu başkanı ve son 20 yıldır da politik danışmanı olan Jose Maria Sison önderliğinde, Filipinler Komünist Partisi'nin, 2001'de Hollanda'da kendi Maoçu çizgisiyle uyuşan 40'tan fazla ülkeden yapıyla birlikte kurduğu ve diğer kümelenmelerden farklı olarak partileri değil, antiemperyalist ve demokratik kitle örgütlerini, halk hareketi örgütlerini bünyesine alan Halk Mücadelelerinin Enternasyonal Birliği (ILPS) (ya da Halkların Uluslararası Mücadele Ligi) günümüzdeki etkin enternasyonal eylem platformlarından biridir. Amacını antiemperyalist ve demokratik hareketleri koordine etme olarak belirleyen ILPS, güncel politik gelişmelerde hızlı tutum alıp eş zamanlı enternasyonal pratik örgütlenme sorununu aşmanın yolunu aktif mücadele içinde yer alan kitle örgütlerini tek çatı altında toplamakta bulmuş ve bunu farklı kıtalarda gerçekleştirdiği enternasyonal kampanya ve kitlesel eylemlerle bir ölçüde hayata geçirmiştir. Filipinler KP'nin Filipinler ve komşu ülke örgütlerindeki kendi yörüngesinde faaliyet yürüten sendika, meslek örgütü, ekoloji örgütü, dernek vb. yapıların yanı sıra ABD ve AB'de yaşayan Filipinlilerin başını çektiği örgütlerle de koordinasyon içinde hareket etmektedir. 50 yılı aşkın bir süredir

gerilla mücadelesi, burjuva parlamenter seçimler, sendikal mücadele, demokratik kitle örgütleri gibi sınıf savaşımının farklı araçlarını eş zamanlı kullanmayı başarmıştır. ILPS, Maoist partilerin diğer kümelenmelerindeki partilerle olan ilişkisinin yanı sıra son dönemde farklı kümelenmelerle de ilişkisini derinleştirme yolunda adımlar atmış ve dünyadaki devrimci ve antiemperyalist parti ve örgütlerin yeni ortak bir çatısının oluşmasında bir basamak olabilecek enternasyonal antiemperyalist cephe için arayışların muhatabı olmuştur.

Böyle bir antiemperyalist ve anti-faşist cephenin inşası çalışmasını yürüten, birincil ve direkt muhatab ise Devrimci Parti ve Örgütlerin Enternasyonal Koordinasyonu (ICOR) olmuştur. ICMLPO'nun bir tartışma platformuna dönüşmesi ve üye partilerin ideolojik olarak farklılıklarının yanı sıra mücadele anlayışlarındaki farklılıkların da belirginleşmesi üzerine, daha önce farklı kümelenmeler içinde yer alan partilerin de katılımıyla 2010'da Türkiye ve Kürdistan'dan Marksist Leninist Komünist Parti (MLKP), Türkiye İhtilalci Komünistler Birliği (TİKB) ve Bolşevik Partizan da dahil 40'ın üzerinde partinin ve örgütün katılımıyla kuruluş konferansını gerçekleştiren ICOR, "emperyalist dünya sistemini devrimci bir dönüşüm içinde yıkarak proletarya diktatörlüğünü kurma" hedefiyle bir araya gelen parti ve örgütlerden oluşuyor.⁶ ICOR, tüzüğünde belirlediği ilkeler⁷ doğrultusunda, ideolojik olarak farklı çizgide olsa

⁶ ICOR Kuruluş Kararı: <https://marksistteori4.org/19-marksist-teori-sayi-3-kasim-aralik-2011/682-icor-kurulus-karari-6-ekim-2010.html>. 2017 yılında TKP-ML de ICOR'a dahil olmuştur.

⁷ ICOR Tüzüğü: <https://icor.info/2018-1/statute-of-the-icor/>

da benzer hedeflere sahip örgütlere karşı “açık kapı” politikası izlemekte ve ülkelerden birden fazla partinin katılımına imkan vererek ülkelerdeki birleşik devrimci önderliklerin oluşumunda da nesnel bir yan yana geliş imkanı sağlamaktadır. Mevcut durumda tüm kıtalardan 60’ın üzerinde üye örgüte sahip ICOR, sosyalizm iddialı olup henüz devrimci bir varoluşa sahip olmayan ancak güncel gücü ve örgütlenme kapasitesiyle kritik bir eşikte duran görece genç partiler için önemli bir etkileşim alanı sağlamaktadır. Üyeleri arasında ülke yasallıkları içinde illegal partilerin yanı sıra legal partileri de içeren platform, parti inşası sorununu, yasal ve yasadışı koşullardaki mücadelenin hazırlıklarını önemli bir tartışma ve eğitim konusu olarak belirlemiştir.

Almanya Marksist Leninist Partisi’nin (MLPD) toplam parti çalışmalarında önemli bir ağırlık tutan enternasyonal çalışmasının merkezinde ICOR’un güçlendirilmesi durmaktadır. Almanya’daki yoğun antikomünist propagandaya karşı sosyalizm ve dünya devrimi iddiasını ortaya koyan, antiemperyalist ve

ilerici bir rol oynayan ancak esasen reformizm zemininde bir varoluşa sahip olan MLPD’nin öznel bir değerlendirilmesiyle ICOR, geleceğin komünist enternasyonaline giden yolda temel bir yerde durduğundan, MLPD platformda diğer örgütlerle hegemonik bir ilişkileneş geliştirmekte, yine de bu durum platform içindeki devrimci örgütlerin bağımsız varoluşlarına engel teşkil etmemektedir. ICOR, içinde henüz parti düzeyinde örgütlenememiş irili ufaklı grupları, farklı kitlesellik ve politik etki kapasitesine sahip devrimci ve açıkça reformist ya da SSCB’nin revizyonist geleneğinden tamamen kopamamış partileri barındırmaktadır. Hindistan Komünist Partisi-Marksist-Leninist (Kızıl Yıldız), Tunus Demokratik Sosyalist Yurtsever Parti (PPDS), Kenya Komünist Partisi, Rusya Maoist Partisi, Nepal Komünist Partisi (Mashal), Bangladeş Komünist Partisi, Kıbrıslılar Birliği, Uruguay Devrimci Komünist Partisi, Avustralya Komünist Partisi-Marksist-Leninist gibi farklı kıtalardan üyeler bulunmaktadır.

Diğer kümelenme platformlarında olduğu gibi, 12 yıllık geçmişinde

esasen ortak ideolojik ve politik çizgileri belirleme yolunda sonuncusu Ekim 2021’de olmak üzere 4 yılda bir düzenlenen dünya konferansları, kıta konferansları ve yıl içinde birkaç kez toplanan Enternasyonal Koordinasyon Komitesi (EKK) ve Kıta Koordinasyonu toplantılarının yanı sıra güncel gelişmelerle ilgili bildireler yayınlayarak bir varoluş sergileyen ICOR, pratik politik mücadelenin içinde henüz belirleyici bir düzey yakalayamamıştır.

Örgütlemesine doğrudan destek olduğu uluslararası madenciler, otomotiv, liman ve tekstil işçileri konferansları ise henüz üye partilerin sendikal alandaki güçleri düzeyinde dahi bir gelişim gösterebilmiş değildir. Venezuela’da Amerikancı darbe girişimine, Rojava işgallerine karşı ya da Ukrayna-Rusya savaşı gibi kritik politik gelişmelerdeki eylem günleri ile her yıl düzenli olarak 8-9 Mayıs, 6 Ağustos, 1 Eylül antifaşist mücadele günleri ve Kasım başındaki ekolojik mücadele günü ICOR’un üye örgütlerinin güçleri düzeyinde tüm ülkelerde eş zamanlı eyleme geçtikleri günler olmuştur. Ekim Devrimi’nin 100. yılında düzenlenen geniş katılımlı teorik seminer ve Rusya’ya kutlamalar için gönderilen heyet ICOR’un etki gücünü artırıcı çalışmalar arasındadır. Belki de devrimci açıdan en farklı örnek, Rojava Devrimi’nin en önemli dönemeci Kobanê zaferinin ardından 2015’te yaşandı. Türkiye ve Kürdistanlı Marksist-Leninist Komünistlerin ve MLPD’nin öncülüğünde çoğunluğu Avrupa’dan olmak üzere 177

enternasyonalisti⁸ bir araya getiren ve sıcak çatışmanın sürdüğü sırada sınırdan geçme iradesi gösteren “enternasyonal çalışma tugayları” örgütleyen ICOR, özgücüne yaslanarak Kobanê’de bir sağlık merkezinin inşasını gerçekleştirmiş ve devrime, devrimci iktidara doğrudan temas ederek proletarya enternasyonalizminin etkili pratik örneklerinden birini sergilemiştir.

Türkiye ve Kürdistan’dan Marksist Leninist Komünistler, uluslararası komünist hareketin örgütsel ve ideolojik krizi koşullarında başından beri dünyada ortaya çıkan tüm kümelenmeleri takibi ve sosyalizm iddialı partilerle ikili ilişkileri, kurum-

Belki de devrimci açıdan en farklı örnek, Rojava Devrimi’nin en önemli dönemeci Kobanê zaferinin ardından 2015’te yaşandı.

sal parti organı düzeyinde düzenli bir şekilde sürdürerek, onların devrimci veya reformist çizgideki varoluşlarını yakından takip etmiş⁹ ve proletarya enternasyonalizmi çizgisini pratikte var etmenin bir biçimini ICOR içinde yer alarak gerçekleştirmiştir.

Marksist Leninist Komünistlerin enternasyonal alandaki ICOR ile sınırlı olmayan faaliyeti diğer kümelenmelerde yer alan ya da herhangi bir kümede yer almayan dünyadaki diğer devrimci parti ve mücadelelerle ilişkilerin geliştirilmesini de içer-

⁸ Enternasyonalistlerin Kobanê’deki çalışmalarını anlatan belgesel: m.youtube.com/watch?v=gglRbdMCFvo/

⁹ “Enternasyonal Birlik Yolunda”, Teoride Doğrultu, Sayı 24, Mayıs-Haziran 2006.

mektedir. Diğer enternasyonal kümelenmelerde olduğu gibi ICOR içinde de devrimci ve reformist varoluşa sahip partiler bir arada bulunsa da platform, devrimci örgütlerin etkileşimlerini artırmanın, pratik açıdan daha etkin ilişki biçimleri geliştirmenin imkanlarını sunmaktadır. Marksist Leninist Komünistlerin bölgesel devrim anlayışına ve bu doğrultuda daha önceki bölgesel antiemperyalist mücadele koordinasyonları girişimlerine uygun olarak Ortadoğu ve Kuzey Afrika'da devrimci örgütlerin birbirleriyle ilişkilerini güçlendirmek ve bölgedeki özellikle Kürt ve Filistin halklarının özgürlük mücadelelerine bir ortaklık zemini sağlamak üzere EKK'ye dahil olarak üstlendiği ICOR'un bölgedeki inşası sorumluluğu bu imkanlardandır.

Yine, ICOR'da yer alan ve halihazırda dolaysız devrimci bir mücadele içinde olmasa da bunun potansiyelini taşıyan, bir sıçrama yapmak için enternasyonal deneyim paylaşımına ihtiyaç duyan, nicel olarak henüz sınırlı bir çapa sahip örgütlerle ortak eğitimler ve farklı alanlarda ortak çalışmalar düzenleyerek, özellikle Balkanlar ve Ortadoğu'daki ülkelerde ulusal dar görüşlülükten sıyrılmış, benzer ideolojik şekillenmeye sahip partiler inşa edilmesine yardımcı olmak, Türkiye ve Kürdistan'dan komünistlerin dünya devrimci hareketine bir katkısı olacaktır. Dünyadaki devrimci parti ve örgütler arasında enternasyonal ilişkileri gerçek bir zeminde geliştirmenin, bir birlik doğrultusunda ilerletmenin yolu enternasyonal sınıf mücadelesini pratikte yükseltmekten geçiyor ve dünya komünist hareketi halen yapısal bir kriz içindeyken ICOR bu amacı gerçekleştirme yolunda ara döneme

özgü bir enternasyonal örgütlenme karakteri taşıyor.

ICOR, 2008 krizi sonrası emperyalizmin çelişkilerinin keskinleştiği, yeni bir paylaşım savaşına doğru emarelerin arttığı, farklı ülkelerdeki halk isyanlarının devrimci önderliğin yanı sıra enternasyonal dayanışmanın da eksikliğinden kaynaklı devrimci atılımlara dönüşmediği gibi tespitlerden yola çıkarak başlattığı Antiemperyalist ve Antifaşist Birleşik Cephe (AIAFUF) inşası girişiminde, ILPS ile salgın öncesi dönemde başlayan görüşmeler gerçekleştirmiş ve Birleşik Cephe'nin temel ilkeleri, yapısı, kuralları konusunda iki yapı arasında belirli uzlaşmalar sağlanmış, Birleşik Cephe'nin başta Kürt ve Filistin halklarının ulusal kurtuluş hareketleri gibi bölgesel devrimci güç odakları olmak üzere Latin Amerika, Afrika, Güney ve Doğu Asya'daki diğer antiemperyalist ve antifaşist yönelimli kümelenmelerle genişletilmesi hedefi belirlenmişti. Salgının araya girmesiyle kesintiye uğrayan bu süreç, ILPS'nin Birleşik Cephe'nin bu biçimiyle inşasından geri çekilmesiyle şu an için ICOR'un öncülüğünde sürmektedir.

Salgın sonrası dönemdeki Ukrayna-Rusya savaşı, gıda-enerji krizleri, pek çok ülkede yeniden yükselen halk isyanları gibi uluslararası siyasi gelişmeler, bir enternasyonal antiemperyalist cepheye olan yakıcı ihtiyacı gösterdiği gibi onun pratikte nasıl var olacağının da somutlanmasını gerektiriyor.

1994'te Ekvator'un başkenti Quito'daki ilk konferansla birlikte kurulan Marksist-Leninist Partiler ve Örgütler Koordinasyonu (ICMLPO) ya da daha yaygın İspanyolca kısalt-

masıyla CIPOML)¹⁰ ise Enver Hoca çizgisindeki partiler tarafından kurulmuştur. “Quito Konferansı” adıyla da bilinen platformun ev sahibi Ekvador Marksist Leninist Komünist Partisi, aynı zamanda platformun en büyük partisidir. Her ülkeden tek bir partinin katılımı anlayışına sahip platformda Türkiye’den Emek Partisi yer almaktadır.

CIPOML partileri, yılda iki kere yayınladıkları çok dilli Birlik ve Mücadele dergisinde çeşitli güncel politik ve teorik meseleleri ele almaktadırlar. Bu platform içindeki partilerin çoğu devrimci nitelik taşımayan donuklaşmış yapılar olmakla birlikte sosyalizm iddiasını lafzi de olsa korumaktadır. Diğer kümelenmelerde olduğu gibi emperyalizmin güncel gerçekliğine yaklaşımda, güncel devrimci gelişmelere dair tutumlarında, işçi sınıfı mücadelesinin tüm araç ve biçimlerini kullanma yöneliminde partiler arasında farklar bulunmakta, ancak platform bu farklılıkları devrimci yönde kapatmada, pratik enternasyonalist eylemi örgütlemeye temelden yetersiz kalmaktadır. Yine de bu platform, üye partilerin yaygınlığı, yaslandıkları tarihsel deneyime bağlı olarak güncel ideolojik tutumları ve içindeki tek tek partilerin yürüttükleri kimi güçlü mücadeleler nedeniyle kısmi devrimci sonuçların çıkabileceği bir kümelenmedir.

Buraya kadar bahsi geçen platformlar sosyalizm ve komünizm iddialı, Marksist-Leninist ya da Maoist çizgide yer almaya çalışan, devrimci, reformist, revizyonist par-

ti ve örgütlerden oluşuyor. Avrupa Demokrasi Hareketi (DiEM25) ve Sanders Enstitüsü’nün dünyadaki tüm “ilerici” güçlere birleşik bir cephe birleşme açık çağrısının üzerine 2020’de kuruluşunu ilan eden İlerici Enternasyonal ise vitrinini örgütlerden çok devlet başkanı, bakan, filozof, akademisyen, yazar, sanatçı olan bireylerin oluşturduğu yapısıyla ideolojik yönelimi ve hedefleri açısından diğerlerinden ayrışan en genç kümelenmedir.

Türkiye’den komünizm iddialı partilerin bazıları bile, feministlerin, ekolojistlerin, yerli ve ulusal hareketlerin vb. yanı sıra “komünizm iddialı” örgütlerin enternasyonallerinin toplamı olarak İlerici Enternasyonal’in çoğulcu yapısının günün şartlarına daha uygun olduğunu söylüyor. Oysa bütün bir “post-kapitalizm” söylemine rağmen bu oluşum, kapitalizmi yıkma çağrısından çok, kapitalizmin “demokratikleşmesine” denk düşen bir amaca sahip. Dahası, farklı toplumsal hareketlerin dalgalı gelişiminden çıkan enternasyonal oluşumların somut bir ideolojik hatta örgütlenmediklerinde, bir devrim programına, stratejisine sahip olmadıklarında, devrimci mücadeleler açısından taktiksel olarak işlev görseler de tarihsel olarak dünya devriminin ideolojik-teorik-stratejik merkezi konumunda duracak bir yapıya dönüşmeyecekleri Marksist-Leninist bakış açısından açıktır. Dünya devriminin enternasyonal, kuşkusuz ülke devrimlerinin öncülüğünü yapan işçi sınıfı ve ezi-

¹⁰ Maoçu ve Enver Hoca çizgisindeki partilerin bir araya geldiği aynı isimli bu iki kümelenmenin isim karışıklığının önlenmesinde yayın organlarının parantez içinde eklenmesi işlevlidir. Quito Konferansı adıyla bilinen platform ICMLPO (Unity&Struggle) şeklinde, Maoist yapıların platformu ise ICMLPO (International Newsletter) şeklinde çağrılmaktadır.

lenlerin devrimci partilerinin enternasyonalı olacaktır.

Eylül 2020'deki "Enternasyonalizm ya da Yok Oluş" başlıklı kuruluş konferansı ve kurucu konsey üyeler, sendikalar, partiler ve toplumsal hareketleri bir araya getirmiş ve Küresel Bir Yeşil Yeni Anlaşma için mücadele platformun başlangıç kampanyalarından biri olmuştur. Yannis Varoufakis, Bernie Sanders, Jeremy Corbyn gibi isimlerin rengini verdiği sosyal demokratik reformist çizgi bu yeni kümelenmenin enternasyonal mücadeleye yaklaşımına da şekil verir. ABD'nin 21. yüzyılda işlediği savaş suçlarını yargıladığı sembolik halk mahkemesi, koronavirüs aşısı dayanışma kampanyası ve başta Latin Amerika ve Macaristan olmak üzere üye örgütlerin olduğu ülkelerdeki seçim süreçlerini birer heyet göndererek takip etme, Rojava'ya yönelik işgal tehditlerine karşı PYD ile dayanışma toplantısı için Süleymaniye'ye heyet gönderme gibi faaliyetleri ve diğer kümelenmelere göre katbekat güçlü propaganda kanal ve kaynaklarıyla İlerici Enternasyonal, güncel siyasi gelişmeler içinde aktif bir şekilde yer almaya çalışmaktadır. Halk isyanlarının devrimci enerjilerinin yetmediği anda yönelmek durumunda kaldığı "ilerici" demokratik halkçı ve reformist seçenekler İlerici Enternasyonal'in güncel varoluşunu bu nedenle bir hayli dinamik kılmaktadır. Ancak "vizyon belgesinde" erkek egemenliği ve kadın özgürlük mücadelesine, iktidar sorununa ve sosyalizm amaç ve hedeflerine dair bir şey söylemiyor oluşu özellikle dikkat çekicidir.

Tüm dünyadaki partilere hitap eden bu kümelenmeler dışında,

daha bölgesel düzeyde örgütlenen oluşumlar da dünyada sosyalizm iddialı hareketlerin enternasyonal örgütlenmelerinin parçası sayılır. Yunanistan'dan KKE'nin öncülüğünde Avrupa'daki sorunlar üzerine ortak araştırmalar yapmak için başlatılan Komünist ve İşçi Partiler İnisiyatifi (INITIATIVE), Avrupa ülkelerinin revizyonistleşmiş komünist partileri arasındaki koordinasyonu sağlamayı hedeflemektedir, ancak güncel bir çalışma içinde değildir. Tarihsel SBKP'nin adını taşıyan parti de 2001'de Komünist Partiler Birliği-SBKP partisinden ayrılan ve eski Sovyet cumhuriyetlerindeki komünist partileri bir araya getiren bölgesel bir parti kümesi konumundaydı. Revizyonist geçmişi sahiplenen bu partilerden birçoğu buldukları ülkelerin siyasetinde etkin bir rol oynamaktan uzak; ancak eski Sovyet ülkelerindeki sert antikomünizm rüzgarına rağmen güncel ekonomik kriz süreçlerinde biraz da nostaljiyle gelen ilgiyi bir ölçüde çekebiliyorlar.

Güney Asya ülkelerinden Bangladeş, Bhutan, Hindistan, Nepal ve Sri Lanka'dan çoğu dağılmadan önce RIM platformu üyesi Maoist parti ve hareketlerin bir araya geldiği, 2001'de kurulan Güney Asya Maoist Partileri ve Örgütleri Koordinasyon Komitesi (CCOMPOSA), bir ülkeden birden fazla yapının yer

aldığı bölgesel bir oluşumdur.¹¹ Bugün halen gerilla mücadelesi yürüten Hindistan Komünist Partisi'nin (Maoist) de yer aldığı yapıda Nepal'de iktidara gelen Maoistlerin sonrasında kırılan çizgileri nedeniyle sorunlar yaşanmış ve birlik fiilen sona ermiştir.

Latin Amerika ve Karayipler'deki kimi emekçi sol yapıları bir araya getiren, 1990'da Brezilya İşçi Partisi tarafından 48 partinin katılımıyla başlatılan Sao Paulo Forumu (orijinal adıyla Latin Amerika Sol ve Antiemperyalist Partiler ve Örgütler Buluşması) da SSCB'nin dağılması sürecinde neoliberal saldırıya karşı çoğunluğu revizyonist ve reformist olan bölge partilerinin alternatif bir güç oluşturma arayışındaydı. Bugün 100'ün üzerinde partinin katılımıyla süren Forum, Küba Komünist Partisi ve Nikaragua'dan Daniel Ortega'nın liderliğindeki Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi dahil kimi sosyalizm iddialı iktidar partilerini, sosyal demokrat partileri, kimi sol sendikaları, toplumsal hareketleri barındırıyor. 2005'te silahlı mücadele ve temsili demokrasi üzerine farklılığı nedeniyle Forum'dan atılana kadar FARC da bu yapının bir parçasıydı. "Avrupa Solu" adlı Avrupa'daki reformist sol partilerin cephesi 2010 sonrası bu yapıyla ilişkilerini güçlendirirken, 2021'de ABD'den Ame-

rika Demokratik Sosyalistleri üyelik başvurusu yapmıştır.

Genellikle kendilerine Marksist ya da Marksist-Leninist demeyen ancak "21. yüzyıl sosyalizmi" ya da "Bolivarcı, Guevaracı devrim" sıfatlarını taşıyan demokratik halkçı iktidarların başında bulunan partilerin ve akımların, devletler düzeyinde bir araya gelerek ülkeler arası ittifak ve ekonomik işbirliğini konuştukları, 2004'te kurulan Amerikamız Halklarının Bolivarcı İttifakı (ALBA)¹² da bölgesel kümelenmeler arasında sayılmalıdır.

Kümelenmelerin Sınırları ve Devrimci Olanaklar

İlk enternasyondan başlayarak bugünkü kümelenmeler dahil proletarya enternasyonalizminin belki de en temel sorusu eş zamanlı pratik politik faaliyetin nasıl örgütleneceğidir. Sosyalizm için mücadelenin önceki tarihsel döneminde oluşmuş ayrışmaların güncel öneminin azaldığı yeni bir dönem yaşansa da, 21. yüzyılda varlığını sürdüren kümelenmelerde, enternasyonal eylemliliğin düzeyinin düşüklüğü nedeniyle çeşitli önemli politik meselelere dair ideolojik tutum almanın yeterli görülmesi bugün için bu zayıflığı beslemektedir. Dahası, kümelenmeler arası etkileşimin yok denecek kadar düşük olması, her bir kümede yer alan daha devrimci ve mücadeleciler arasındaki

¹¹ Bangladeş'ten Purba Bangala Sarbahara Partisi (Merkez Komite), Purba Bangla Sarbahara Partisi (Maoist Punargathan Kendra), Bangladeş Samyabadi Dal (Marksist-Leninist), Purba Banglar Komünist Partisi-Marksist-Leninist (Lal Patakar), Purba Banglar Sarbahara Partisi (Maoist Bolşevik Yeniden Kuruluş Hareketi); Butan Komünist Partisi (Marksist-Leninist-Maoist); Hindistan Komünist Partisi (Maoist), Hindistan Komünist Partisi (Marksist-Leninist) Naksalit, Hindistan Devrimci Komünist Merkez (Marksist-Leninist-Maoist); Nepal'den Devrimci Komünist Parti; Sri Lanka'dan Seylan Komünist Partisi (Maoist).
¹² ALBA'da Venezuela, Küba, Bolivya, Nikaragua ve kimi küçük Karayip ada ülkeleri yer almaktadır. Ekvator ise 2018'de Lenin Moreno döneminde ALBA'dan ayrılmıştır. Bu ülkeler arası petrol ticareti için PetroCaribe ve ortak bir medya oluşumu olarak TeleSUR, ALBA'nın girişimleri arasındadır.

ilişkinin kısıtlılığı, kümelenmelerin merkezi yürütme ve koordinasyon yapılarının devrimci deneyimleri biriktirip ortaklaştırmadaki yetmezliği çağın tüm gelişkin iletişim ve hareketlilik koşullarına rağmen bunu kısıtlamaktadır.

Somut örnekler vermek gerekirse, ABD'nin Irak işgaline ve NATO'nun Balkanlar ve Afganistan saldırılarına karşı gelişen büyük çaplı savaş karşıtı kitle hareketleri içinde tek tek partiler ve mevcut kümelenmeler oldukça silik kaldılar. Ortadoğu'da süregiden bölgesel askeri işgal ve savaşlara yönelik eylemler güçlü ve süregelen örgütlenemedi. 2. Enternasyonal'deki temel ideolojik kopma konusu olan emperyalist savaşlara karşı tutum, bugün emperyalizm analizindeki farklılıklar nedeniyle ortaya net bir devrimci hattın konulmasını engelleyen faktörlerden bir diğeri oldu. Yine emperyalist küreselleşmeye karşı Sosyal Forumlar şeklinde gelişen kitle hareketine, Indignados (Öfkeliler) Hareketi, Occupy (İşgal Et) Hareketi, Arap isyanı süreçlerine ve sonraki dönemde pek çok ülkede gelişen halk isyanlarına da kümelenmelerin müdahalesi yetersizdi. Bunların bölgesel düzeyde yayılması ve canlılığını koruması başarısız oldu. Aynı politik müdahalesizlik, sürüklenmecilik ve kaydedicilik bugün salgın sonrası durum ve Ukrayna-Rusya savaşı koşullarında ve özellikle 2019'da başlayan halk ayaklanmalarının kaldığı yerden devam eden Sri Lanka, Sudan, Ekvator, Şili, Arjantin, Lübnan gibi ülkelerdeki irili ufaklı isyanlarla ilişkilenişte de sürmektedir. Bu, uluslararası komünist hareketin 1989-91 tarihsel döneminde tutulduğu ideolojik ve örgütsel krizin halen aşılamamış,

yeniden yapılanma ihtiyacının halen geniş ölçüde yanıtlanamamış olduğunun da bir göstergesidir.

Dünyada siyasi gelişmelerin hızına yetişecek bir enternasyonal koordinasyonun uygun biçiminin henüz belirmemiş olması, kitle örgütleriyle devrimci partilerin enternasyonal alandaki koordinasyonunun somut biçimlerinde kimi zaman tıkanıklık –örneğin ekolojik yıkım, savaş, göç gibi durumlarda partilerin maddi kaynaklarının kısıtlılığına da bağlı olarak güçlü dayanışma kampanyalarının örgütlenememesi– yukarıdaki durumun doğmasının nedenlerindedir.

21. yüzyılın başında Marksist Leninist Komünistlerin Balkanlar'da ve Ortadoğu'da oluşturduğu Anti-emperyalist Mücadele Koordinasyonları gibi girişimlerin örgütler arası bağların zayıflığı, bu bağlar adım adım geliştirilse de eş zamanlı pratik politik faaliyetin bu düzeyde dahi yeterince yürütülememesi nedeniyle uzun süre yaşatılamaması, bölgesel devrim perspektifini güçlendirecek bölgesel isyan dalgalarının “öznel koşul” ile buluşma fırsatına engel olmaktadır.

Emperyalist karşı devrimci güçlerin dünya çapında saldırıları ve cepheleşmeleri –en somut örneğini Rojava'da gördüğümüz üzere– her eylemli enternasyonalist çıkışı hızla kuşatıp boğmaya yönelirken, enternasyonal dayanışmanın güçsüz olduğu koşullarda ayakta kalması çok daha zorlaşacak olan bir devrimci iktidarın bu niteliğini koruması devrimci koşulların yayılmasıyla ve bölgesel devrimci koordinasyonların oluşmasıyla yakından ilişkilidir.

Dünyada komünizm iddialı partilerin genel zayıflığı, bu partilerin enternasyonal ilişkilere olan ilgi-

sizliğini beraberinde getirmektedir. Partilerin gerçek siyasal yaşamdaki varoluşlarının iddialarıyla bire bir örtüşmediği durumlar kümelenmeler içindeki ilişki düzeylerini belirleyen bir faktör olarak öne çıkmaktadır. Örgütsel yapının enternasyonal çalışmaya uygun düzenlenememesi, güç ayrılabilmesi, partilerin kadro politikalarındaki sorunlar nedeniyle enternasyonal alandaki nesil geçişlerinin sağlıklı yapılamaması, keza düşük propaganda gücü örgütler toplamı olarak kümelenmelerin nicel olarak şişkin ama nitel olarak sönük kalmasına yol açmaktadır. Ayrıca devrimci partilerin devletin karşı devrimci darbelerine maruz kalmalarının ardından ilişkilerin kopması, hafızanın toparlanma sonrasına aktarılamaması da devrimci-reformist ayrışmasını südüren ve kümelenmelerin yeni içerikler almasını geciktiren bir yerde durmaktadır.

Tüm bu eksiklikler göz önüne alındığında, günümüzün toplumsal dinamikleri ve olanaklarını devrimci tarzda değerlendirmek için komünist ve devrimci partilerin, örgütlerin, grupların ve uluslararası kümelenmelerin “kendi durumlarına müdahale” etmelerinden başka şansları yoktur. Dünya devrimci ve komünist hareketinin yeniden yapılanma krizinden çıkışının yolu yerel, bölgesel ve uluslararası alanda yürütülecek devrimci mücadele, yönelim, girişkenlik ve eylemi gerektiren bu müdahaleyle açılacaktır.

Mücadeleyle ilgili sorunlar mekanik bir biçimde algılandığında iddiasızlık ve kendiliğindencilik üretirken, siyasal ve örgütsel sorunlar salt teorik çözümleme, tartışma ve “ilkeli duruş” refleksleriyle aşılmaya çalışıldığında apolitik yaklaşımlar üretir.

Devrimci kümelenmeler, temel siyasal ve ideolojik konularda açıklık ve yakınlığı gerektirirken, enternasyonal birleşik eylem ise duruma müdahale ve eylemin yöntemlerinde netlik ve gelişkin ilişkileri öngörür. Tüm bunlar ise bahsedilen örneklerdeki gibi ancak kitle hareketi içinde militan devrimci pratikte sınanabilir.

Yeni Bir Enternasyonalin Mümkünlüğü

Yeni bir enternasyonal tartışması esasen bir dünya devriminin nasıl gelişeceği tartışmasına bağlı yanıt bulur. Tek tek ülkelerde meydana gelecek sosyalist devrimlerin birbirini tetikleyeceği ve önce bir bölge devrimine, oradan da dünya devrimine doğru ilerleyecek bir devrimler dalgası yaratacağı uzun erimli mücadele görüşü bunun bugünkü olası hattıdır.

Önceki enternasyonallerin mirasını taşıyan yeni bir yapı, ancak sosyalizm amacına bağlı devrimci çizgideki parti ve örgütlerin enternasyonal birliği olabilir. Bu bir devrimci yol arayışıdır. Bu yol arayışı şu an için farklı ideolojik çizgilerde olsalar da sosyalizm iddialı parti ve örgütlerin gerçekten devrimci yönelim içerisinde olanlarının birleşik devrimci eyleminin eseriyle sonuçlanabilir. Tek tek ülkelerdeki devrimci partilerin yan yana gelmeleriyle oluşan cephe tarzı birleşik devrimci önderliklerin de bu yolda kritik bir rol oynaması varsayılabilir.

SSCB'nin varlığında Komintern'in aşırı merkezi yapısının dünya devrim dalgasının geri çekildiği dönemde yarattığı dezavantajların deneyimiyle hiçbir örgütsel formu zorunlu görmeden, bugünkü seyrin göstereceği koşullara uygun dinamik

bir formu öngören, partilerin birbirleriyle özgür, karşılıklı güven, saygı ve eşitlik zemininde ilişkileneceği bir enternasyonal ufkunda ortaklaşmak, bugünkü kümelerden ICOR, ILPS ve Quito Konferansı'ndaki özellikle devrimci bir varoluşa sahip partiler ve onlarla birlikte herhangi bir kümelenmede yer almayan kimi devrimci partiler (örneğin Arjantin Devrimci Komünist Partisi PCR, Sri Lanka Sosyalist Cephe Partisi FLSP, İran Komünist Partisi/Komala vd.) için çok da uzak sayılamayacak bir hedef olmalıdır.

Yeni bir enternasyonalin inşasının temel koşulunu devrimin ağırlık merkezini oluşturacak yeni bir devrimci odağın ortaya çıkmasına bağlamadan, aksine dünya devriminin böyle bir ağırlık merkezinin ortaya çıkacağı devrimci süreç ile yeni bir enternasyonalin inşasını eş zamanlı, el ele yürüyecek, önsel bir birikime dayanan bir süreç olarak düşünmek isabetli olur.

Sosyalizmin yeni ortaya çıkacak ana üssü ya da üslerinin SSCB'nin

maddi ve teknik yetersizliklerine kıyasla bugün daha ileri bir noktadan başlama ve daha hızlı ilerleme olanakları da yine devrimci dayanışmanın daha güçlü olacağını öngörülebilir kılar. Keza dünyadaki güncel politik ve örgütsel gerçekliğe artık uygun olmayan Komintern'in meşhur 21 koşulu, o düzeyde merkezileşmiş bir örgütsel yapılanma ve işleyiş de yeni bir enternasyonal arayışı ve inşasında idealist bir yaklaşıma denk düşer.

Mevcut durumun pratik devrimci gelişmeler ve çeşitli dönemeçli süreçlerden, bölgesel yakınlaşmalardan geçip dağılma ve yeni birleşmelerle ilerlemesi elbette mümkündür.

Bütün ülkelerin proletaryasını dünya sosyalist devletler federasyonu hedefinde ve toplumsal devrim ile komünizm amacıyla birleştirmek için gereken enternasyonal işbirliği ve koordinasyonu sağlayacak yeni devrimci enternasyonal, devrimin güncel olduğu her an günceldir, tarihsel sorumluluğun önümüze koyduğu bir görevdir.

Şanghay İşbirliği Örgütü nedir, ne değildir?

İbrahim Okçuoğlu

Bu projenin Kuzey Kutbu koridoru ABD/NATO tarafından Norveç-Finlandiya-Rusya kıyı şeridinde kapatılmak isteniyor. İsveç ve Finlandiya'nın NATO üyeliğinde ABD bu nedenle ısrarlıdır. Bu koridor yılın belli dönemlerinde, buzların eridiği ve deniz trafiğine açıldığı zamanlarda önemli. Bu bir deniz koridorudur.

---

26 Nisan 1996 yılında Sovyetler Birliği'nin dağılması sonra Orta Asya'da ortaya çıkan sınır güvenliğini sağlamak, bölgesel güvenlik sorunlarını çözmek amacıyla Rusya ve Çin'in öncülüğünde Rusya, Çin, Kazakistan, Kırgızistan ve Tacikistan'dan oluşan beş ülke Şanghay'da toplanırlar ve "Şanghay Beşlisi" adı verilen örgütü kurarlar. Bu zirvede ayrıca "Sınır Bölgelerindeki Askeri Alanlarda Güven Artırıcı Önlemlere İlişkin Anlaşma" da imzalanır.

İkinci Devlet Başkanları Zirvesi 24 Nisan 1997'de Moskova'da gerçekleştirilir. Bu zirvede sınır bölgelerindeki silahlı kuvvetlerin azaltılması, askeri konularda karşılıklı bilgilendirme gibi konular gündemde yer alır. Sonuçta bu zirvede "Sınır Bölgelerinde Askeri Gücün Karşılıklı Azaltılması Anlaşması" imzalanır.

Üçüncü Devlet Başkanları Zirvesi 1998'de Kazakistan'da toplanır. Bu

zirvede sınır güvenliği sorununun ötesinde ekonomik konularda da işbirliğinin gerekliliği üzerine konuşulur. Zirvede "birbirlerinin içişlerine karışmamak, sorunları barışçı yollarla çözmek, etnik ayrımcılık ve terörizm, uyuşturucu ve silah kaçakçılığına karşı birlikte mücadele etmek" gibi kararlar alınır. Aynı zamanda "etnik bölücülük, kökten dincilik ve uluslararası terörizmin hiçbir şekilde kabul edilemeyeceği" de zirvede ilan edilir.

Beşinci Devlet Başkanları Zirvesi 5 Temmuz 2000'de Tacikistan'da toplanır. Bu zirvede örgütlenmenin adı "Şanghay Forumu" olarak değiştirilir. Zirvede diğer şeylerin yanı sıra dikkati çeken, Çin'in Doğu Türkistan ve Rusya'nın Çeçenistan politikalarının katılımcı ülkeler tarafından desteklendiğinin açıklanmasıdır.

15 Temmuz 2001'de Özbekistan da katılımcı ülke olmuştur. "Şang-

hay Beşlisi”, “Şanghay Altılısı”na dönüşmüş ve örgütün adı da “Şanghay İşbirliği Örgütü” olarak değiştirilmiştir.

Haziran 2002’de Rusya’da düzenlenen zirve oldukça önemlidir. Bu zirvede “Şanghay İşbirliği Örgütü Açıklaması” imzalanmıştır. Bu açıklama aslından ŞİÖ manifestosudur. NATO gibi bir askeri örgüt¹, AB gibi bir ekonomik entegrasyon, OECD gibi ekonomi ağırlıklı bir örgüt, BM gibi bir örgüt kurulmuyor, sanki “çok maksatlı” bir uluslararası tekel; birçok sektörde faaliyet sürdüren bir tekel veya uluslararası bir devlet kuruyor. Bu manifestoda ne ararsanız bulursunuz: Üye ülkeler arasındaki dostluk; iyi komşuluk ilişkileri; karşılıklı güvenin sağlanması; ekonomi; enerji, ticaret, bilim, teknik, kültür, eğitim, çevre sorunları, ulaştırma. ŞİÖ bütün bu konularda sorumlu. Amaç, bütün bu alanlarda üye ülkeler arasında işbirliğini geliştirmek, bölgesel barışı sağlamak ve istikrarı sürdürebilmek için ortak hareket etmek. Ortak düşman da hazır: Daha önceki zirvelerde kabul edilen “bölücülüğe, kökten dinciliğe, teröriste karşı mücadele.”

Bu zirvede “Şanghay Terörizm Ayrılcılık ve Aşırıılık ile Mücadele Sözleşmesi” ve ayrıca bir de “Anti-Terör Ajansı”nın kurulmasını öngören anlaşma imzalanır.

2004’te Kazakistan’da “Bölgesel Anti-Terörizm Yapılanması Anlaşması” kurumsallaşır. Keza aynı yılda ŞİÖ, Özbekistan zirvesinde genişleme kararı bağlamında gözlemci ül-

ke mekanizmasını hayata geçirir ve Moğolistan ilk gözlemci ülke olur. Aynı zamanda “Gözlemci Statüsüne İlişkin Yönetmelik” de kabul edilir. Bu zirvede Çin, üye ülkelere kredi verme kararı alır. Ayrıca ŞİÖ Kalkınma Fonu, ŞİÖ İş Kurulu gibi örgütlenmelerin hayata geçirilmesi fikri de Taşkent Zirvesi Deklarasyonu’nda yer alır.

2005’de Kazakistan’da gerçekleştirilen zirvede İran, Hindistan ve Pakistan’a “gözlemci ülke” statüsü verilmiştir. İlk kez bu zirvede ABD’ye karşı açık tavır alınmış, ABD’den Orta Asya’daki üslerini kapatması talep edilmiştir. Bunun üzerine Kırgızistan’daki Manas ve Özbekistan’daki Hanabad üsleri 2005 ve 2009’da kapatılmıştır.

ŞİÖ ilk kez 2007’de Bişkek zirvesinde Amerikan emperyalizminin tek kutupluluğa; Amerikan hegemonyasına dayanan, yani bugün NATO’nun Madrid zirvesinde “kurallara dayalı uluslararası düzen” diye tanımlanan Amerikancı müesses nizamı eleştirmiş ve çok kutupluluk anlayışını doğru bulduğunu açıklamıştır.

2010 yılında Taşkent’te toplanan zirvede diğer kararların yanı sıra ŞİÖ’nün genişleme koşullarını düzenleyen “Genişleme Prosedürü Belgesi” kabul edilmiştir.

2012’de Çin’de düzenlenen zirvenin ön önemli gündem maddelerinden biri de stratejik işbirliği konusunda ortak bir duruşun sergilenmesi olmuştur. Sonraki yıllardan günümüze kadar gerçekleşen zirvelerde bir yandan ŞİÖ’ye ilgi duyan ülke sayısı

¹ Her ne kadar NATO gibi askeri bir örgüt olmasa da askeri yanı ve örgütlenmesi olan bir örgüttür. Askeri tatbikatları bunun böyle olduğunu göstermektedir. ŞİÖ ilk olarak 2003’de Çin ve Kazakistan’da ortak askeri tatbikatlar düzenlemiştir. Bu tatbikatlar daha sonraki yıllarda tekrarlanarak günümüze kadar sürdürülmüştür. Bu bakımdan ŞİÖ aynı zamanda askeri işbirliği öngören bir örgüttür.

artarken² diğer taraftan da örgütün Batı karşısında yeni bir kutuplaşmanın başını çektiği, aşağıda değineceğimiz gibi bizzat Şi ve Putin tarafından açıklanmıştır.

Sonuç itibariyle: ŞİÖ, “zararsız”, politik amaçsız gibi bir örgütlenmeden yeni bir “dünya”; yeni bir kutup oluşumunun merkezi olarak gelişti.

ŞİÖ, kurulduğundan bu yana istikrarlı bir şekilde büyüdü ve şu anda coğrafya ve nüfus açısından dünyanın en büyük bölgesel entegrasyonu durumunda. Mevcut üyeleriyle ŞİÖ, dünya nüfusunun yüzde 40’ını oluşturuyor ve dünya üretimin yaklaşık üçte birini sağlıyor.

ŞİÖ, gelişmekte olan çok kutuplu dünyanın en somut ifadesidir.

Çin Devlet Başkanı Şi, ŞİÖ’nün vizyonu ile Çin emperyalizminin; Çin sermayesinin uluslararasılaşmasının temel aracı olan “Bir Kuşak Bir Yol” projesi arasında bağ kurar ve “Bir Kuşak Bir Yol” projesinin ŞİÖ’nün amacıyla uyumlu olduğunu açıklar. “Bir Kuşak Bir Yol” yaklaşık 10 yıllık bir projedir. Bu proje 100’den fazla ülkeyi Çin yatırımları ve ticaretiyle desteklenen ekonomik işbirliği ve gelişme için bir ortaklık içinde birleştirdi. Şi, Çin sermayesinin, emperyalizminin dünyayı yeniden paylaşma mücadelesinde belirleyici olan bu aracını ŞİÖ vizyonuyla birleştirir ve bunu da çok rahat bir biçimde açıklar. ŞİÖ mü bu projeye hizmet ediyor yoksa bu proje mi ŞİÖ’ye hizmet ediyor? Açık ki, “bütün yollar” Çin emperyalizmine açılıyor!

ŞİÖ, Batı egemenliğine karşı ittifak mı veya da Batı’ya karşı ağırlık merkezi mi?

Bütün şiddetiyle devam eden Rusya-Ukrayna savaşının gölgesinde Şanghay İşbirliği Örgütü son zirvesini 15-16 Eylül’de Özbekistan’da gerçekleştirdi. ŞİÖ, bu zirvesinde Amerikan emperyalizmi önderliğindeki Batı dünyasına karşı yeni bir ittifak, başka bir dünya, başka bir kutup olarak çıktı. Bu zirveye, Suudi Arabistan, Katar ve Mısır’ın yanı sıra özellikle Türkiye’nin de “diyalog ortakları” olarak katılması ABD/NATO/AB’yi tedirgin etmeye yetti.

ŞİÖ, “zararsız”, politik amaçsız gibi bir örgütlenmeden yeni bir “dünya”; yeni bir kutup oluşumunun merkezi olarak gelişti.

ŞİÖ, son zamanlarda Rusya ve Çin’in, ama özellikle Çin’in, ortak kurallara dayalı Batı’nın egemen olduğu uluslararası kurumlara paralel yapılar kurmaya çalıştıklarının bir örneğini oluşturmaktadır. ŞİÖ, masada ABD, AB ve NATO’nun değil, örneğin Pakistan’ın, Hindistan’ın ve sürekli dışlanan İran’ın oturduğu bir güvenlik politikası forumu olarak da karşımıza çıkıyor.

BRICS gibi ŞİÖ de, BM Şartı uyarınca eşitlik ve egemenlik ilkesine ve uluslararası hukuka dayandığını açıklamaktadır. NATO veya G7 gibi

² Üye ülkeler: Çin, Rusya Federasyonu, Kırgızistan, Tacikistan, Kazakistan, Özbekistan, Pakistan, Hindistan ve İran.

Gözlemci ülkeler: Afganistan, Mogolistan ve Belarus.

Diyalog Ortağı ülkeler: Azerbaycan, Türkiye, Sri Lanka, Ermenistan, Kamboçya, Nepal, Mısır, Katar ve Suudi Arabistan.

ABD hegemonyasındaki ittifakların aksine, BRICS veya ŞİÖ üye ülkeleri kendi değerlerini diğer ülkelere zorla, baskıyla kabul ettirmek istemediğini açıklıyor. Güya bu nedenden dolayı da “ŞİÖ ortak değerlere dayanmıyor” deniyor. Ancak, bu anlayış doğru değildir. Doğru olmaması bir yana açıktan bir demagojidir. ŞİÖ’nün kuruluşundan bu yana bazı zirvelerinde alınan kararları yukarıda belirttik. O kararlarda ŞİÖ’nün adım adım Çin emperyalizminin çıkarlarına göre şekillendiği, bu doğrultuda belli ortak politikalara dayanmaya başladığı çok açıktır.

1996’da “Şanghay Beşlisi” olarak başlayan süreç 2001’de ŞİÖ olarak, ABD egemenliğine, ABD merkezli tek kutuplu dünya anlayışına karşı çok kutuplu merkezli (çok kutuplu) dünyayı savunan bir örgüt olarak gelişti. Örgütün ekonomi, askeriye, ticaret, alt yapı, kültür, bilim vb. alanlardaki faaliyetleri kaçınılmaz olarak “ortak” çıkarlar doğrultusunda politikalar yaratarak derinleşti.

ŞİÖ, Putin ve Şi anlatımına göre çok kutuplu dünyada o çok kutuplardan biri olmak zorundadır. Salt kutup olma meselesi ortak değerlerin

oluşması zeminini oluşturur. Soru sadece, kimin hegemonyasında kutup oluşturulmaktadır. Bu da ancak Çin olabilir. Bu nedenle Özbekistan’daki ŞİÖ’nün son zirvesi aynı zamanda Çin önderliğinde, “çok kutupluluk” adı altında ABD’nin “kurallara dayalı uluslararası düzeni”ne karşı kurulan başka bir emperyalist ilişki ve ittifak düzenini bir kez daha ve güçlü olarak ilan edilmesidir.

Aslında yeni bir dünya düzeni ilanı Rusya ve Çin tarafından 4 Şubat 2022’de yayınlanan ortak bildiriye açıklanmıştı. Vladimir Putin ve Şi Cinping açık ve seçik olarak ŞİÖ’de inşa edilen “değerler” çerçevesinde yeni dönemden, yeni bir güç dağılımından, dolayısıyla yeni düzenden bahsediyorlardı. Çin ve Rusya’nın anlayışına göre artık uluslararası alanda ve uluslararası ilişkilerde yeni bir dönem başlamıştır, yeni bir güç dengesi oluşmuştur. Vladimir Putin ve Şi Cinping, ŞİÖ ilkelerine göre çok kutuplu dünya ve uluslararası ilişkilerin “demokratikleşmesini” talep ediyorlar veya destekliyorlar. NATO’nun genişlemesine karşı olmak, Asya-Pasifik’te barış istemek, ABD’nin “Hint-Pasifik stratejisi”ne,

AUKUS'a karşı olmak, demokrasi ve insan haklarının Amerikanvari kavranışına karşı olmak, neye karşı olduğunu, neyin istendiğini ifade eden başlıklarından sadece birkaçı. 15 maddelik bildirinin en ilginç yanı, Putin'in, ŞİÖ'den ve bir "Bir Kuşak Bir Yol"dan "Büyük Avrasya Ortaklığı" çıkarmasıdır. Çin ve Rusya, "Bir Kuşak Bir Yol" projesine; Çin'in bu dünya hakimiyeti jeopolitiğinin temel aracına paralel ve eşgüdümlü işleyen büyük Avrasya ortaklığını inşa etmeyi esas hedef aldıklarını açıklıyor. Çin'i anladık ama Putin, bu "Bir Kuşak Bir Yol" projesinin Rusya'nın Orta Asya'da

“Rusya ile birlikte büyük güç rolünü üstlenmeye hazır olan Çin”, ŞİÖ oluşumunun gerçek nedeni işte budur!

altını oyan, inisiyatifin tamamen Çin'in eline geçmesini sağlayan bir proje olduğunu anlamamış gözüküyor. Belki de bu, Ukrayna savaşı vesilesiyle ABD/AB/NATO'nun yoğun saldırısının, baskısının bir sonucudur!

ŞİÖ anlayışı temelinde yeni dünyada "Tek kutuplu ekonomi modeli"nin yerini, "çift kutuplu ekonomi modeli" alacaktır. Tek para olarak dolar, tek banka olarak Dünya Bankası, tek finans kuruluşu olarak IMF, tek bankacılık sistemi olarak SWIFT Batı'nın "kurallara dayalı uluslararası düzeni"nin ekonomik temelleri olarak ağırlıklarını sürdüremeyecekler, ŞİÖ merkezli dünyanın bu alandaki kurumları, alternatif kurumları oluşturacaklar. Göstereceğimiz gibi gerçekten de hemen hepsi Çin kaynaklı/inisiya-

tifi bu ve benzeri paralel yapılar oluşturulmuştur.

Özbekistan'daki son zirvede bu anlayışlar, daha doğrusu yeni bir dünya/kutup oluşumu Putin ve Şi tarafından yeniden ilan edildi.

Putin, birçok ülkenin sözcülüğünü yapar gibi, "tek kutuplu dünya"nın "çok sayıda ülke için kabul edilemez olduğunu" açıklar.

Şi Jinping ise, "Çin, büyük güç rollerini üstlenmeleri için Rusya ile beraber gereken çabayı göstermeye ve sosyal sorunlarla sarsılan dünyaya istikrar ve pozitif enerji katmak için kılavuz rolü oynamaya hazırdır" der.

"Rusya ile birlikte büyük güç rolünü üstlenmeye hazır olan Çin", ŞİÖ oluşumunun gerçek nedeni işte budur! ŞİÖ, Rusya'dan çok Çin'in inisiyatifinde kuruldu. Her iki kurucu ülke bu örgüt içinde kimin sözü geçer sorusuna yukarıdaki gibi cevap vermiş oluyor: ŞİÖ'de Çin ve Rusya'nın sözü geçer, ama daha ziyade Çin'in sözü geçer. Dolayısıyla her yeni katılımcı nasıl bir örgüte katıldığını daha baştan bilmek durumundadır/zorundadır. Aynen NATO'ya, AB'ye katılan üye ülkelerin NATO ve AB'de kimin sözünün geçtiğini bilmeleri gibi.

Öncü rol oynamak ve "ortak değerler"

Putin, "Çin'le birlikte uluslararası hukuka ve BM'nin merkezi rolüne dayalı adil, demokratik ve çok kutuplu bir dünya düzenini savunuyoruz. Bu dünya düzeninde kurallar birileri tarafından keyfi bir şekilde uydurulup diğerlerine dayatılmayacaktır" dedi.

Şi Jinping ise "Rus meslektaşlarımızla birlikte sorumlu bir dünya gücü olmaya dair doğru örnek oluşturmaya ve böylesine hızlı değişen bir dünya-

da, dünyanın sürdürülebilir ve pozitif kalkınma rotasına yönelmesinde öncü rol oynamaya hazırız” dedi.

Batı'nın savunulması gereken ortak değerlerinin potası “kurallara dayalı uluslararası düzen”dir. Yani mevcut Amerikan emperyalizminin dünya hakimiyeti anlayışıdır; bu hakimiyetin devamını sağlamak için geliştirilen jeopolitik doktrindir. Bu doktrinin hedefinde Çin ve Rusya vardır.

ŞİÖ'nün ortak değerlerinin potası “çok kutuplu bir dünya düzeni”dir. Bu düzende “kılavuz rolünü Çin ve Rusya üstlenmiştir”. Bu düzen “Bir Kuşak Bir Yol” projesine göre dünyayı Çin çıkarlarına, hegemonya anlayışına göre, Batı'nın ekonomik, siyasi, askeri anlayışına karşı örgütlemektir.

Birisi (Batı) tek kutuplu (Amerikan hegemonyası) diyor, diğeri çok kutuplu (Çin ve Rusya hegemonyası) diyor.

Her halükarda çok rekabet merkezli dünyanın yerini, amacın açıkça dile getirildiği iki kutuplu dünya almaktadır.

ŞİÖ, kuruluşundan (2001) bugüne sürekli genişleyen ve 2021 itibarıyla 23,3 trilyon dolara varan bir ekonomik güce sahip olan bir örgüttür. Bu miktar, kuruluş yılındaki ekonomik gücünün 13 mislidir ve bu miktar içinde Çin'in payı diğer üye ülkelerin payıyla karşılaştırıldığında ezicidir. Miktarın kendisi ise ABD ve AB'nin ekonomik gücünden fazladır.

ŞİÖ GSYH'nda Çin'in payı yüzde 75,3 (17,734 trilyon dolar). Hindistan'ın payı yüzde 13,5 (3,173 trilyon dolar); Rusya'nın payı 7,5 (1,776 trilyon dolar); Pakistan'ın payı yüzde 1,5 (346 milyar dolar); İran'ın payı yüzde 1 (232 milyar dolar); Kazakistan'ın payı yüzde 0,8 (191 milyar dolara); Özbekistan'ın payı yüzde 0,3 (69 milyar dolar); Kırgızistan ve Tacikistan'ın payları ise her bir ülke için 0,04 (her biri 9 milyar dolar).³

Bu durumda ŞİÖ'de söz sahibi olan Çin'dir. 2004'deki zirvede üye ülkelere kredi verme kararı alan da Çin'di.

ŞİÖ, sadece ekonomik gücü artan bir örgüt değil, aynı zamanda üye sa-

³ IMF, *World Economic Outlook*, April, 2022

yısı ve nüfusu da artan, coğrafi alanı genişleyen, dolayısıyla etki alanı bölgesel olmaktan çıkan, içinde dört nükleer gücü (Çin, Rusya, Pakistan ve Hindistan) barındıran bir örgüttür. ŞİÖ'yü uluslararasılaştıran en temel faktör, "Bir Kuşak Bir Yol" projesidir. Çin bu proje ile 100'den fazla ülkeyi Çin yatırımları ve ticareti üzerinden ekonomik işbirliği ve gelişme adı altında bir ortaklıkta birleştirdi. Bundan daha anlamlı, daha "iyi" bir uluslararasılaşma nasıl olabilir?

2021 itibarıyla ŞİÖ'ye üye ülkelerin toplam nüfusu 3,33 milyardır, Bu, dünya nüfusunun yüzde 42,49'una tekabül etmektedir. 8 üye ülke ve İran'ın toplam GSYH'sı dünya GSYH'nın yüzde 24,2 oluşturur.⁴

Askeri harcamalara göre ŞİÖ ve üyelerinin durumu: 2021 itibarıyla ŞİÖ'nün toplam açık askeri harcamaları 445,1 milyar dolar. Bu miktar içinde Çin'in payı yüzde 60,7; Hindistan'ın payı yüzde 16,5; Rusya'nın payı yüzde 14,3; İran'ın payı yüzde 5,8; Pakistan'ın payı yüzde 2,3; Kazakistan'ın payı yüzde 0,3. Tacikistan ve Kırgızistan'ın payları ise sifıra yakın.⁵ Bu harcamalarda da aslan payının Çin'de olduğunu görüyoruz.

ŞİÖ, Çin sayesinde sadece bölgesel olarak veya Orta Asya'da değil, bütün dünyada giderek en güçlü konuma gelmektedir. ŞİÖ gücünü Çin emperyalizminden almaktadır. Bu nedenle güçlü ŞİÖ, güçlü Çin veya güçlü Çin güçlü ŞİÖ demektir.

Çin, Rusya, Hindistan ve Pakistan gibi nükleer gücü olan ülkeler ŞİÖ olarak örgütleniyor. Buna bir de Batı'nın kapı komşusu konumundaki Türkiye'nin katılmış olduğunu düşü-

nelim. Batı, ABD, AB veya NATO bu güçten korkmasın da kim korksun. Şüphesiz ŞİÖ, ŞİÖ olarak ne bir AB'dir ne bir NATO'dur ne bir BM'dir ne bir IMF'dir ne bir Dünya Bankası'dır. Ancak, ŞİÖ'nün veya Çin'in Batı'nın bu her bir müesses askeri, mali, ticari, ekonomik kurumlarına denk düşen, onların işlevlerini yerine getirmeye hazır paralel kurumları daha şimdiden var. Sorun sadece ayrışma sorunudur.

Çin/Rusya/ŞİÖ güzellemesi yapanlar, ŞİÖ'nün bir NATO olmadığını, ama Batı'nın ŞİÖ'nün bir NATO olacağından korktuğunu bolca analiz edebilirler. Batı'nın korkusu reeldir, yerindedir. Batı korkmak zorunda, çünkü karşısında onun "kurallara dayalı uluslararası düzeni"ne meydan okuyan; başka bir ifadeyle paylaşılmış dünyayı yeniden paylaşmayı talep eden bir güç var. Bu güç Çindir. Ancak Çin, bu talebini tek başına gerçekleştirmek yerine belli bir müttefiklik ilişkisi temelinde gerçekleştirmek istemektedir. Bu müttefiklik ilişkileri ifadesini ŞİÖ'de bulmaktadır.

Ama Batı'nın korkmasına gerek yok; ŞİÖ tek başına bir NATO değildir. Burası doğru. Ancak ŞİÖ aynı zamanda dar alanda birbiriyle tepişmeye hazır dört nükleer gücü de içinde barındırmaktadır. Batı'nın anladığı/bildiği Amerikan sultasında bir "NATO" ŞİÖ çerçevesinde kurulabilir mi? Bu geleceğin bir sorusu. Bu sorunun cevap bulabilmesi için Çin-Hindistan, Hindistan-Pakistan, şimdilik pek açığa çıkmaya da Rusya-Çin arasındaki karşılıklı güvensizliğin ortadan kaldırılması gerekir. Bu mümkün değil.

⁴ 2021 Dünya Bankası verileri, Eylül 2022

⁵ Yedi üye ülke -Özbekistan için veri yok- ve İran, SIPRI, Eylül 2022

Diğer üye ülkeler arasında da sınır anlaşmazlığı başta olmak üzere hemen silaha sarılabilecek sorunlar var.

Şimdilik Şanghay İşbirliği Örgütü, Çin ve Rusya açısından Batı hegemonyasına karşı mücadelede, örgütlenmede ideal bir platformdur.

ŞİÖ'nün varlık ömrü Çin emperyalizminin ihtiyaçlarını ne derece yerine getirdiğine bağlıdır. Bugün ŞİÖ, Çin emperyalizminin kendi jeopolitikası için araçsallaştırdığı bir ŞİÖ'dür ve etkili olmaya devam edecektir. Çin, Orta Asya'da Rusya ve Orta Asya Türk devletleri arasındaki siyasi dengeyi sağlayabildiği oran-

da ŞİÖ güçlenecektir, dolayısıyla Çin de Orta Asya'da güçlenecektir. Orta Asya'da rekabet Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan, Özbekistan, Türkmenistan üzerine rekabettir. Bu rekabetin bir ucu Hazar Denizi üzerinden Azerbaycan'a kadar uzanır. Bu coğrafya sadece yeraltı kaynakları bakımında zengin değildir, aynı zamanda Çin açısından "Bir Kuşak Bir Yol" projesi için hayati önemi haiz bir koridordur. Bu coğrafya üzerine Çin-Rusya, Çin-Türkiye, Rusya-Türkiye, Çin-Türkiye rekabeti belirleyicidir. Bu rekabetin yanı sıra ABD ve İran'ın bu coğrafyada çıkarlarına ters düşen her gelişmeyi engellemek için adım atacıklarından şüpheleniz olmasın.

Açık ki, Çin'in, Orta Asya'da Rusya ve Orta Asya Türk devletleri arasındaki siyasi dengeyi sağlaması

kolay olmayacaktır. Rusya-Ukrayna savaşı bir sınama oldu. Çin'in Rusya'yı, Rusya'nın beklediği derecede desteklememesinin nedeni Orta Asya devletlerinin Rusya'nın güçlenmesinden kaynaklanan çekincelere Çin'in duyarsız kalamayacağını göstermesidir. Çin, ŞİÖ'nün son zirvesinde dahi Rusya'yı bu savaştan dolayı ancak rutin destekledi.

Açık ki, Çin, sıranın Rusya'dan sonra kendisine geleceğinden hareket ediyor. Bu nedenle büyük resme bakarak adımlar atıyor. Büyük resmin neyi gösterdiğini Şi, ŞİÖ'nün son zirvesinde şöyle açıkladı: "Dünya barış içinde yaşamıyor, artık birlik oluşturmak, yeni bir güvenlik konsepti geliştirmek, küresel tedarik zincirini istikrara kavuşturmak, transit kapasitesini artırmak ve ŞİÖ'ye daha fazla üye kabul etmek önemlidir."

Şi, Çin emperyalizminin çıkarları için nerede pragmatist olacağını çok iyi bilen biri. Büyük resme bakıyor ve şunu görüyor: Rusya-Ukrayna savaşına, Rusya'nın yanında aktif katılmanın, uluslararası alanda Rusya'nın (Putin'in) bir temsilcisi gibi hareket etmenin Çin'e bir yararı yoktur. Biz (Çin) Rusya'dan daha güçlüyüz ve karşı karşıya olduğumuz sorunlar uluslararasıdır ve oldukça karmaşıktır. Bu nedenle büyük resim Şi'ye şunu diyor: Çin, Rusya'ya sözel desteğe devam etmeli. Rusya ile birlikte NATO ve ABD'ye karşı mücadele etmeli. Ama aynı zamanda Rusya'ya konan ambargoya da uymalı. Açık ki, büyük resim Şi'ye Rusya'ya mesafeli durmak için nedenin çok, diyor.

Büyük resim aynı zamanda şunu da diyor: Her şey Çin için. Hani Trump "önce Amerika" demişti ya. Şi de o anlamda "önce Çin" demek istiyor. Haksız da değil; Çin oldukça hızlı

gelişti ABD'ye meydan okumaya başladı. Çin, şimdi yerden yere vurduğu “kurallara dayalı uluslararası düzen”in “nimetleri”nden yararlanarak yükseldi. Sonuçta Şi, “Amerika için iyi olan her şey, General Motors için iyidir” sözünü evirdi, çevirdi ve “Çin’e fayda sağlayan her şey iyidir” dedi. Şimdilik ŞİÖ, Çin’e fayda sağlıyor, o halde “güçlü bir ŞİÖ iyidir”e göre hareket ediyor.

“Önce Çin”, öncelikle Orta Asya’da ekonomik entegrasyona bağlı olarak gelişecektir. Çin açısından bu, hakimiyet, nüfuz elde etmenin en kolay tarafı. Çin’de para bol, Orta Asya’da ise geri kalmışlık bol. “Bir Kuşak, Bir Yok” projesi ekonomik entegrasyon için biçilmiş kaftan. ŞİÖ hazır: Güvenlik ve savunma işbirliğinin arkasından veya buna paralel olarak ekonomik ve mali alanlarda kurumsallaşmaya gitmek. Bunu Çin’in devlet olarak yapmasına gerek yok; ŞİÖ, Çin için yapar.

Çin Emperyalizmi, ŞİÖ ve “Bir Kuşak Bir Yol” Projesi

O halde/bu durumda Çin’in jeopolitik doktrini ile ŞİÖ’nün tarihsel rolü arasındaki varoluşsal bağı görmek gerekir.

21. yüzyılda dünya hegemonyasında iddialı olmak isteyen Avrasya’da söz sahibi olmak zorundadır. Açık ki, bu bölge, dünyanın önde gelen emperyalist ülkelerini, savaş da dahil karşı karşıya getirecek derecede önemlidir. Çin açısından ŞİÖ bu bölgenin yeniden paylaşımında Çin’in araçsallaştırdığı bir örgüt olmalıdır.

Çin’in Jeopolitiğinin aracı olarak ŞİÖ

ŞİÖ’nün önemi, Çin’in jeopolitik anlayışından kaynaklanıyor. Bu jeopolitikanın veya dünya gücü olarak

“Büyük Çin”in gerçekleştirilmesi için ŞİÖ, NATO ve ASEAN gibi örgütlere alternatif olarak gelişmelidir.

Çin’in her bir zirvede önerdiği ve kabul ettirdiği talepleri belli bir stratejik yaklaşımın ifadesidir.

Çin’in esas amacının sınır güvenliği olmadığını, bölgeye yayılmak olduğunu mevcut yapısıyla ŞİÖ, “Bir Kuşak Bir Yol” projesi göstermektedir.

ŞİÖ’nün kuruluş ilkelerinde, her zirvesinde vurgulanan iki boyutu ön plana çıkartıyor: a) Bölgesel güvenlik ve b) Bölgesel ekonomik işbirliği.

Bu oluşumun bu iki boyut üzerinde yükselebilmesi için sadece Rusya ve Çin’in kendi aralarındaki rekabeti dizginlemeleri, ŞİÖ’nün kabul edebileceği bir çapta tutmaları yetmiyor, olasılığın gerçeklik olması, yani ŞİÖ’nün bu iki temel üzerinde yükselebilmesi için Orta Asya ülkelerinin (Kazakistan, Türkmenistan, Özbekistan, Kırgızistan ve Tacikistan) kesinkes Rusya-Çin ikilisi yanında yer almaları gerekir. Söz konusu bu ülkeler olunca devreye ABD ve Türkiye de giriyor. Bu nedenle ŞİÖ’nün geleceği Türkiye’nin yeniden iki kutuplaşmaya başlayan dünyanın neresinde olacağına ve bu bağlamda ne yapacağına da bağlıdır.

ŞİÖ, dünyanın yeniden bölünmüşlüğü’nün, iki kutupluluğun resmidir

ŞİÖ şimdiye kadar, son yirmi yılda istikrarlı bir şekilde büyüdü ve şu anda coğrafya ve nüfus açısından dünyanın en büyük bloklarından biri durumunda. Yeni ülkelerin planlı kabulü ile ŞİÖ, giderek güçlenecek. Bu örgüte özellikle Çin’in etkisi altında olan bir kısım Afrika ülkesinin de katılmaları çok muhtemeldir. Çin milyarlarca yatırımı boşuna yapmadı

ve “Bir Kuşak Bir Yol” projesinin etkisi sadece kredi ve altyapı inşasıyla sınırlı kalmayacaktır. Çin Devlet Başkanı Şi’nin açıklaması bu yöndedir. Şi, ŞİÖ’nün vizyonunun, “Bir Kuşak Bir Yol” projesiyle uyumlu olduğunu Semerkant zirvesinde açıkladı. Çin’in hedefi daha çok ülkeyi Batı’nın ekonomik, siyasi ve askeri hegemonyasından koparmak ve “Bir Kuşak Bir Yol” projesi adı altında Çin etrafında birleştirmektir. ŞİÖ de bu birleştirme için ideal bir örgütlenmedir.

Semerkant zirvesi Batı’ya; ABD, AB ve NATO’ya mesaj zirvesiydi. 15-16 Eylül’de Özbekistan’ın Semerkant kentinde gerçekleştirilen Şanghay İşbirliği Örgütü’nün iki günlük, tarihi denebilecek zirvesi bir gövde gösterisiydi. Zirvede “Dünya artık tek kutuplu değil, fiilen iki kutupludur” denildi.

Bu haliyle ŞİÖ, gelişmekte olan çok veya iki kutuplu dünyanın en somut ifadesidir.

Dünya çapında değişen güçler dengesi artık çok rekabet merkezli dünyanın yerini iki kutuplu dünyaya bırakıyor olduğunu göstermektedir. Kabul edelim veya etmeyelim, NATO’nun Madrid zirvesinde kabul edilen yeni “stratejik konsept”in ve bu konseptin tarif ettiği “kurallara dayalı uluslararası düzen”in karşısında başka bir konsept ve düzen oluşuyor. O “yeni” düzen Çin em-

peryalizmi önderliğinde uluslararası alanda kurumsallaştırılan henüz adı konulmamış düzendir. Bu düzenin en önemli kurumlarından birisi de ŞİÖ’dür.

“Kurallara dayalı uluslararası düzen”in kurumları ve Çin’in bu kurumlara paralel uluslararası kurumları

Çin emperyalizmi, günümüz koşullarında tek başına hareket ederek dünya hakimiyeti için bir jeopolitika geliştiremeyeceğini veya böyle bir jeopolitik doktrinin geliştirilemeyeceğini görüyor. Bu nedenle her bir adımını, başka güçlerle ortaklaştırarak atıyor. Öyle ki, kendisine karşı düşman olan veya tedbirli olan güçlerle dahi ortaklıklar içinde beraber hareket ediyor ve onları yönlendirebiliyor veya en azından kendisine karşı faaliyetlerini önemsizleştiriyor.

Çin emperyalizmi revizyonist-sosyal emperyalist SSCB’nin tecrübelerinden de dersler çıkararak; iddiasız görünerek hazırlık yaptı. Yeni tanımlaması “Kurallara dayalı uluslararası düzen” olan Batı’nın Amerikan hegemonyası altındaki bildik “müesses Nizam”ının kurumlarına karşı, onlara paralel kurumlar kurdu.

Merics’in (Mercator Institute for China Studies) 23 Eylül 2014’te yayımlanan 18. sayısından alınan grafik ve iki listede, Çin’in kendi kontrolündeki dünyasını/kutbunu kurmak için yaptığı çalışmaların hiç de yeni olmadığını görüyoruz. Çin’in dış politika ve dünya ekonomisinde Batı’yı gölge gibi takip ve taklit etmek için teşvik ettiği uluslararası ve aynı zamanda manevra yapmasına olanak sağlayan paralel yapılar var. Örneğin G7’nin karşılığı BRICS’dir. Moody’s’in karşılığı “Universal Cre-

Çinin Teşvik Ettiği Batı Dünyası Yapılarına Paralel Yapılar		Uluslararası Altyapı Projeleri	
Finanz- und Währungspolitik		Nicaragua-Kanal 尼加拉瓜运河	Panama-Kanal
BRICS New Development Bank (NDB) 金砖国家新开发银行	Weltbank u. reg. Entwicklungsbanken	Seidenstraßen-Initiative 丝绸之路项目	'New Silk Road' (USA), Europäische Wirtschaftsunion (EUS)
Asian Infrastructure Investment Bank (AIIB) 亚投行 / 亚洲基础设施投资银行	ADB		
BRICS Contingency Reserve Arrangement (CRA) 金砖国家应急储备基金	IWF	Sicherheit	
Chiang Mai Initiative Multilateral (CMIM) + ASEAN+3; Asian Macroeconomic Research Office (AMRO); 清迈倡议多边化 + 东盟+3 宏观经济研究办公室	IWF, EMEAP, (BIS)	Conference on Interaction and Confidence-Building Measures in Asia (CICA) 亚洲相互协作与信任措施会议	ARF
Globale Infrastruktur für RMB-Internationalisierung	Etablierte Mechanismen u. Währungen zu Abwechslung von Handel u. Investitionen	Shanghai Cooperation Organisation (SCO) 上海合作组织	CSTO, ARF
Finanzzentrum Shanghai (inkl. Shanghai Free Trade Zone FTZ, RMB-denom. Terminmärkte und Handelsplattformen) 上海金融中心, 自由贸易试验区	Etablierte Finanz-, Rohstoff- und Terminmärkten	Technologie, insbesondere ICT	
China International Payment System (CIPS) 人民币跨境支付系统	Zahlungssysteme für Finanztransakt. (CHIPS)	International Telecommunications Union 国际电信联盟	WISS-Foren unter Beteiligung von Unternehmen, NGOs
Universal Credit Rating Group (UCRG) 世评集团	S&P, Moody's, Fitch	Setzung und Durchsetzung eigener technologischer Standards 技术标准	Ausländische Technologie-Standards
China Union Pay (CUP) 中国银联	VISA, Mastercard	Eigene Hardware-, Software- und Verschlüsselungsstandards 硬件、软件编码标准	'Westliche' Cyber-Infrastruktur
Handels- und Investitionspolitik		Diplomatische Foren	
Regional Comprehensive Economic Partnership (RCEP) 区域全面经济伙伴关系协定	TPP, TTIP	BRICS-Gipftreffen 金砖国家峰会	G7/G8
Free Trade Area of the Asia Pacific (FTAAP) 亚太自由贸易区	RCEP, TPP	Chinesische Regionalforen	US- oder EU-initiierte Regionalforen
China-US- und China-EU-Investitionsabkommen 中美投资协定, 中欧投资协定	TTIP, TPP	Bo'ao Forum for Asia (BFA) 博鳌亚洲论坛	WEF, Davos

dit Rating Group'dur, Avro/doların karşılığı yuan'dır vs.

Aşağıdaki listede Batı dünyasının ve "otoriter" dünyanın kurumlarını görüyoruz.

Bu yapılar dünyayı yeniden bölüyor, bölerek, kutuplaştırarak yeniden şekillendiriyor.

"Bir Kuşak Bir Yol" projesinin kara koridorunun (Türkiye'den geçen koridor) önem kazanmasıyla ŞİÖ'nün sınırları fiilen Avrupa'ya dayanmıştır. ŞİÖ'süz "Bir Kuşak Bir Yol" olamayacağı gibi "Bir Kuşak Bir Yol" olmaksızın da bugünkü ŞİÖ olamazdı, olamaz.

ŞİÖ çelişkileri bol bir yapılanmadır

Bugün Çin emperyalizmi "havuç" taktiğiyle hareket ediyor. Ekonomik gücü tartışmasız. Ama Rusya ile ilişkileri, Hindistan ile ilişkileri tartışmalıdır. Hindistan ve Pakistan birbirine düşman "ikiz kardeşler" gibi hareket ediyor. Biri ŞİÖ'deyse öbürü de orada olmalıdır. Nitekim ikisi birden üye oldu. Hindistan ve Çin veya Hindistan ve Pakistan "bekle gör" ve "kontrol et" taktiğiyle ŞİÖ'de bir arada olabiliyorlar. Şimdilik açığa vurulmasa da ŞİÖ'de her şey Çin emperyalizminin çıkarları doğrultusunda gelişmeyecektir.

ŞİÖ dikensiz gül bahçesi değildi, değildir

Bu ŞİÖ içinde ve etrafında hangi güçler ne için mücadele ediyorlar?

Çin emperyalizminin genişleme yönü, kuzey-güney (Sibirya-Hindistan) ekseninden çıkarak batı-doğu (Orta Asya-Pasifik Alanı) eksenine kaymıştır. Mevcut koşullardan dolayı Çin, Sibirya üzerinden hak sahipliği iddiasını şimdilik dillendirmiyor. Bunun ötesinde Pasifik bölgesi derinliğine açılması da şimdilik söz konusu değil. O bölgede ABD, Japonya ve işbirlikçileriyle karşı karşıya geleceğini ve sonuç alamayacağını görüyor. Çin'in güneye açılması, sürekli bir hevesidir ve bunun maddi nedenleri de var. Ama şimdilik Çin Denizi üzerinde hükümlanlık hakkına sahip olduğunu ve bunun için sa-vaşacağını herkese duyuruyor.

Bugün için Orta Asya ile sınırlı olarak Çin'in batıya yayılması önünde ABD, Rusya, Türkiye ve İran gibi engeller var.

Çin ve Rusya, ŞİÖ çerçevesinde ilişkilerini geliştiriyorlar, bu örgütün genişlemesini teşvik ediyorlar. ŞİÖ, şimdiden bütün Avrasya'yı kapsamına alıyor. ŞİÖ, kapsamlı bir ekonomik ve güvenlik işbirliği hedefini aşiyor. Hedefi aşmak, beraberinde kaçınılmaz olan soruyu getiriyor: "ŞİÖ kimin; Çin'in mi yoksa Rusya'nın mı

çıkarları doğrultusunda ana hedefini aşılıyor?” sorusunun üyeleri tarafından açıktan sorulma zamanı pek de uzak geleceğin bir sorunu değil artık. Her ne kadar bu bilinen bir gerçek olsa ŞİÖ’de bu soru, güç dengesi temelinde kamplaşma kaçınılmaz olacaktır. Aynen AB’de Almanya ve Fransa arasında olduğu gibi.

ŞİÖ içinde bilinen “yeni” sorun, bir taraftan ŞİÖ ile Türk devletleri, diğer taraftan da Türk devletlerinin kendi aralarındaki ilişkileridir. Türkiye bu alanda oldukça aktif. Özellikle Türkiye ve Kazakistan’ın inisiyatifleriyle şimdi “Türk Devletleri Teşkilatı”na (TDT) evrilen, eski adlarıyla Türk Konseyi veya Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Türkiye gibi Türk devletlerinden oluşan bir uluslararası kuruluştur. (Bu teşkilata Rusya bile üye olmak istemiştir. Endişesi, Rusya Federasyonu içindeki Türk kökenli nüfustur). Bu ülkeler Çin ve Rusya ile dostluk içinde ilişkiler sürdürmüyorlar; Rusya ve Çin ile ilişkilerinde baskı, ekonomik bağımlılık, tehdit belirleyicidir. Bundan kurtulmanın tek yolunu “Türk Devletleri Teşkilatı”nda örgütlenmekte görüyorlar. Bu teşkilat giderek “ete buda” bürünmektedir. Avrasya’da yakın geleceğin Rusya-Çin, Rusya-Türkiye, Türkiye-Çin çelişkilerinin bir tarafı olacaktır. Bu, ŞİÖ içinde bir kamplaşmadır.

Türkiye açısından ŞİÖ

Türkiye, 2012’de ŞİÖ’ye “Diyalog Ortağı Statüsü”nde ülke olarak katılmıştı. Ama hiçbir zaman ŞİÖ zirvelerinde cumhurbaşkanı düzeyinde yer almamıştı. 10 yıl sonra 2022’de Semerkant Zirvesi’ne Putin’in davetiyle katılması bir ilk oldu. Bu

katılım, herhangi bir sonucu olmasa da salt katılım olarak orada boy göstermek, Batı (ABD/AB/NATO)-Türkiye ilişkilerinde önemi olan bir gelişmedir.

ŞİÖ zirvesine katılmakla Türkiye, Batı’ya “Sana muhtaç değilim, çaresiz değilim” mesajı vermiştir. ŞİÖ zirvesi hiçbir şeye yaramasa da diktatör açısından en azından buna yaramıştır.

Artık ABD/NATO veya bir bütün olarak Batı, nereye bakarsa baksın, elini nereye atarsa atsın karşısında, güçlü veya zayıf, jeopolitik düşünen rakipler veya çıkarlarının politikasını güden devletler görmektedir. Bunlardan biri de Türkiye’dir. Türkiye, Amerikan, Rus ve Çin jeopolitiği arasında fena sıkışacağını görmüş olmalı ki, güncel olarak üstüne gelen Amerikan baskısını hafifletmek için olsa gerek adeta “can havliyle” Avrasya’ya atladı ve kendisi için de “tarihi” olan bu zirveye katıldı. Ve diktatör hedefi belirledi: “Hedefimiz tam üyelik”

Zirvede diktatör ŞİÖ’ye davetiye çıkardı: “Güvenlikten ekonomiye, enerjiden ulaşıma, tarımdan turizme kadar her alanda işbirliğine hazırız.”

Gelişmeler nasıl olur orasını göreceğiz. Ancak Türkiye’nin şimdiye kadar ABD ve Rusya arasında bölgesel, yerel itiş kakışta sürdürdüğü denge politikası şimdi, bu zirveye katılımdan sonra iki emperyalist ittifakın rekabetinden yararlanan denge politikası seviyesine çekilmiş gözükmektedir. Türkiye, Doğu Akdeniz, Balkanlar, Libya, Afrika, Kafkasya, Karadeniz, Orta Asya politikalarında sadece ABD-Rusya arasında denge politikasına göre hareket etmesinin sonuç vermeyeceğini, tarafların dünya jeopolitik doktrinlerini hesaba katmak zorunda olacağını görmüşdür. Diktatör ve Putin’in Soçi’de dört

saat süren toplantıda bu durumu da konuşmuş olmaları gerekir. Putin, diktatöre “Büyük resmi gör, o da ABD-Rusya/Çin arasındaki jeopolitik rekabettir, yerini bu resme göre belirle” demiş olması gerekir.

Dünyanın engellenemez yeni bir kutuplaşma süreci, Türkiye’nin, ABD-Rusya ve Çin jeopolitiği; her iki tarafın dünya hegemonyası rekabeti arasında sıkışacağını göstermektedir. Ancak şunu da unutmamak gerekir: Dünya jeopolitiğinde en çetin hatlardan biri Türkiye’dir. Bu nedenle geleceğin kutuplaşmasında öneme sahiptir.

Türkiye bugün uyguladığı bağımsız jeopolitik açılımını stratejik savunma ve saldırı silah sistemleriyle destekleme aşamasına geliyor. Diktatör denge politikasında çıta yükseltiyor.

Faşist diktatörlüğün jeopolitik bakımdan eli öyle pek de boş değil.

Devam eden Rusya-Ukrayna savaşı, son olarak NATO’nun Madrid zirvesinde kabul ettiği yeni “stratejik konsept”, savunulması ilan edilen “uluslararası kurallara dayalı düzen”; Amerikan emperyalizminin Çin’i çevreleme, ablukaya alma, karaya hapsetme stratejisini ifade

eden yeni jeopolitik doktrini hem Rusya’nın hem de Çin’in jeopolitik doktrinlerini önemli ölçüde etkilemiştir. Etkilenme nihai amaç bakımından değil, amaca ulaşmak için stratejik açılımlar bakımındandır.

ŞİÖ’nün önümüzdeki dönemde giderek keskinleşecek olan ABD-Çin arasındaki jeopolitik it dalaşında; Çin’in ABD’ye meydan okumasında nasıl bir tavır sergileyeceği elbette tartışma konusu değil. Ancak, her bir ŞİÖ üyesinin ABD’ye karşı Çin’in yanında durup durmayacağıdır veya ne derece durup durmayacağıdır. Bunu “Bir Kuşak Bir Yol” projesinin gelişme seyrinde göreceğiz. Bu projenin Kuzey Kutbu koridoru ABD/NATO tarafından Norveç-Finlandiya-Rusya kıyı şeridinde kapatılmak isteniyor. İsveç ve Finlandiya’nın NATO üyeliğinde ABD bu nedenle ısrarlıdır. Bu koridor yılın belli dönemlerinde, buzların eridiği ve deniz trafiğine açıldığı zamanlarda önemli. Bu bir deniz koridorudur.

Savaştan ve Rusya’ya konan ambargolardan dolayı kuzey koridoru çalışmıyor ve savaş sürdüğü; ambargolar devam ettiği müddetçe de çalışmayacak.

Güney koridoru da salt bir deniz koridorudur. Ancak, bu koridorun sürekli kullanılabilir olmasının hiçbir garantisi yoktur. ABD, müttefikleriyle birlikte Malakka Boğazı'nı kapatabileceğini ve nasıl kapatacağını Çin'e göstermek için tatbikat yaptı. Bu boğazın kapanması Çin için yıkım demektir. Sadece petrol ihtiyacının yüzde 80'ini bu boğazdan geçerek sağlıyor. Buna başka ithalat ve ihracatını da eklerseniz Malakka Boğazı'nın Çin emperyalizmi açısından varoluşsal bir öneme haiz olduğunu görürsünüz.

Anlaşıldığı kadarıyla Amerikan emperyalizmi Doğu Avrupa-Orta-doğu hattını stratejisine uygun bir biçimde örgütledikten sonra Çin'i Pasifik'te kuşatmayı derinleştirecektir. Bunun belirleyici adımı da Malakka Boğazı'nın Çin'e kapatılmasıdır.

Geriye tek bir koridor kalıyor. Kara yolu ve demir yolundan oluşan orta koridor. Bu koridor Orta Asya'dan, yani Türk devletleri topraklarından geçiyor. Henüz tam kapasite çalışmayan, ama sorunsuz açık olan tek koridor.

Burada "Türk Devletleri Teşkilatı"nın Çin emperyalizmi, ŞİÖ ve "Bir Kuşak Bir Yol" bakımından önemi açığa çıkıyor. Bu nedenle Çin'in Türkiye'ye yaklaşımı bu uluşım açısından değerlendirilmelidir. Bu koridorun Türkiye'ye sağladığı avantajı diktatörün değerlendirmeyeceğini, Çin'in de bunun farkında olmadığını düşünemeyiz.

Son kertede, Amerikan emperyalizminin Çin'i çevreleme stratejisini uygulaması, ŞİÖ'nün geleceğinin bir biçimde Türkiye'nin nerede duracağına bağlı olacağını gösterir.

Sonuç itibarıyla ŞİÖ, birbirinden farklı (ekonomi, enerji, ticaret, bilim, teknik, kültür, eğitim, çevre sorunları, ulaştırma vs.) görevleri olan bir yapılanmayla fazla yol alamaz. Göreve göre ayrışma kaçınılmaz olacaktır. ŞİÖ, Çin ve Rusya gerekli gördüklerinde yeniden dizayn edilir. Şimdilik üyelerinden kaynaklı bol çelişkili yapısıyla Çin emperyalizminin çıkarlarına hizmet etmektedir.

Devrim bedel istiyor dediğimiz ne? Başkasından beklemek mi?

Şenol Sağaltıcı

Devrimciliğini sürekli kılamayan, ilerleyemen yeni yaşama kendini adapte edemeyen herkes geriye düşer. Devrime inanan, emek sarfeden devrimcilerin sonu zafer olacaktır.

Rojava devriminin komünist öncülerinden Şenol Sağaltıcı (Ferhat Erebo) ve Ümit Tekin (Metin Dicle) devrimci görevleri sırasında faşist Türk devleti tarafından alçakça katledildiler.

İki komünist öncü, Rojava devriminin komünist bileşeni Marksist Leninist Komünist Parti saflarında devrimde yerlerini aldılar. Dünya halklarına umut olan Rojava devriminin savunulmasından inşasına ve tüm ihtiyaçlarının örgütlenmesine kadar görev almakta tereddüt etmediler. “Bedel kapılarından geçilmeden” devrim yapılamayacağını söyleyen komutanları komünist önder Baran Serhat’ın izinden yürüyerek ölümsüzleştiler.

Ferhat Erebo, Yapıcılar Kolektifi tarafından hazırlanan “Bir MLKP Belgeseli: Dema Baranan” için deneyimlerini anlatmıştı. Belgeselde konuşmanın bir bölümü yer almıştı. Sağaltıcı’nın belgesel çekimi

için yaptığı anlatım ve deneyim aktarımının tamamı şu şekilde:

Rojava’ya devrim yangını büyütmeye geldik

Rojava’da devrim ilk patlak verdiğinde yoldaşlarla birlikte dağda eğitim sürecindeydik. Eğitimimiz yeni bitmişti bizim devremizde, o dönemlerde Arap baharı ve Rojava’daki halk ayaklanması üzerine epeyce bir tartışma sürecimiz olmuştu. Politik gelişmeleri ilgi ile takip ediyorduk. Heyecanlıydık ama hep uzaktan bakıyorduk, çünkü biz burada (Rojava’da) yoktuk. Burada büyük bir tarih var, büyük acılar yaşanmış, büyük zulümler yapılmış. Yoksul halklar, emekçi halklar burada, bütün katil sürüleri buranın çevresine dolanmış ve burada yapabildikleri insanlık katliamından tutun da doğa katliamına kadar buna girişmişlerdi. Bütün planları bunun üzerineydi.

Bunu tarih sürecinde, kitaplarda ve bir çok tarihi belgelerde okuduk, gördük ama burada görülmemiştii daha o süreç içerisinde. O yüzden biz bunları tartışırken belki çok rahattık. Heyecanlıydık bir taraftan, neler olup bittiği üzerine bir fikrimiz vardı. Ama ne zaman ki buraya geliş kararı aldık bütün düşüncelerimiz, bütün bakış açımız aslında bambaşka bir yöne evrildi çünkü artık misafirlikten çıktık, var olan yangını körüklemeye geldik. Buradaki devrim ateşini büyütmeye geldik. Buradaki halklarla, savaşçılarla, dostlarla birlikte.

Geliş sürecimiz oldukça heyecanlı, etkileyiciydi. Karar alındıktan sonra belirli sınırlar, belirli tarihler geçilerek geldik buralara biz. Kimi zaman gizlenerek, kimi zaman botla, kimi zaman farklı farklı yöntemlerle birkaç günümüzü alan bir yolculuktu. Ve buraya geçişimizde 15 günlük bir bekleme sürecimiz oldu sınırın ortasında. Ne zaman ki Dicle suyunu geçtik ve Rojava'ya ayak bastık diyebilirim

ki bambaşka bir dünyaya açıldı kapılar. Çünkü o andan sonra bütün düşünceler, bütün o heyecan bambaşka bir heyecana bambaşka bir dünyaya bıraktı kendini. O zaman birkaç yoldaşla birlikte gelmiştik o yoldaşlardan biri Adil yoldaştı, Taylan Kutlar yoldaş şehit düştü. Heyecanımızı kelimelerle anlatmak gerçekten mümkün değil. Tarihten okuduğumuzu biz yaşıyorduk orada, yani biz o tarihi birebir yaşadık aslında. Bizim açımızdan çok mütevazı şimdi anlattığım zaman. O dönem açısından ve gerekliliği açısından bambaşka bir süreci anlatıyor bu durum. Çünkü bizim belki buraya ayak basmamızla birlikte partinin de bakış açısı değişti. Devrime yaklaşımı, devrimin ihtiyaçlarına göre kendini konumlandırması da değişmiş oldu. Gelişimizden hemen sonra devrimin ihtiyaçları bakımından neler yapabileceğimiz, devrime nasıl katılabileceğimiz üzerine kimi tartışmalar yaptık. Sahip olduğumuz kimi özellikler ve yapılabilecekler üze-

rine tartıştıktan sonra önceki birikimim ve mesleğim gereği benim sağlık alanında, devrime daha iyi katkı sunabileceğimi önerdi arkadaşlar. Bizde öyle düşünüyorduk zaten böylece ben sağlık alanında konumlandım.

Devrim ilmik ilmik örüldü

Biraz o süreci anlatayım. İlk geldiğimizde ayaklanmalar başlamış, rejimle gerginlikler ve çatışmalar yaşanmıştı. Rejim, bir çok yerden zaten çıkartılmıştı. Sivil doktorların bir çoğu alanda bulunmuyordu. O dönemde tabii ki YPG- YPJ daha oluşum sürecindeydi. Yaralılarımız tek tük oluyordu, onlar da gizli gizli evlerde, mahallelerde ya da belirli yerlerde tedavi görüyorlardı. İlk geldiğimde o süreçte birkaç doktor ve birkaç arkadaşla birlikte bu görevi üstlendiğimde bu şekilde yürütüyorduk. Yaralılara, bir gün Qamişlo'nun Anteriye mahallesinde, bir gün Qanatsiwes, birgün Meysel önünde, bir gün Hêlîliye mahallesinde bir yurtsever ailenin evinde bakıyorduk. Gerektiğinde küçük ameliyatları orada yapıyorduk. Olmadığında özel hastahanelerde tedavi ve ameliyatlarını gizli gizli yapmaya çalışıyorduk. Bu kısa bir süre devam etti, ama devrim geliştikçe, büyüdükçe halk katıldıkça, bunlar bize yeterli gelmeye başladı. Çünkü hem yaralı, hem gazi, hem diğer durumlar çok hızlı geliyordu. Ve bakım ihtiyacı arttıkça sayının üstesinden gelemiyorduk. Bu çalışmayı kurumsallaştırmaya, daha büyük örgütlenmeye götürmemiz gerektiği ortaya çıkı-

yordu o dönemde. Çünkü bunun sıkıntısını çok yaşadık. Yaralılar bunun sıkıntısını çok yaşadı. Tedavi süreçlerine yetişemediğimiz, müdahale edemediğimiz durumlar yaşandı. Devrim kendini nasıl örgütleyorsa devrimin içinde biz de sağlığı örgütlemeye çalışıyorduk. Yeni katılımlarla, yeni deneyimlerle birlikte imkan ve olanaklar dahilinde bu süreci örgütledik.

Devrime Katılmanın Sınırı Yok

Biraz başa dönmek gerekirse; buraya geldiğimizde hepimizin düşlerinde, hayallerinde, hedefinde partinin de isteği doğrultusunda şöyle bir devrimcilik kurulmuştu. Savaşla kurulmuş bir devrimcilik ya da devrim var. Devrim sanki sadece cephede, elde silah mevzi başında savunulan bir şeymiş gibi bir algımız vardı. Politik kitle çalışmasının ihtiyacı hiç görülüyor gibiydi. Genellikle kitaplara ya da tarihe baktığımızda hangi cephede nasıl savaşıldı, bütün kahramanlıklar onun üstüne kurulu. Oysa biz buraya geldiğimizde bambaşka şeylerle karşılaştık. Devrimin ihtiyacı o kadar muazzam oranda geniş ve çok şey istiyordu ki. Devrimin başkaca unsurları, ihtiyaçları söz konusu olduğunda biz buraya gelip birebir gördükten sonra anladık. Özellikle savaşçıların iyi savaşabilmesi ve devrimin ilerlemesi ve genişlemesi için, neler gereklidir diye sorsan birçok şey ortaya çıkacaktır. Savaşçıların yeme-içme ihtiyaçları, giyim-kuşam ihtiyaçları, silah-mühimmat ve diğer alanlarla olan bağlantıları, yaralıların teda-

vileri nasıl olacak vb gibi. Doğal olarak biz devrime katılmak isterken/ katılırken bizim için bir sınır yoktu. Temel ihtiyacımızın savaş olduğunu, savaşmak olduğunu, askeri olduğunu düşünüyorduk. Oysa burada gerçekliği gördükten sonra her birimiz devrimin farklı alanlarına, farklı ihtiyaçlarına yeteneklerimiz ölçüsünde yöneldik. Ben o şekilde sağlığa geçmiş oldum. O dönemde çok istekli olmadığımı da söyleyebilirim. Cephede yer almak istememden dolayı yoldaşlarla tartışmalarımız oldu. Ama devrimin ihtiyaçları söz konusu olduğunda yapabilecek başka bir şey yoktu. Ve bunu kabul etmek zorundaydık. Devrim bunu gerektiriyor, devrimcilik bunu gerektiriyor. O şekilde katıldık.

Parti örgütleyici bir kıvılcım oldu

Dediğim gibi zor süreçler yaşadık, imkansızlıklar içinde imkansız aştık biz burada. Bütün yaralı arkadaşlara elimizden geldiği kadar en zor koşullarda baktık. Bir taraftan doktor, sağlıkçı yoktu, bir taraftan sağlık kuruluşumuz yoktu. Farklı farklı eksikliklerle birlikte büyük bir boşluğun içerisindeydik. Dağınık, örgütsüz en büyük sorun da buydu. Sorun bir-iki doktorun olması, bir iki odanın olması değildi. Sorun bunların örgütlenmesiydi. Bir yerlerde birileri vardı ama onlarda devrimin içinde nasıl konumlanacaklarını bilmiyorlardı. Örgütleyici bir güce, örgütleyici bir kıvılcıma, bir ışığa ihtiyaçları vardı. Diyebilirim ki parti orada mütevazî bir güç olsa da bu rolü

oyladı. Biz bunun başından beri farkına vardık ve bunun örgütlenmesine koyulduk. Devrimin toplumsal örgütlenmesinde devrimin bu ihtiyaçlarının karşılanması adına başından beri vardık. O dönemde bu çalışmalara katabilmek için birebir doktorlarla görüşmelerimiz oldu. Başkaca ihtiyaçlar bakımından yine görüşmeler yaptık. Özellikle şoförlerin ve araçların ayarlanması, hemşirelerin ve diğer alanların örgütlenmesi. İlaç, sağlık malzemesi vb. Hepsinin örgütlenmesi ve kurumsallaşmasında belirli bir bakış açımız vardı. Ve bunların

Devrimin toplumsal örgütlenmesinde devrimin bu ihtiyaçlarının karşılanması adına başından beri vardık.

örgütlenmesinde başından beri yer aldık. Parti sağlık alanı için çeşitli çalışmalar da yaptı. Yurtdışından buraya takviye amaçlı, devrimin büyütülmesi ve ihtiyaçların karşılanması açısından. O dönemde belirli yardımlar da geldi.

Partinin ve devrimin her türlü ihtiyacı için gönüllü olmak

Benim ilk sağlıkta çalışmam bir yıl sürdü. Ondan sonra buradaki süreci kaldıramadım. O kadar acılar, üzüntüler, darlaşmalar yaşadım ki, her gün yeni bir yaralı, bazen onlarca yaralı. İnsanın üzerinde inanılmaz etkiler yaratıyor. Sapasağlam biriyim, savaşmak için gelmişim ama, dört duvar bir

yerde onlara bakıyorum sürekli. Onların acılarına tanık oluyorum, onların ailelerine, arkadaşlarına, çevresine, insanın üzerinde ister istemez öyle bir etki yaratıyor ki, ya o anda patlayasın geliyor, ya gidip cepheye kendini patlatasın geliyor. Bunun gelgitlerini çok yaşadım. Ve o dönemde yoldaşlarla tartıştım. Tartışmamın sonucunda muradıma bir yıl sonra erişebildim. İlk sağlık alanından çıkıp cepheye savaşta yer almam bir yıl sonra oldu. Cepheye de çok fazla yer almadan ihtiyaçlar söz konusu olduğu için geri gelmek zorunda kaldım. Orada şöyle bir durum yaşandı. Arkadaşlar burada sağlıkta bulunmamı istemişlerdi. Ben istemediğim için direkt partiyle görüşmeler olmuştu. Baran yoldaşla uzun bir sohbetimiz, tartışmamız söz konusu olmuştu. Devrimin ihtiyaçları söz konusu olduğunda böyle dayatmaların olmayacağını, kesinlikle her şeye gönüllü olunması gerektiği, partinin ve devrimin buna ihtiyaç duyduğu yönlü tartışmıştı benimle. Ben biraz direttiysen de bu görevi kabul ettim. Bu tartışmamız 14 Eylül sürecinde olmuştu. Benim bir yıl sağlıkta çalışmam üzerine konuşmuştu. Tam Kobanê savaşının

nın ilk günleriydi. Biz Şehit Rûbar hamlesi sürecindeydik. Biz buradan bir hat açarak Kobanê üzerindeki baskıyı kırmaya çalışıyorduk. O dönemde de çok yaralı olduğu için benim gelmem gerekiyordu. Bu süreç hastahänenin kuruluş sürecine denk geldi. Buraya yeniden geldiğimizde biraz aşama katetmiştik. Fakat, gelişen süreç söz konusu olduğunda gerçekten yetersizdi bu. Bir iki yaralı eviyle bu sağlık çalışması yürütülemezdi. Gerek savaşçılar için, gerekse halk için. O dönem daha büyük şeyleri düşünmeye başlamıştım ve süreç bize dayatıyor, bizi zorluyordu. Doğallığında o süreçte ben ve diğer yoldaşlar da bu sağlık çalışmasının büyütülmesi ve kurumsallaştırılması önündeki engellerin kaldırılmasıyla ilgili bayağı yoğun bir sürece girdik. Yani cepheye olan yoldaşlar gibi biz de bu cepheye devrimi ve mücadeleyi büyütmeye koyulmuştuk. Birebir doktorlarla görüşüp bu alanın örgütlenmesinden, binanın boyanmasından tutalım da odaların ve yerlerin ayarlanmasından, cihazların ve bir çok şeyin teminine birçok şeyde emeğimizin olduğunu, fikirlerimizin hayata geçtiğini söyleyebilirim. Aynı zamanda buradaki çalışanların temininden, diğer olanakların yaratılmasına kadar. Zorlu bir süreçti. Bütün Kobanê yaralı ve gazileri buraya geldi. Burada çoğu tedavi gördü. Başka cephelerde de aynı şekilde. Hepsine tanık olduk, beraber yaşadık. Ben ve diğer yoldaşlar da buradaki insanlar da. Yoğun bir süreçti. Ama neticede Kobanê özgürleştikten sonra 11

Eylül geldiğinde ben soluğu hemen Baran yoldaşın yanında almıştım. Ve söz verdiği gibi artık çıkmak istediğimi söylemiştim. Kararımızı almış, bitirmiştik yani.

Devrim ve Parti Ne istiyorsa Onu Yaptık

Yani bazı şeyler vardır ki, istemezseniz bile yapmanız gerektiğini bilirsiniz. Mesela, devrim sizden birçok şey ister. Siz başka şey istersiniz bu devrimden. Devrimci olarak daha iyi yapabilirim diye düşünürsünüz. Ama her şey öyle yürümüyor. Ya da olmuyor

Devrim bunu istiyordu bizden. Biz de devrimciler olarak bunu yapıyorduk. Parti bunu istiyordu biz de bunu yapıyorduk.

daha doğrusu. Devrimciyim, sıhhatliyim, iyi bir silah eğitimi almışım. Ve bir devrime katılmışım o an. En iyi cephede kendimi ifade edebileceğim, bu şekilde devrime katılabileceğimi düşünüyordum. Şöyle geniş baktığımda birçok alanın ihtiyacından bahsetmiştim, bu alanlardan biri sağlıktı. Aslında cepheye gidip orada bir iki mermi atmanız çok şeyi değiştirmiyor. Ama bir alanda bir kişi bir çok şeyi değiştirebilir. Sağlık alanı da böyleydi. Ben bunu ne zaman anladım. Aslında sağlık alanına geldikten ilk direktmelerden sonra. Üstlendiğim görevin ve alanın ne kadar önemli olduğunu o zaman daha iyi anlamıştım. Onlarca örgütsüz

insan, örgütsüz doktor, örgütsüz yerler vardı. Her gelen yaralı acılar içerisinde geliyor, kiminin yaraları iltihap oluyor. Kimi bir uzvunu kaybetmek zorunda kalıyor. Ya da farklı farklı etmenler oluşuyor. Onlarca insanın acılar içerisinde cepheden gelip, yüzümüze gülmesi bambaşka bir duygu. Sizin ona bakmanız, yardımcı olabilmemiz, bambaşka bir duygu yaratıyor insanda. Burada güzel günlerimiz oldu, acılı da olsa, sevinçli de olsa. Bu devrimi en ruhani, en dinamik, en canlı yaşayanlarla birlikteydik çünkü. Cephenin en önünde, en öfkeli insanla da, en duygulu, en acılı insanla da bir araya geldik. Çünkü o çarpışma sırasında bu duyguları en yoğun yaşayanlarla birlikteydik bu alanda. Ve sıcaklığı sıcaklığına yaşayanlarla birlikte biz de yaşadık. Ve onlar bizim için ölümlerinde burada bakıma ihtiyaçları vardı. Ve bunu bilen insanlar yapabiliirdi. Hangi imkan ve olanağınız varsa onla bakabilirsiniz. Ve biz onlara bu şekilde bakmaya çalıştık. Devrim bunu istiyordu bizden. Biz de devrimciler olarak bunu yapıyorduk. Parti bunu istiyordu biz de bunu yapıyorduk. Şu an geriye dönüp baktığımda aslında yaptığımız şeyin ne kadar değerli ve önemli olduğunu yeni fark ediyorum.

Sağlık alanında yapılanlarla devrim içinde devrim yaşandı

Devrim büyüyor, genişliyor bir o kadar da ihtiyaçlar artıyordu. Cephelelerde arkadaşların, yoldaşların sayısı hayli hayli yükselmeye başlıyordu. Çünkü savaş bir çok cep-

hede yürüyordu. Kobanê savaşının ön günlerinde, savaş başladığı ilk günlerde söylemiştim. Ben cephe-deydim ve buranın örgütlenmesi gerekiyordu. Çünkü çok büyük bir boşluk vardı. Rejimin tüm alanları tarumar olmuş dağılmış, yıkılmış ya da oradaki sağlık alanı tamamen boşluk içerisinde. Bizim alanımızda da o yaralı evlerin dışında bu kadar güce bakabilecek, kurumsal olarak sorumluluk üstelenecek hiçbir kurumsal mekanımız yoktu. O dönem bu fikirler birçoğumuzda vardı. Ama fiili olarak pratik olarak bunu gerçekleştirememiştik. Ben o süreçte buraya geldim. Bu sürecin somut olarak örgütlenmesi ve karşılanması gerekiyordu. Bu şekilde bu hastahenenin kuruluşuna başladık. Aslında çevremize doktor vardı ama dağınıktı. Doğallığında yaralılara pek bir faydası dokunmuyordu. Devrimi ve mücadeleyi böyle geliştiremiyorduk. Ben cepheden bu alana geldiğimde devrime ve mücadeleye daha iyi katkısı olsun diye geldim. Parti olarak da bu şekilde kararlaştırdık. Diğer yoldaşlar da buna bu şekilde müdahil oldular. Devrimin bu ihtiyacını bu şekilde çözmek için. Buraya ilk geldiğimde gerek bina ve başka ihtiyaçların örgütlenmesinde gerekse doktorlar ve diğer çalışanlar söz konusu olduğunda ben ve birebir yoldaşlar ilişkiye girdik. Gerek bazı doktorların evlerine gittik, gerekse bürolarına gittik, birebir sohbet ettik. Devrimin ihtiyaçlarını ve onlardan beklentilerimizi anlattık. Aynı zamanda yaralılar için ihtiyaçlar söz konusu olduğunda

hastahane teşkil ve diğer bakımını üstlenmek için. Onların da plan ve projesini çıkartıp bu şekilde hastahenenin kurulması aşamasına geçtik. Zorlu ve çok zorlu bir süreçti bu. Çünkü ilk önce doğru dürüst bu şekilde inşa edebileceğimiz imkanımız yoktu. Doğallığında hazır bir bina lazımdı bize. O hazır bina dahi yoktu. Bu şekilde buraya giriştik. Kapı, boya bir çok şey yokken. Herhangi bir tıbbi cihaz, ilaç yokken. Küçük küçük şeylerle. Ama sıfırdan başladığımız şey kıyaslama ölçümüz belki değil ama Avrupa standartlarında diyebileceğimiz düzeye getirdik. Düşünce olarak onun çok çok üstünde olduğumuzu söyleyebiliriz. Devrim çünkü böyle bir şey. Eski düşüncüyü, eski çalışma tarzını yok ettik. Çünkü şunu gördük. Doktorlara en iyi imkanları sunduk. Ama alışkın olduğu, kafasına kazıdığı eğitimin dışına çıkamıyordu. Küçücük bir parça olmadığında ameliyat yapamıyordu mesela. Oysa burada bambaşka olanaklarla, bambaşka şeyler yarattık. Bambaşka yaşam inşa ettik. Kendi içinde devrimi yaşadık. Burada bulunan her insan, her çalışan, devrime katılan her bir birey o ateşi içinde hissettikçe de buraya bir katkıda bulundu. Ve sıfırdan başladığımız bir yerde şu an inanılmayacak düzeyde bir ekipmana sahip olduk. En iyi teknolojik cihazlardan tatalım da daha bir çok şeye kadar hepsini bir arada barındırdık ve işlevli hale getirdik. Bunun sayesinde neleri başardık: Binlerce yaralı arkadaşına burada baktık, sağlığına kavuşturduk ço-

ğunu. Çoğu yaralı iyileştikten sonra cephede ya da devrimin başkaca alanlarında ve kurumlarında rol üstlendiler, üstlenmeye de devam ediyorlar. Hatta iki ya da üçüncü kez yaralanıp cephelere, mevzilere koşanlar oldu. Yaralanıp yazar, muhabir, belediyede, kurumlarda ya da komün gibi herhangi bir yerde görev üstlenenler oldu ve hala üstlenmeye devam eden arkadaşlar oluyor da. Bu süreç uzun bir süreçti ve bu yaralıların, gazilerin hepsiyle dönem dönem karşılaşıyoruz.

Devrim bizi zorluyordu, biz de olanakları zorluyorduk. Çünkü zafere ulaşmanız için bunu aşmanız gerekiyordu.

Kimisiyle belediye de, kimisiyle cephede, sağlıkta, hastahane de ya da başka alanlarda. İnanılmaz mutluluk verici bir şey bu. Orada sanki bütün yaşamı onlarla paylaşıyor gibisiniz. Bütün oranın duygularını ikiniz de taşıdığınız için. Bazen başka dilde konuştuğumuzu söylüyor çevredekiler. Ama gerçekten de öyledir. Bazen bazı şeyleri sözler anlatamayabilir. Yolu buraya düşen yaralılar bunu çok iyi anlıyor. Bunu görenler de onunla çok özel bir diyalog kuruyor. Ben bu açıdan çok mutluyum. Bunlara tanıklık ettiğim için. Eminim partideki bir çok yoldaş da buna tanık oldu. Çünkü burada bazı dönemler oldu ki seferberlik ruhuyla çalıştık. Benim zaten tek başına kaldırabileceğim bir yük değildi. Ya da birey-

sel olarak yapılabilecek bir iş değildi. Koca bir kurumun kurulması ve bunun örgütselliğe kavuşması. Burada kurulan hastahane başkaca kurulacak hastahanelerin temelini oluşturdu. Burada işlettiğimiz görüldükten sonra başka bir çok alanda bunu prototip olarak aldık, yerleştirdik ve birçok alanda oluşturmaya başladık. Burada dediğim o iç devrimler bir çok alanda da yaşanmış oldu. Böylece devrim bu alanda da büyütülmüş oldu ya da biz büyüttük.

Zafer zorluklar aşılarak elde edilebilir

Devrim bizi zorluyordu, biz de olanakları zorluyorduk. Çünkü zafere ulaşmanız için bunu aşmanız gerekiyordu. Bunun tıkanıdığı yerde siz de tıkanırsınız. Zorlandığımız alanlar oldu. Sağlıkta dediğim gibi biz iç devrimler yaptık. Devrimin en büyük hali içsel devrimdi aslında. Gelenekselleşmiş, sistemleşmiş tıbbın dışına çıktık. Nasıl ki bir veteriner hekimden bir başhekim yarattıysak, başta da dediğim gibi bir temizlik işçisinden bir tercüman ve daha birçok şeyi yarattık. Bu da yetmedi. Buradaki doktorlar ameliyat yaparken çamaşır makinesi olmadığı için gidip elde elbiseler yıkıyordu. Çarşafar, ameliyat masası örtüleri ve daha bir çok şey. Kimi zaman olanaksızlıklardan strelizasyonu ateşle yapıyorduk. Buna rağmen kimsenin bir itirazı ya da başka bir tepkisi olmuyordu. Tersine bunu araştırarak edindiği bilgiye bilgi katarak en iyi şekilde ve en hızlı nasıl yapabili-

riz görüşüyle geliyordu bir gün ya da iki gün sonra. Onlar da kendini yeniliyordu. Hele hele savaş süreçlerinde savaş doktorluğu, savaş sağlıkçılığı başka bir şey gerektiriyordu. Burada hız çok önemliydi. Oturup düşünme, araştırma lüksümüz yok. Gelen yaralıya acele müdahale etmek zorundasınız. Ve çok hızlı bir şekilde diğeri gelmeden alan açmak zorundasınız. Gelelin ihtiyaçlarını giderdikten sonra başkasına bakabileceğiniz duruma getirmeniz gerekiyordu o alanları. Ve bunun temizliğinden, sterilizasyonuna, alet edavatlarına kadar gelenekselleşmiş yöntemle devam ettirmek zorunda kalsaydık elektriğin olmadığı, jeneratörün olmadığı bir yerde aslında hiçbir şey yapamazdık. Kimseye bakamazdık. İyi niyetimiz dışında ya da güzel sözler dışında bir şey yapamazdık. Ama burada başardık bunu. Başarıldığını gören herkes de daha büyük zorluklar karşısında mücadele etmeyi öğrendi. Aynı zamanda şu, klasik doktor ve yaralı, klasik doktor ve savaşçı, komutan asker ilişkisi yoktu burada. Burada yoldaşlık ilişkisi vardı. Bu gerek savaşçılar açısından böyleydi, gerekse burada sorumluluk üstlenen her bir insan için böyleydi. Daha yoldaşça, daha devrimci duygu dolu ilişkiler vardı burada. Kimse sadece bir vazife, bir görev olarak görmüyordu. Bir devrim olarak görülüyordu ve böyle katılıyordu devrime ve çalışmaya. O yüzden kimi zaman doktorlar burada şoför oldu cepheye gitti. Ev emekçisi anne burada temizlik yaptı, hatta strelizasyonda görev-

ler üstlendi. Bunun dışında buraya gelip buranın lojistiğini karşılayan ekipler oldu. Ya da mahallelerde kendi aralarında iş bölümü yapıp çeşitli şeyleri örgütleyen insanlar da oldu. Devrim bu şekilde diğer insanları etkiliyordu, bu şekilde etkileyerek yayılıyordu. Zihinde böyleydi, pratikte böyleydi, yaralı karşısında böyleydi, doktorun gözünde böyleydi. Ve şu an bakıyoruz. O süreçte bulunan insanlar burada kurumlarda. Devrimi sahipleniyorlar ve başka bir duyguyla, başka bir düşünceyle ve başka bir yaklaşımla yapıyorlar bunu. Aslında istenen tam da buydu. Onlar kendi devrimlerini kendi içinde başardılar. Biz de devrimciler olarak bu devrimi böyle başardık. Böyle sürdürüyoruz.

Devrimci insan duygulu insandır

İlk sağlık çalışmam bir yıl sürdükten sonra cepheye katıldım. Katıldığım cephe Cezaa. Filistin cephesi olmuştu. Bir süreci orada geçirdim. Daha sonra Hol hamlesine katıldım. Daha sonra Kobanê savaşı döneminde Şehit Rûbar hamlesine katıldım son olarak. Ardından sağlığa tekrar gelip sonra tekrar cephede yer aldım. Dönem dönem değişti bu. Hastahane kurulmadan önce. Hastahane kurulup bu çalışmayı yaptıktan sonra bu alandan ayrılıp askeri alana geçmiştim. En son Minbiç hamlesinde 25 Haziran günü yaralandım. İlk müdahale cephede yapıldıktan sonra yaralı olarak inşasında bulunduğum hastahaneye geldim. Kapıdan geliyorum ben içeriye geçirilirken

herkes başımda. Kimi ağlıyor, kimi gülüyor. O an aynısını ben de yaşıyorum. Kiminin yüzüne gülüyorum, kiminin yüzüne ağlıyorum yani. Belki burayı inşa etmekten duyduğumuz kıvanç cephede olmanın getirdiği kıvanç ve mutluluğu bahtiyarlığı diyebilirim. Ya da hepsi birlikte belki. Hangisinden başlamak, hangisini söylemek gerekir gerçekten bilmiyorum. Ama çok büyük bir rahatlığın içindeyim bu mekana gelirken. Çünkü nasıl bir emeğin içine girdiğimizi, neyi başardığımızı biliyordum ve yol üzerindeyken pek düşündüğüm bir şey değildi yaralı olmak. Burası artık bir kuruma dönüşmüştü. Bireylerden bağımsız devrimin ihtiyaçlarını belli bir ölçüde karşılayabilen ve bir sürekliliği kazanmış bir kurumdu. İnsanıyla, eşyasıyla, binasıyla yaşanan o tüm duygu süreçleriyle birlikte artık bir tarih olmuştu burası. Ve o şekilde ben

buraya geldim. Zordu elbet. En zor olan şeylerden biri yaralıyken cephe gerisine düşmek olmuştu. Yaralanacağımı pek düşünmüyordum ama yaralanınca o alandan uzak olmak kötüydü. Ama buraya gelince bütün o şeyler bir anda yıkılıp gitti. Yabancı olmamış bir alandı. İnsanına yabancı olmadığım bir yer. Duygusuna, çalışma temposuna şekline. Devrim sürecinde evinde kaldığım insanlar beni ziyaret ettiler burada. Hepsinin duyguları yoğundu ve ağlamalıydı. Bir taraftan gülsek de bir taraftan engel olamıyorsunuz. Devrimcilik çünkü böyle bir şey. Devrimci olan duygulu insandır. İster istemez yanınızda biri ağlayınca siz gülemiyorsunuz. Bazen içimize gömdüğümüz acılarımız, öfkelerimiz oluyor. Ben bazen burada hüngür hüngür de ağladım kimi zaman kendimi yırtacak kadar da güldüm. Ve o duygularla buraya geldim. Ve o kısa zamanda

bunları yaşadım. Ama en büyük mutluluk diyebilirim. Bir taraftan bir devrimcinin yapması gerektiği şeyi yaptım elimden geldiğince. Aslında çok yüksek düzeyde yaptığım bir şey yok. Her insanın yapabileceği bir şeydi, imkansız bir şey yapmadım. Emek verdiğimiz şeyin karşılığını aldık. Bunun bahtiyarlığı var diyebilirim. O an yaşadığım duygulardan biri de buydu yani. Kısmi olarak kendi tedavimi ben burada üstlendim. Hatta şunu anlayayım. Benim yaralandığımı duyan bütün doktorlar geldi ve tedavi sürecime müdahale etmeye başladı. İlk gün 18 doktorum vardı. Tedaviler birbirine karışmaya başladı. En son onların yazdığı reçeteler ve bakım listelerinin hepsi yırtıldı. Sıfırdan bir tane ortaklaşarak yapılmıştı. Ben orada bir espri yaptım. Siz beni kurtarmaya mı yoksa öldürmeye mi çalışıyorsunuz? Öyle bir süreçti buraya yaralı olarak gelişim. Çok uzun bir süreç kalmadım burada yaralı olarak, ama yaralılık ya da gazilik sürecim çok uzun sürdü diyebilirim.

Savaş sadece cephede değil yaşamın her yerinde sürüyor

Biz Rojava devrimine katıldık-tan sonra çeşitli dönemlerde başkaca yoldaşlar gelmeye başladı. O döneme kadar partimizin buradaki varlığı bilinmiyordu. Biz de çok büyük zorluklar karşısında bu çalışmayı yürütüyorduk çünkü illegalite yüzünden hiç kimse bizi tanımiyordu. Biz partili kimliğimizi saklayarak bu devrime katılıyorduk. Bu zorlukla karşılaştığımız ilk

süreç Serkan yoldaşın şahadetiyle birlikte yaşandı. Partinin açıklamasıyla birlikte partinin devrimdeki varlığı açıklandı. Tabi o dönemler partiye dışarıdan bakanlar sadece cephede olduğunu düşünüyordu. Elde silah savaştığını düşünüyordu. Oysa partimiz burada devrimin birçok alanında yer aldı. Kişisel olarak ben zaten söyledim. Sağlık alanında, cephede kısmi olarak da asayişin örgütlenmesinde yer aldım. Başkaca yoldaşlar belediyede, komünlerde ve daha özel görevlerin örgütlenmesinde yer aldı, farklı farklı görevler de üstlenildi. Ayrıca daha özel-özerk kurumsal çalışmalarla devrimin örgütlenmesi çalışmalarına da katıldık. Aslında biz devrimin burada her alanındaydık. Partimiz burada devrimin her alanındaydı. Bu şekilde inşa ettik. Tek yönlü değil. Yani hepimiz savaşa geldik ama dediğim gibi savaş sadece cephede değil, devrimin her yerde insana, devrimin her yerde yeni düşünceye, yeni insana ihtiyacı vardı. Parti devreye girerek her bir devrimciyi burada olanaklara hücum etmeye yöneltti. Ve hepimiz burada kendimizi aşarak ilerledik aslında. Devrim bu şekilde büyüdü. Biz bu şekilde büyüdük, parti bu şekilde büyüdü burada. Farklı bir belediyecilik, klasik bir belediyecilik dışında bir belediyecilik yapılır, birebir içinde bulunarak yaptık bunu. Önerilerimizle, zorlanmalarımızla yeniden inşasına giriştik bunun. Sağlık alanı için de, asayiş için de böyle yaşadık. Aynı zamanda askeri alanda da böyle. Ve şunu gönül rahatlığıyla söyle-

yebilirim; her sorumluluk üstlenen yoldaş bu görevlerin en önündeydi. En büyük sorumluluğu üstlenmek için uğraşıyordu. Cephe de en önde olmak istiyordu. Çatışmanın en önünde olmak istiyordu. Saldırı kollarında ve diğer kollarda. Aynı şekilde burada bulunduğumuz da da böyle oldu. Diğer çalışmalarımızda. Aslında buraya bakan partimize bakan hep en önde olduğunu en öne koşmaya çalıştığını ve birçok alanda da öncülük yaptığını görecektir. Güzel bir şey.

***Engelleri Olanaklara
Dönüştürmek İçin
İrade Gereklidir***

Bir insan kendisini nasıl anlatabilir bilmiyorum ama ben en iyisi şehitlerimizden örnek vererek kendimi ifade edeyim. Çünkü hepimiz birbirimize benziyoruz. Benziyoruz güzelliğimiz orada. Işık Kutlu yoldaşın hayatına baktığımda, özellikle yaralandıktan sonra sürecini, yaşamını başka bir evreye çeviriyor. Ve mücadeleyi başka bir şekilde sürdürüyor. Daha güçlü sürdürüyor. Yani onun için yürümemek bir engel değil. Zorluklar başka olanaklara itiyor onu ve o bunu başarıyor. Sarya yoldaş ise, en zor koşullarda “Devrimcinin işi devrim yapmaktır” diyor. Bunlara bakarak ben bir devrimci olarak ne yapabilirim sorusuna, yaralıysam yaralıyım, gaziysen gaziyim. Ama ben bir devrimciyim. Bu kadar zulmün, bu kadar katliamın, bu kadar kan emicinin üşüştüğü yerde çekip geride durmak olmaz. Söz söylemek tek başına yetmez. Bir devrim-

ci burada devrim yapmak zorunda. Net olmak zorunda. Devrimciyim diyorsa, komünistim diyorsa, partiliyim diyorsa bu şehitlere layık olmak zorunda. Hepsini kanının son damlasına kadar savunmak zorunda. Yürüyecek dermanı bile olmasa, düşüncesiyle, göz hareketiyle bile savaşmak zorunda. Devrimci mücadele bunu gerektiriyor. Devrimcilik, o inanç bunu gerektiriyor. Yani bunu sözle ifade edebilir miyim bilmiyorum. Ama ben yaşamımda bunu ifade etmeye çalışıyorum. Şehit yoldaşlardan öğrenerek, partiden öğrenerek, hayatta var etmeye çalışıyorum. Belki çok güzel söz söyleyemeyebilirim. Ama devrim için çok güzel şeyler başaracağım ve başarmak zorundayım. Bunun başka koşulu yok. Bugün yaralandım, gazi oldum. Gazilik bizim için kırık bir ayak, iki üç santim kısalmış bir ayak değil, burada nicelerini yaşadık ve nicelelerini gördük. Devrim bedel istiyor dediğimiz şey ne? Başkasından beklemek mi? O yaralansın, bu gazi düşün, bu gözünü kaybetsin ya da başka bir şey mi? Yoksa biz kendimizden mi ilk bunları bekleyeceğiz. Açıkçası ben buna hazırdım. Benim için yaralanma ya da gazilik çok zor bir süreç değildi bu açıdan. Benim için zor olan şu, yeni süreçte buna uygun mücadele verebilecek miyim? Buna layık olabilecek miyim? Bu halimle bu mücadeleyi daha da ileri taşıyabilecek miyim? Bunu hep düşündüm. Yürüyemiyorsam kolumla yaparım, kolumla yapamazsam düşüncemle yaparım. O olmadı bulunduğum ortama duy-

gumla müdahale etmeye çalışırım dedim. Ve bu şekilde sürdürdüm bunu. Hala da sürdürüyorum. Sürdürmek zorundayım. Ben kendimi öyle görüyorum çünkü. Devrimcilik çünkü öyle keyfince bugün zayıf yarın başka bir şekilde yapılabilecek bir şey değil. Bu bir yaşam. İlkeleri olmak zorunda. Düşüncesi, duygusu, ahlakı, kültürü. Ben bunların hepsini partimden aldım. Ve bunlarla yürüyorum, daha güçlü yürüyorum.

Acılar Çektik, Kan Döktük Onurlu Mücadeleyi Sürdürdük

Ve benim açımdan mücadele yeniden yeniden her gün başlıyor. Özellikle bunu maddi koşullar temelinde yapmaya çalışıyorum. Beni var eden bu. Çok zor bir şey değil. Burada önemli olan gerçekçi olmak. Kendi gerçekliğini bilmek, kendi gerçeklikle yüzleşmek ve sırtını partiye dayamak, şehitlere dayamak, yoldaşlara dayamak. Küçücük bir inancı olsa bile sırtını bunlara dayasa çok büyük şeyler başaracağına inanıyorum. Buna inandım hep. Bence herkesin yapması gereken şey de bu. Konuşurken insan birçok şeyden korkuyor. Savaşmaktan korkuyor, düşmandan korkuyor, yeni bir şey yapmaktan korkuyor. Yeni açılımlar yapmaktan, birine duygusunu açmaktan. Oysa burada her şeyi rahatlıkla başardık. Çok rahat eskileri yıktık, çok rahat yenileri başardık. Ve başarıyoruz. Devrimciliğin esası bu. Kimi zaman geri düşüğümüzde, zorlandığımızda, yoldaşlarımız hemen yanı başımız-

daydı, partimiz yanı başımızdaydı. Yoldaşlarına açık olan, devrimcilikte ısrar etmek isteyen bile burada tereddüde düşmez, düşemez de. Böyle bir olanağı yok devrimde. Ya çürüyüp gider ya da tam tersi çok güçlü biçimde düşmana sıkılan mermi gibi devrimci ileri doğru fırlar gider. Dediğim gibi burada bir çok arkadaş, yoldaş yaralandı. Yaralandıktan sonra tedavi olup savaşa katılan çok oldu. Devrimin bir çok alanında bunu sürdürdü. Benim bu sürece gelişim bunlardan ilerleyerek gelişti. Doğallığında çok yabancı değildim. Burada çok net olan şey şu; MLKP'li bir savaşçı nasıl yürüyeceğini bilir. Çok net, çok rahat söyleyebileceğim, tarif edebileceğim bir şey. Burada olacaksınız çünkü olmak zorundasınız. Tarihsel olarak, ideolojik olarak, taktiksel ve stratejik olarak. Ama bunların çoğu önemsizdir. Eğer gerçek varlık olarak burayla temas etmezseniz başarılamaz. Biz ettik, kan döktük, acılar çektik ama bir o kadar onurlu bir mücadeleyi sürdürdük. Şehitlerimizle, yaralılarımızla, var olan savaşçılarımızla. Burada yaşanan bütün acıları, hiçsizleştirilmeye çalışılan bütün bu toplumlara sadece bir halk demiyorum halkları, tarihsel olarak o ezilmişliği kaldırmak için biz var gücümüzle savaştık. Birlikte savaştık, birlikte düşündük, birlikte üzüldük, birlikte güldük, birlikte inşa ettik, birlikte yaralandık, birlikte yemek yedik. Ya da ne diyebilirim hepsi birdi. Doğallığında bunun birlikte yapıldığı yerde zayıf düşmenin mümkün olmaya-

cağını düşünüyorum bir devrimci için. Zayıf düşen önceden zayıf ya da kendi gerçekliğiyle yüzleşmeyen, buna kendini hazırlayamayan, kişilerdir. Biz devrimcilerin böyle lüksü yok. Bu zorlamayla da olabilecek bir şey değil. Ya buna inanırsınız ve ilerlersiniz bu yolda ya da kölece bir yaşamı seçer başka bir yerde bulunursunuz. Bu alanda da yaşanmadı mı? Evet yaşandı. Geriye dönüşler, kopmalar, ihanetler ve

daha bir çok. Bunu farklı alanlarda farklı zamanlarda yaşadık. Ama bu genele mal edilecek bir şey değil. Çok küçük şeyler. Yaşanabilecek bir şey. Kendi devrimciliğini sürekli kılamayan, ilerleyemeyen, yeni yaşama kendini adapte edemeyen her kes geriye düşecek ama buna inanan, buna emek sarf eden devrimcilerin sonu zafer olacaktır. Buna inandık, buna inanıyorum, bunda yürüyorum.

Özcesi, burjuva muhalefet cephesi, sermayenin siyasal egemenliği altında parlamenter rejime geçiş ve çok sınırlı bazı değişiklikler dışında faşist rejimi değiştirmeye yeltenmeyecek.